

Pärnu Maavalitsus
Pärnu Linnavalitsus

PÄRNUMAA RAHVASTIKUPROGNOOS 2000-2025

Tiit Tammaru
ttammaru@ut.ee

Pärnu 2003

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
I OSA. ANDMED JA METOODIKA	4
1.1. Andmed	5
1.2. Metoodika	6
II OSA. PÄRNUMAA RAHVASTIKUARENG 1950-2000	7
2.1. Rahvaarvu muutus	8
2.2. Rahvaarvu muutuskomponendid	13
III OSA. PÄRNUMAA RÄNNE JA RÄNDE MÕJUTEGURID 1989-2000	15
3.1. Ränne Pärnumaal ja rändesidemed ülejäänud Eestiga	16
3.2. Pendelränne: Pärnumaa ja Pärnu linnaregioon	20
3.3. Hõive ja tööpuudus	23
3.4. Uuselamuehitus	26
3.5. Maaturg ja suvilad	28
VAHEKOKKUVÕTE: PÄRNUMAA SENINE RAHVASTIKUARENG JA RÄNNE	
IV OSA. PÄRNUMAA RAHVASTIKUPROGNOOSI EELDUSED	33
4.1. Baasstsenaarium	34
4.2. Optimistlik stsenaarium	35
4.3. Pessimistlik stsenaarium	37
4.4. Tõenäoseim stsenaarium	38
4.5. Prognoosivariantide eelduste võrdlus	40
V OSA. PÄRNUMAA RAHVASTIKUPROGNOOS 2000-2025	44
5.1. Baasstsenaarium	45
5.2. Optimistlik stsenaarium	60
5.3. Pessimistlik stsenaarium	73
5.4. Tõenäoseim stsenaarium	86
5.5. Prognoosivariantide võrdlus	99
KOKKUVÕTE	109
KASUTATUD KIRJADUS	111

SISSEJUHATUS

Pärnumaa rahvastikuarengus toimusid 1990. aastatel sarnaselt Eestile tervikuna olulised muutused: sündimus langes allapoole rahvastikutaasteks vajalikku taset, mitte-eestlaste lahkumine vähendas suuremate linnade, sh Pärnu rahvaarvu ning süvenes rahvastiku vananemine. Samal ajal hoogustus suuremate linnade lähipiirkondades eeslinnastumine ja igapäevane tööalane pendelränne. Ühelt poolt näitab see olulisi muutusi tööhõives ehk põllumajandusega seotud töökohtade vähenemist maapiirkondades, teisalt aga kinnitab inimeste üha kasvavaid võimalusi liikuda elama parema elukeskkonnaga eeslinnapiirkondadesse.

Käesoleva rahvastikuprognosi eesmärgiks on analüüsida Pärnumaa rahvaarvu ja koostise kujunemist aastatel 2000-2025. Pärnumaa rahvastikuprognos valmib Pärnu Maavalitsuse ja Pärnu Linnavalitsuse tellimusel. Prognos tugineb Pärnu linna senisele rahvastikuarengule aastatel 1950-2000 ja Pärnumaa rahvastikuarengule aastatel 1965-2000, selle tulemusena 2000. aastaks kujunenud rahvastiku soo-vanuskoostisele ning võimalikele sündimus-, suremus- ja rändearengutele prognoosiperioodil.

Kokku analüüsitakse nelja rahvastikuprognosi varianti: baasstsenaarium, optimistlik, pessimistlik ja tõenäosim stsenaarium. Baasstsenaarium näitab, milliseks kujuneks Pärnumaa elanike arv ja soo-vanuskoostis praeguse sündimus- ja suremusarengu jätkudes. Optimistlik ja pessimistlik stsenaarium seavad Pärnumaa rahvastikuarengule tinglikud piirid ning tõenäosim stsenaarium analüüsib kõige realistlikumat Pärnumaa rahvastiku arenguteed aastatel 2000-2025.

Aruanne koosneb viiest osast. Esimeses osas tuuakse välja prognoosi koostamise aluseks olevad andmed ja meetodika. Teine ja kolmas osa annavad ülevaate Pärnumaa senisest rahvastikuarengust aastatel 1950-2000 ning rändest ja seda mõjutanud teguritest 1990. aastatel. Neljandas osas tuuakse välja rahvastikuprognosi aluseks olevad sündimus-, suremus- ja rände-eeldused. Viiendas ja keskses peatükis analüüsitakse Pärnumaa võimalikku rahvastikuarengut aastatel 2000-2025 kõigi nelja prognoosivariandi lõikes.

I OSA

ANDMED JA METOODIKA

1.1. ANDMED

Rahvastikuprognosi tulemusi mõjutavatest teguritest on olulisim algandmete kvaliteet. Eesti-sisese rände andmete kvaliteet on 1990. aastatel oluliselt langenud, sest tegeliku elukoha registreerimine ei ole kohustuslik (Katus jt 1997; Sjöberg ja Tammaru 1999; 2000). See on paratamatult vähendanud ka rahvaarvu ja rahvastiku soo-vanuskoostise pidevarvestuse andmete usaldusväärsust kohalikul tasandil, seda eriti noorte osas (rahvastikuregister).

Seetõttu on rahvastikuprognosi koostamise aluseks 2000. aasta rahvaloenduse andmed rahvastiku soo-vanuskoostise kohta. 2000. aasta rahvaloenduse andmetel põhineb ka aastate 1989-2000 Eesti-sisese rände ja seda mõjutanud tegurite ülevaade.

Lisaks on prognoosi koostamisel analüüsitud Pärnu rahvastikuarengut aastatel 1950-2000 ja Pärnumaa rahvastikuarengut aastatel 1965-2000, mis tuginevad varasemate rahvaloenduste andmetele ning rahvaloenduste vaheliste perioodide sündimus- ja suremusstatistikale.

Seoses rändeandmete jätkuva ebatäpse registreerimisega pärast 2000. aasta rahvaloendust ei ole prognoosi tulemusi, sh rahvaarvu, korrektne võrrelda rahvastikusündmuste pidevregistreerimise (rahvastikuregister) teel saadud andmetega.

1.2. METOODIKA

Prognoosi baas- ehk lähteastaks on 2000. aasta. Peamiseks demograafiliste protsesside kulgemist mõõtvaks ajaühikuks on üks põlvkond ehk umbes 25 aastat, mistõttu on ka käesoleva prognoosi lõppaastaks 2025. Prognoosi aluseks on vanusnihke meetod ning prognoosi koostamisel on kasutatud tarkvarapaketti *Spectrum*.

Vanusnihke meetodil rahvaarvu prognoosimise aluseks on andmed uuritava rahvastiku soo-vanuskoostise kohta. Vanus on seejuures kõige olulisem rahvastikutunnus, sest nii sündimus, suremus kui ränne on koondunud kindlatesse vanusrühmadesse. Seega on 2000. aastaks kujunenud Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostis teine olulisem prognoosi tulemust mõjutav tegur algandmete kvaliteedi kõrval (vt pkt 1.1.).

Kolmandaks olulisemaks prognoosi tulemust mõjutavaks teguriks on sündimus-, suremus- ja rände-eeldused prognoosiperioodil. Sündimuse osas on keskseks prognoositavaks näitajaks sündimuse summaarne kordaja ehk sündide arv ühe naise kohta, suremuse osas oodatav eluiga sünnimomendil ja rände osas rändesaldo (nii tervikuna kui selle soo-vanusjaotus).

Neljanda põhitegurina mõjutab prognoosi tulemusi ajaperiood. Hästi on prognoositav lähiaastate rahvaarv ja rahvastiku koostis. Mida kaugemale tulevikku vaadata, seda ebatäpsemaks muutub prognoos ja seda erinevamaks muutuvad ka erinevate prognoosivariantide tulemused. Seega kui näiteks aastal 2005 on erinevate stsenaariumide tulemused veel võrdlemisi sarnased, siis aastal 2025 juba väga erinevad.

Viienda olulisema tegurina mõjutab prognoosi tulemusi uuritava rahvastiku suurus. Mida suuremaarvulisem on prognoositav rahvastik, seda vähem mõjutavad seda juhuslikud rahvastikusündmused ja vastupidi. Seetõttu ei ole käesoleva rahvastikuprognoosi üksusteks mitte Pärnumaa linnad ja vallad eraldi, vaid kolm piirkonda: esiteks Pärnu linn, teiseks Pärnu linna tagamaa ehk ülejäänud maakond ning kolmandaks Pärnumaa tervikuna ehk Pärnu linn koos tagamaaga.

Vaid rahvastikuprognoosi baasstsenaariumis, mis analüüsib praeguse soo-vanuskoostise ja senise sündimus- ja suremuskäitumise jätkumise mõju tuleviku rahvastikule, jagunevad Pärnu tagamaa vallad omakorda lähi- ja kaugtagamaaks ning lisaks Pärnule on eraldi analüüsitud Kilingi-Nõmme ja Sindi linnasid. Lähitagamaa ehk lähivaldade all käsitletakse seejuures nelja valda – Audru, Paikuse, Sauga ja Tahkuranna. Kaugtagamaa moodustavad kõik ülejäänud vallad (ehk kaugvallad).

II OSA

PÄRNUMAA RAHVASTIKU- ARENG 1950-2000

2.1. RAHVAARVU MUUTUS

Pärnumaa on üks 11 ajaloolisest Eesti maakonnast. Nõukogude perioodi alguses muudeti Pärnumaa piire oluliselt. Veelgi enam, kohe pärast Teist maailmasõda toimus Eestis varem väljakujunenud ajalooliste maakondade tükeldamine pisirajoonideks: 11 maakonna asemele loodi 1955. aastaks Eestis 39 rajooni (Tammaru 2001a, 140-141) ning Pärnumaa jagunes Abja, Kilingi-Nõmme, Pärnu, Pärnu-Jaagupi ja Vändra rajooni vahel. Seejärel asuti rajooni uuesti liitma, mille tulemusena kujunes 1962. aastaks Eestis välja 15 rajooni (Vabariigi Valitsuse 1993, 32), sh Pärnumaa, mis on põhiosas (va väikesed piirimuutused) säilinud kuni tänaseni.

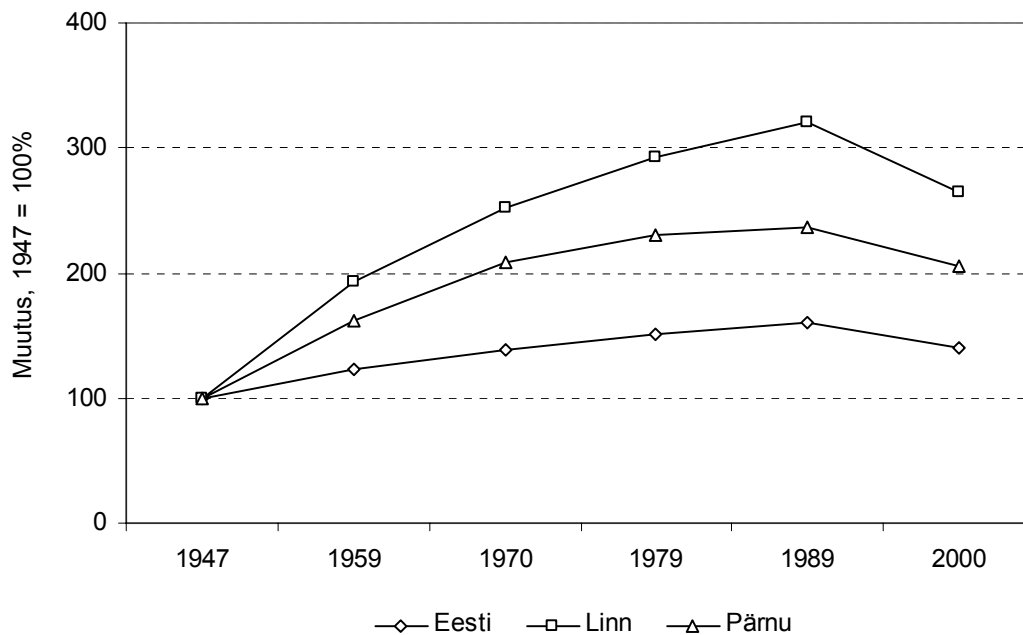
Seega saame kaasaegsete piiridega Pärnumaast rääkida alates 1962. aastast ning seetõttu analüüsitakse ka käesolevas uurimistöös maakonna tervikrahvastiku arengut alates 1965. aastast. Pärnumaal elas siis 90 500 inimest, samas kui 1934. aasta rahvaloenduse andmetel elas tolleaegse Pärnumaa piirides 68 800 inimest (Eesti Statistikaamet 1937, 2).

Erinevalt Pärnumaast tervikuna on Pärnu linna rahvastikuarengut võimalik analüüsida kogu Teise maailmasõja järgse perioodi jooksul. Esimene sõjajärgne Pärnu linna rahvaarvu hinnang pärineb 1947. aastast, kui Pärnus elas 22 200 inimest. See on võrreldav sõjaeelse rahvaarvuga – 1934. aasta rahvaloenduse andmetel elas Pärnus 20 300 inimest (Eesti Statistikaamet 1937, 2) ja 1939. aastal hinnanguliselt 21 900 inimest (Parming 1978).

Aastatel 1947-2000 sarnanesid Pärnu rahvaarvu muutused nii Eesti kogu- kui linnarahvastiku muutustele (joonis 1). Seejuures ületas nõukogude aastatel Pärnu rahvaarvu kasv Eesti kogurahvastiku juurdekasvu, kuid jäi maha Eesti linnarahvastiku keskmisest kasvust, sest nõukogudeaegne tööstuse arendamine puudutas Pärnut võrreldes Ida-Virumaa linnade ja Tallinnaga vähem.

Sarnaselt teistele Eesti linnadele ja linnarahvastikule tervikuna (Tammaru 2001a; 2002a) oli Pärnu elanikkonna juurdekasv kõige kiirem olnud vahetult pärast Teist maailmasõda. Seejärel aeglustusid suhtelised kasvutempod pidevalt ning alates 1988. aastast on Pärnu elanikkond pidevalt vähenenud. Seega oli Pärnu rahvaarv suurim 1988. aastal, kui linnas elas 53 500 inimest.

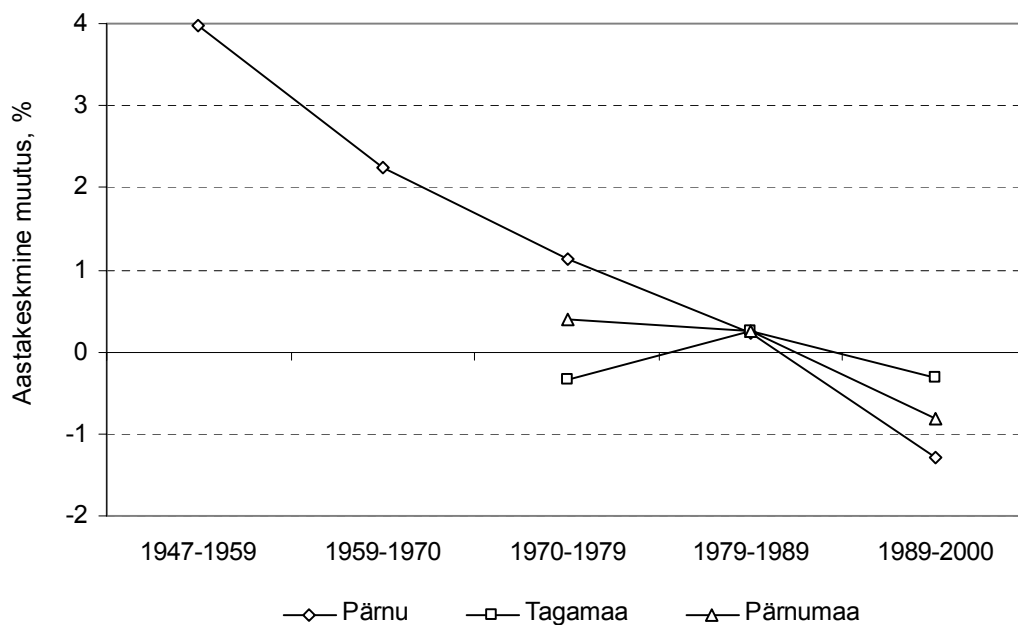
Kokku kasvas Pärnu linna elanikkond aastatel 1947-1988 hinnanguliselt 31 300 inimese võrra ehk 1,7 korda. Eesti kogurahvastik kasvas samal ajal 1,6 korda ja linnarahvastik 3,3 korda. 2000. aastal elas Pärnus 45 500 inimest (Eesti Statistikaamet 2001, 45), mis on 8000 inimese võrra vähem kui 1988. aastal. Seejuures on Pärnu elanikkonna kahanemine olnud mõnevõrra suurem kui Eesti kogurahvastiku, kuid oluliselt väiksem kui linnarahvastiku kahanemine. Suure mitte-eestlaste osakaaluga Tallinna ja Ida-Virumaa linnade elanikkond vähenes 1990. aastatel kõige enam ja seda eelkõige Eestist väljarände tõttu. See omakorda mõjutas oluliselt ka linnarahvastiku kahanemist tervikuna.

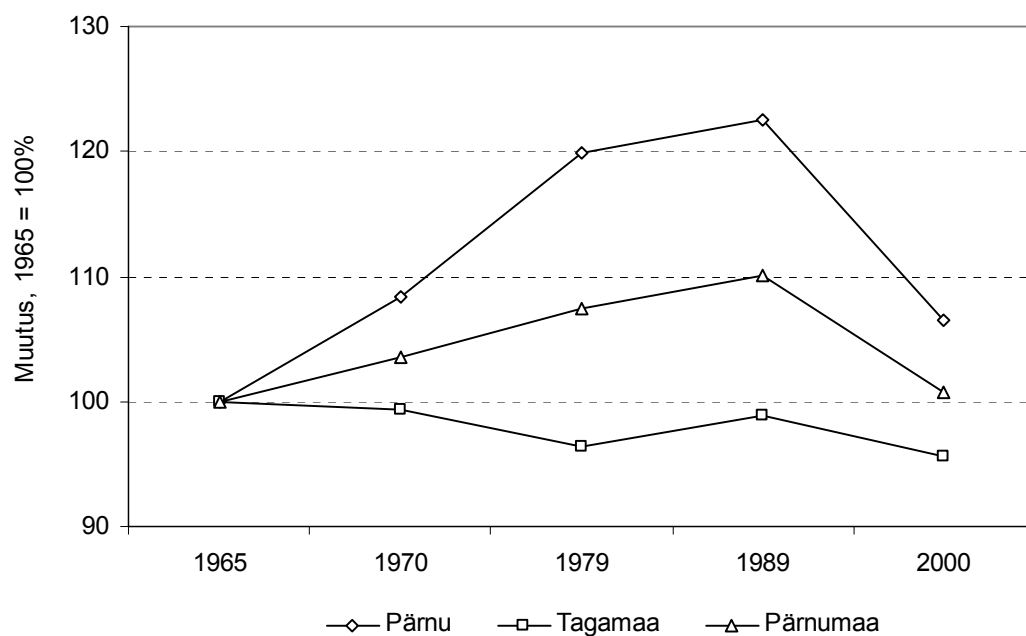
Joonis 1. Eesti kogurahvastiku, linnarahvastiku ja Pärnu linna rahvaarvu muutus 1947-2000, 1947=100%.

Seega kahanesid Pärnu elanikkonna juurdekasvutempod pidevalt alates Teise maailmasõja järgsest tipp-perioodist, muutudes alates 1988. aastast negatiivseks (joonis 2). Alates 1965. aastast on võimalik võrrelda ka Pärnu linna ja tagamaa rahvaarvu muutusi (joonised 2-3). Võrdlusest selgub, et Pärnu linna elanikkond kasvas kuni 1970. aastate lõpuni, samas kui tagamaa rahvastik kahanes. 1980. aastatel peatus sisuliselt Pärnu linnarahvastiku juurdekasv ja asendus 1990. aastatel kiire rahvaarvu kahanemisega. Tagamaa elanikkond hakkas aga sarnaselt Eesti maarahvastikuga tervikuna kasvama põllumajanduse hiilgeperioodil 1980. aastatel (Marksoo 1992).

Seega kompenseeris Pärnu linna rahvaarvu kasvutempode aeglustumist 1980. aastatel tagamaa elanikkonna kasvutempode suurenemine ja võrdsustumine Pärnu linnaga, mistõttu suurenes Pärnumaa elanikkond tervikuna ühtlaselt ja jõudsalt kuni 1980. aastate lõpuni. 1990. aastatel kahanes aga nii Pärnu linna kui tagamaa elanikkond, kusjuures Pärnus oli vähenemine oluliselt suurem. Kokkuvõttes elas Pärnumaal 2000. aastal sisuliselt sama palju elanikke kui 1965. aastal ehk 91 200 inimest. Tagamaa rahvaarv vähenes perioodil 1965-2000 seejuures 47 800 inimeselt 45 700 inimesele, Pärnu elanikkond kasvas aga 42 700 inimeselt 45 500 inimesele.

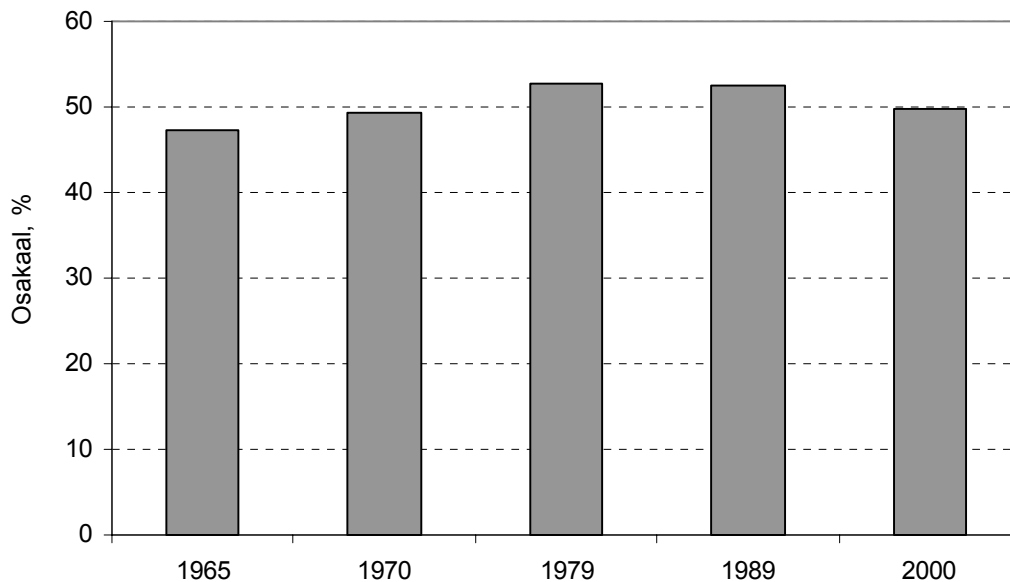
Joonis 2. Pärnu linna, tagamaa ja Pärnumaa rahvaarvu aastakeskmise muutus (%), 1947-2000.

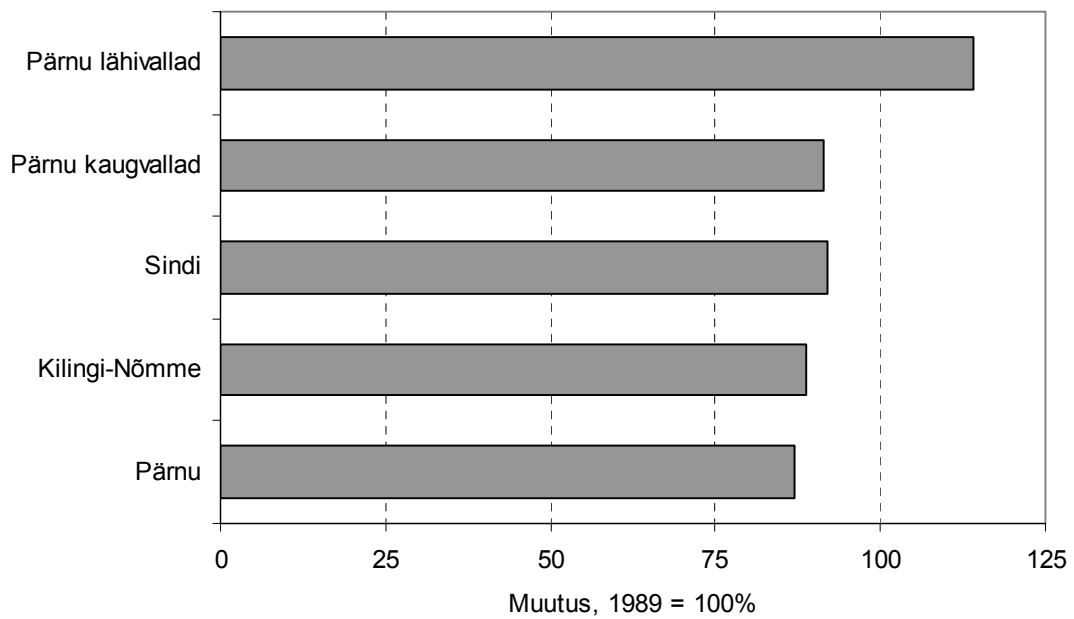
Joonis 3. Pärnu linna, tagamaa ja Pärnumaa rahvaarvu muutus 1965-2000, 1965=100%.

Pärnu elanike osakaal maakonna kogurahvastikus on püsinud üldjoontes stabiilne kogu vaadeldava perioodi jooksul ehk aastatel 1965-2000 (joonis 4). Siiski kajastuvad rahvaarvu muutuse erinevused ka Pärnu osakaalu mõningases muutuses: 1965. aastal elas Pärnus 47% ja 1979. aastal 53% maakonna elanikest. 1980. aastatel Pärnu osakaal ei muutunud, kuid 1990. aastate Pärnu rahvaarvu kiirem vähenemine võrreldes tagamaaga kahandas Pärnu osakaalu maakonna rahvastikus 50%-le.

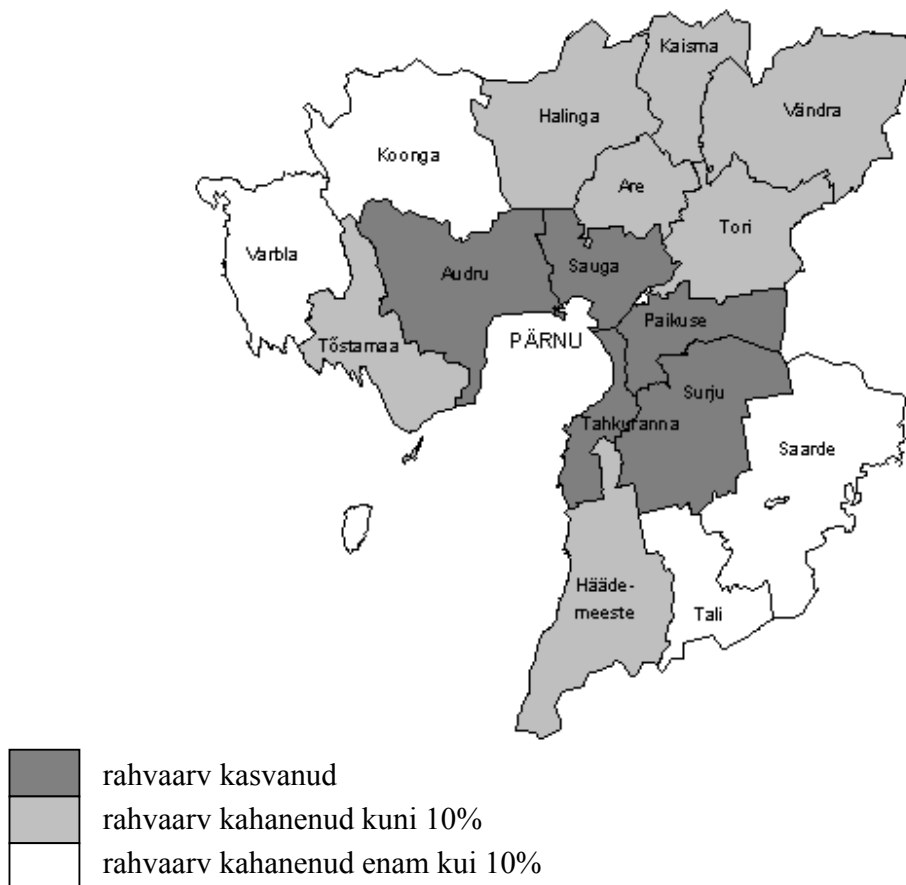
1990. aastate rahvaarvu vähenemine Pärnumaal on olnud suhteliselt ühtlane kõikjal maakonnas (joonis 5). Suurimaks erandiks on Pärnu lähivallad, mille elanikkond on oluliselt kasvanud. Siiski kahanes ka kaugemate Pärnumaa valdade elanikkond aeglasemalt kui Pärnu linna elanikkond. Kokku kasvas rahvaarv 1990. aastatel viies vallas – Audrus, Paikusel, Saugas, Surjus ja Tahkurannas (joonis 6). Kõige enam kahanes elanikkond kõikides linnades ning Pärnust kaugemalejäävates valdades – Koongas, Saardes, Talis ja Varblas.

Joonis 4. Pärnu linna elanike osakaal Pärnumaa rahvastikus (%), 1965-2000.

Joonis 5. Rahvaarvu muutus 1989-2000, 1989=100%.

Joonis 6. Pärnumaa valdade rahvaarvu muutus (%), 1989-2000.

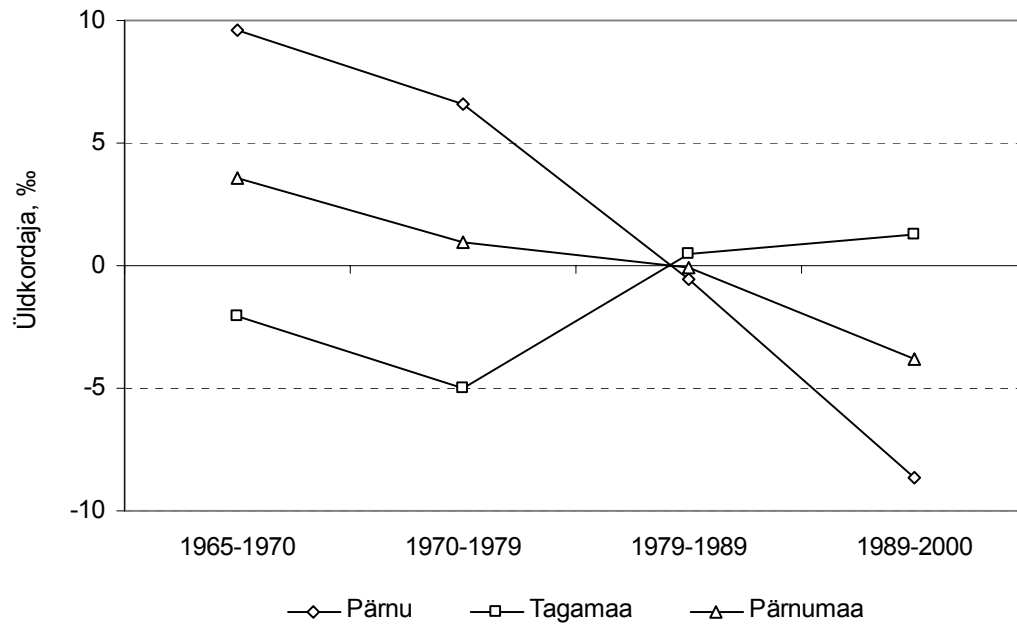
2.2. RAHVAARVU MUUTUSKOMPONENDID

Rahvaarvu muutus sõltub nii sündide ja surmade vahekorradest ehk loomulikust iibest kui ka saabujate ja lahkujate vahest ehk rändesaldost. Järgnevas analüüsis kasutatavad loomuliku iibe üldkordaja ja rändesaldo üldkordaja iseloomustavad loomuliku iibe ja rändesaldo suurust 1000 elaniku kohta. Nimetatud näitajate võrdlusest selgub, et Pärnu rahvaarvu kasvus on olnud olulisem rände roll. Ränne oli peamiseks rahvaarvu kasvu mõjutanud teguriks kuni 1970. aastate lõpuni (joonis 7) ning just saabujate arvu pidev vähenemine tõi kaasa Pärnu elanikkonna juurdekasvu aeglustumise.

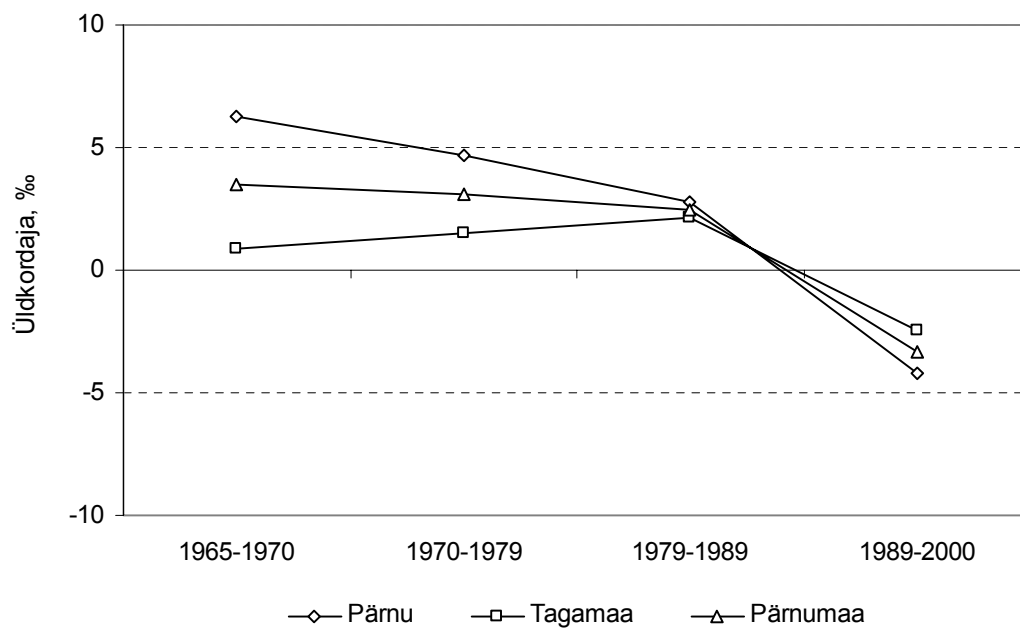
Pärnu linna rändesaldo muutus sarnaselt Eesti linnarahvastikule tervikuna negatiivseks 1980. aastatel. Siis oli tegemist peamiselt Eesti-sisese rahvastiku ümberpaiknemisega linnadest maale, mida soodustas nõukogude aja lõpu ekstensiivne põllumajanduse areng (Marksoo 1992). 1990. aastatel süvenes Pärnu negatiivne rändesaldo veelgi, sest negatiivseks muutus ka välisrände saldo seoses mitte-eestlaste lahkumisega Eestist, mis teataval määral puudutas ka Pärnu linna.

Tagamaa rändesaldo muutus oli aastatel 1965-2000 Pärnule vastupidine. Kuni 1970. aastate lõpuni kaotas tagamaa rände arvel rahvastikku, rändesaldo muutus positiivseks 1980. aastatel ning see trend süvenes mõnevõrra 1990. aastatel. Pärnu ja tagamaa vastassuunaline rändesaldo tasandas oluliselt Pärnumaa rändesaldot tervikuna, mille üldtrend oli siiski pigem sarnane Pärnule kui tagamaale: Pärnumaa rändesaldo oli positiivne kuni 1970. aastate lõpuni, nullilähedane 1980. aastatel ja negatiivne 1990. aastatel.

Erinevalt rändesaldost oli loomulik iive positiivne kogu nõukogude perioodi vältel nii Pärnus kui tagamaal (joonis 8). Suurem sisseränne Pärnusse kuni 1970. aastate lõpuni hoidis Pärnu rahvastiku vanuskoostist noorena, mistõttu oli Pärnus loomulik iive positiivsem kui tagamaal. 1980. aastatel, kui rändesaldo muutus ka tagamaal positiivseks, tasandusid ka erinevused loomulikus iibes. 1990. aastatel muutus loomulik iive aga nii Pärnus kui tagamaal sarnaselt Eestile tervikuna negatiivseks, kusjuures Pärnus oli rahvastiku kahanemine 1990. aastatel ka loomuliku iibe teel suurem kui tagamaal. Seega kahanes Pärnu rahvaarv 1990. aastatel nii loomuliku iibe kui rände arvel, tagamaa rahvaarvu kahanemist mõjutas aga vaid loomulik iive, sest rändesaldo oli positiivne.

Joonis 7. Rändesaldo¹ üldkordaja (‰), 1965-2000.

Joonis 8. Loomuliku iibe üldkordaja (‰), 1965-2000.

¹ Rändesaldo hõlmab nii Eesti sisest (siseränne) kui Eesti ja teiste riikide vahelist rännet (välisränne)

III OSA

PÄRNUMAA RÄNNE JA RÄNDE MÕJUTEGURID 1989-2000

3.1. RÄNNE PÄRNUMAAL JA RÄNDESIDEMED ÜLEJÄÄNUD EESTIGA

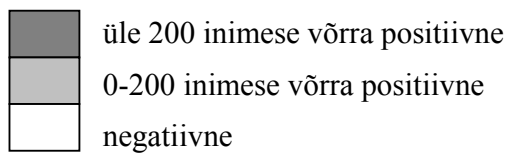
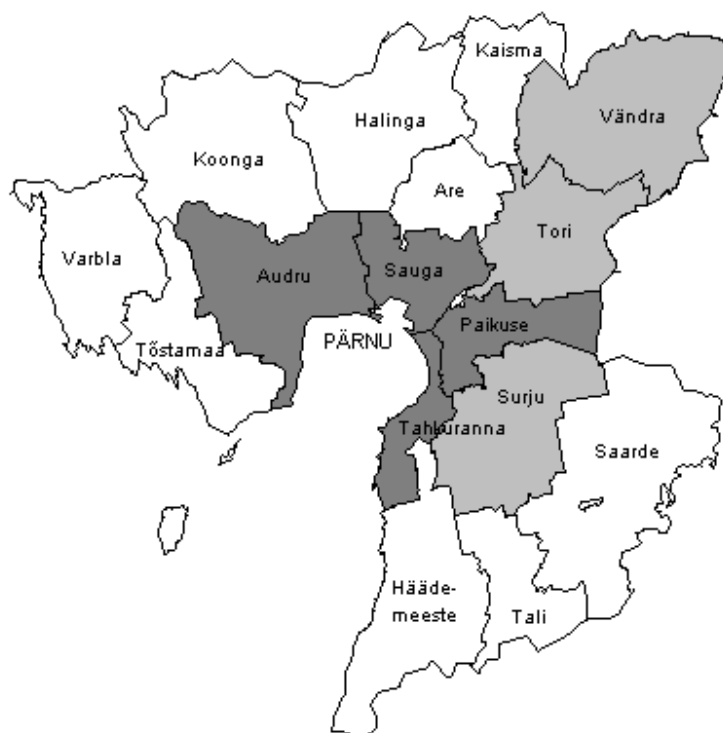
1990. aastatel oli seega Pärnu rändesaldo positiivne ja tagamaa rändesaldo negatiivne. Järgnevalt leiab detailsemat analüüsimist Eesti sisene ränne, mis keskendub ühelt poolt rahvastiku ümberpaiknemisele Pärnu ja tagamaa vahel ning teiselt poolt Pärnumaa ja ülejäänud Eesti omavahelistele rändesidemetele.

Võrreldes rändesaldot Pärnumaa linnades ja valdades selgub, et rändesaldo oli tugevalt positiivne kõikides Pärnu lähivaldades – Audrus, Paikusel, Saugas ja Tahkurannas (joonis 9). Lisaks võitsid siserände teel rahvastikku juurde ka Surju, Tori ja Vändra. Ülejäänud valdade rändesaldo on olnud aga negatiivne. Linnadest kaotas lisaks Pärnule siserände teel rahvastikku ka Kilingi-Nõmme, samas kui Sindi rändesaldo oli positiivne (tabel 1). Seega võib üldistatult öelda, et tagamaa kui terviku positiivse rändesaldo tagasid Pärnu lähivallad ja Sindi ning seda peamiselt Pärnu linnast saabunute arvel, mis omakorda viitab üheselt eeslinnastumise domineerimisele Pärnumaa rahvastiku ruumilises ümberpaiknemises.

Pärnu linna rändesaldo oli aastatel 1989-2000 tagamaaga negatiivne 1088 inimese võrra (tabel 2). Lisaks kaotas Pärnu elanikke nii Tallinnale kui Tallinna tagamaale (Tallinna tagamaa hõlmab Harjumaad ja Põhja-Raplamaad, täpsemalt vt Tammaru 2002b), samas kui ülejäänud Eestiga oli Pärnu rändesaldo positiivne. Kokku kaotas Pärnu negatiivse siserände saldo tõttu 1990. aastatel 1409 inimest. Tagamaa rändesaldo oli positiivne aga 652 inimese võrra. Lisaks Pärnule oli tagamaa rändesaldo positiivne ka ülejäänud Eestiga, välja arvatud Tallinna ja Tallinna tagamaaga. Just negatiivse rändesaldo tõttu Tallinna ja Tallinna tagamaaga oli 1990. aastatel negatiivne ka Pärnumaa rändesaldo tervikuna (-757 inimese võrra), kuigi mujalt Eestist saabus Pärnumaale enam inimesi kui Pärnumaalt lahkus.

Pärnumaa negatiivse rändesaldo põhjuseks oli noorte, 15-29 aastaste inimeste lahkumine. Kõikides vanemates vanuserühmades on rändesaldo olnud positiivne (tabelid 3-6). Noori kaotasid seejuures nii Pärnu ise kui Pärnu tagamaa ning seda just Tallinna regioonile. Pärnu rändesaldo oli negatiivne ka 50-aastaste ja vanemate osas, seda aga peamiselt seoses nende lahkumisega linnast tagamaale. Pärnu on kaotanud elanikke tagamaale kõikides vanuserühmades ning saanud rahvastikku juurde mujalt Eestist samuti kõikides vanuserühmades, v.a. kõige nooremad (15-29) ja kõige vanemad (50+). Pärnu rändesaldo on olnud tervikuna positiivne üksnes 30-49 aastaste ehk parimas tööeas inimeste osas.

Ka Tallinnaga on nii Pärnu kui tagamaa rändesaldo olnud positiivne kõikides vanuserühmades alates 30. eluaastast. Võib eeldada, et negatiivne rändesaldo vanuses 15-29 ja positiivne rändesaldo vanemates vanuserühmades on osaliselt seotud õppimisega seotud lahkumisega Tallinnasse ja hilisema tagasirändega pärast õpingute lõppu.

Joonis 9. Pärnumaa valdade rändesaldo², 1989-2000.

² Rändesaldo hõlmab üksnes Eesti-sisest rännet

Tabel 1. Pärnumaa linnade ja valdade rändesaldo, 1989-2000.

	Rändesaldo Pärnuga	Rändesaldo kokku ³
Are	2	-56
Audru	336	410
Halinga	-50	-129
Häädemeeste	1	-24
Kaisma	-2	-22
Kihnu	-5	-3
Kilingi-Nõmme	-52	-199
Koonga	-77	-114
Lavassaare	12	66
Paikuse	254	407
Pärnu		-1409
Saarde	-38	-143
Sauga	345	420
Sindi	299	310
Surju	49	58
Tahkuranna	121	204
Tali	-21	-104
Tootsi	-36	-123
Tori	25	86
Tõstamaa	-5	-14
Varbla	-13	-59
Vändra alev	-40	-332
Vändra	-17	13
Kokku	1088	-757

³ Rändesaldo kokku hõlmab üksnes Eesti-sisest rännet

Tabel 2. Kogurahvastiku rändesuunad ja -saldo 1989-2000

	Pärnusse	Tagamaale	Pärnumaale
Pärnust	0	1088	0
Pärnu tagamaalt	-1088	0	0
Tallinnast	-793	-450	-1243
Tallinna tagamaalt	-183	-161	-344
Mujalt Eestist	655	175	830
Rändesaldo kokku	-1409	652	-757

Tabel 3. 15-29. aastaste rändesuunad ja -saldo 1989-2000

	Pärnusse	Tagamaale	Pärnumaale
Pärnust	0	-148	0
Pärnu tagamaalt	148	0	0
Tallinnast	-983	-677	-1660
Tallinna tagamaalt	-102	-130	-232
Mujalt Eestist	261	-240	21
Rändesaldo kokku	-676	-1195	-1871

Tabel 4. 30-49. aastaste rändesuunad ja -saldo 1989-2000

	Pärnusse	Tagamaale	Pärnumaale
Pärnust	0	424	0
Pärnu tagamaalt	-424	0	0
Tallinnast	137	83	220
Tallinna tagamaalt	-51	-45	-96
Mujalt Eestist	415	273	688
Rändesaldo kokku	77	735	812

Tabel 5. 50-64. aastaste rändesuunad ja -saldo 1989-2000

	Pärnusse	Tagamaale	Pärnumaale
Pärnust	0	548	0
Pärnu tagamaalt	-548	0	0
Tallinnast	29	79	108
Tallinna tagamaalt	-15	20	5
Mujalt Eestist	12	85	97
Rändesaldo kokku	-522	732	210

Tabel 6. 65+ aastaste rändesuunad ja -saldo 1989-2000

	Pärnusse	Tagamaale	Pärnumaale
Pärnust	0	264	0
Pärnu tagamaalt	-264	0	0
Tallinnast	24	65	89
Tallinna tagamaalt	-15	-6	-21
Mujalt Eestist	-33	57	24
Rändesaldo kokku	-288	380	92

3.2. PENDELRÄNNE: PÄRNUMAA JA PÄRNU LINNAREGIOON

Pendelrände analüüs annab vastuse kahele küsimusele:

- kuivõrd ühtse terviku moodustab Pärnumaa?
- kuivõrd on Pärnu lähivaldade elanikkonna kasv Pärnust saanud inimeste arvel seotud elanikkonna ja töökohtade ümberpaiknemisega?

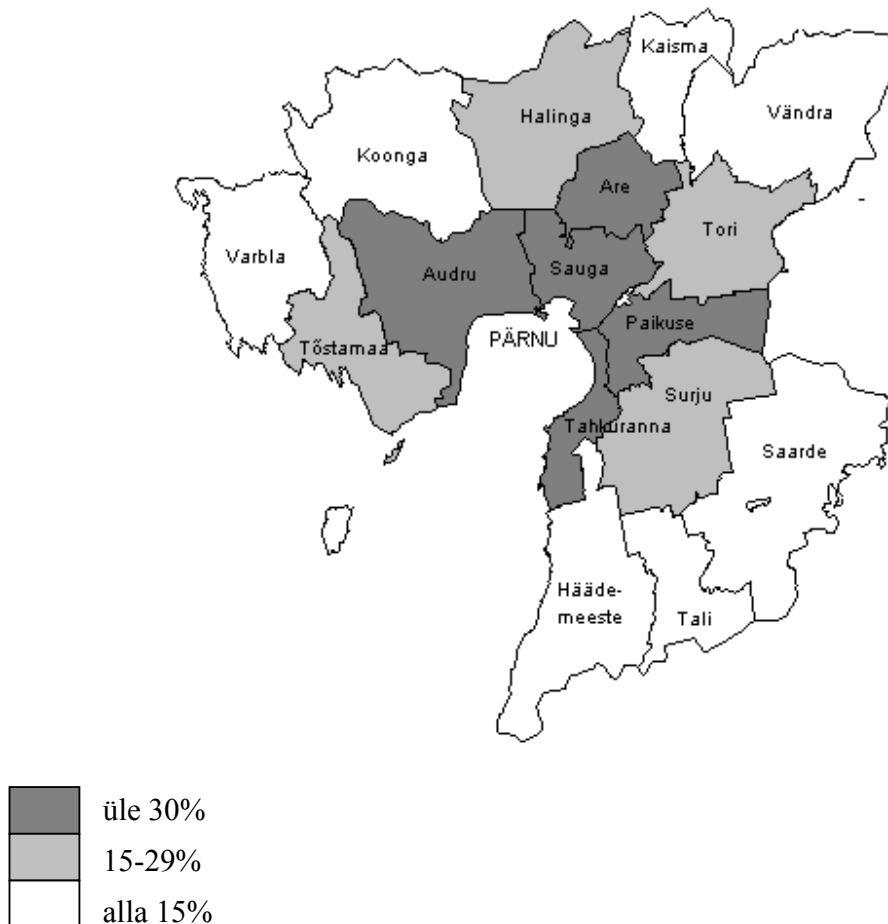
Pärnumaa moodustati oma tänasel kujul 1962. aastal ning tegemist on administratiivse üksusega (vt ptk 2.1). Linnaregioonide ja tööjõu-areaalide piiritlemise aluseks on aga sisulisemad näitajad, eelkõige tööalane pendelränne. Linnaregiooni piiri määratlemise kõige levinumaks aluseks on 15% töötajate töötamine tuumiklinnas (Berg jt 1982; Cheshire and Hay, 1989; Geyer, 1996; Champion 2002, p. 9). Tööjõu-areaalide piiritlemisel lähtutakse aga eelkõige sellest, milline tõmbekeskus on konkreetse valla jaoks kõige olulisem, olenemata sellest, kui suur osa valla töötajatest tõmbekeskuses töötab (Van der Laan ja Schalke 2001).

Rakendades 15% töötajate Pärnusse töölkäimise kriteeriumit selgub, et Pärnumaa linnaregioon on väiksem kui Pärnumaa ning selle moodustavad Are, Audru, Halinga, Paikuse, Surju, Tahkuranna, Tori ja Tõstamaa vallad ja Sindi linn (joonis 10, tabel 7). Maakonna kaugematest valdadest Häädemeestest, Kaismast, Koongast, Saarest, Talist, Varblast ja Väändrast jäävad pendelrände vood juba väiksemaks kui 15%. Ootuspäraselt on kõige suurem pendelränne Pärnusse lähivaldadest Audrust, Paikuselt, Saugast ja Tahkurannast ning ka Pärnu-Tallinna maantee äärde jäävast Arest. Saugast ja Paikuselt käivad Pärnusse tööle enam kui pooled valla töötavatest elanikest ning samuti pooled Sindi linna töötavatest elanikest.

Pärnumaa moodustab sisuliselt ka ühtse tööjõu-areali. Ühelt poolt tingib seda asjaolu, et väga vähe töötab inimesi väljaspool Pärnu maakonda. Vaid Kaisma valla peamiseks tõmbekeskuseks on Järvkandi, kuid samas käib seal tööl väga väike arv inimesi. Väljaspool maakonda on olulisimaks tõmbekeskuseks hoopis Tallinn, mis ei ole aga samas peamiseks tõmbekeskuseks ühelegi teisele linnale ega vallale peale Pärnu, kust Tallinnasse käib tööle 450 inimest. Teiselt poolt ei käi Pärnumaale tööle ka teiste maakondade elanikke, ka mitte Pärnumaaga külgnevatest valdadest. Nii võib kokkuvõttes tõdeda, et Pärnumaa moodustab funktsionaalse terviku, kuigi maakonnakeskusest kaugemalasuavad vallad on suhteliselt iseseisvad.

Veelgi enam, Pärnumaa terviklikkus on 1990. aastatel oluliselt suurenenud. Võrreldes nõukogude aja lõpuga on pendelränne tagamaalt Pärnusse kahekordistunud: 1982. aastal käis Pärnusse tööle 1800 (Marksoo jt 1982), 2000. aastal aga 3500 tagamaa elanikku, mis moodustab juba 26% tagamaa töötajatest. Selline pendelränne oluline kasv näitab ühtlasi, et 1990. aastatel on toimunud peamiselt elanike, mitte töökohtade ümberpaiknemine Pärnust tagamaale.

Pendelränne kasv on olnud kõige suurem nendes valdades, mis on saanud Pärnust juurde ka kõige enam elanikke. Nii on praegu toimuv Pärnu lähivaldade elanikkonna kasv sarnane eeslinnastumisele lääneriikides. 1980. aastatel kasvas tagamaal nii rahvaarv kui põllumajanduslik tööhõive, mis ei ole olnud iseloomulik lääneriikidele. Ühtlasi on praegu Pärnumaal toimuvad protsessid sarnased Tallinna linnaregioonis toimuvaga (Tammaru 2001b), üksnes tagasihoidlikumal kujul.

Joonis 10. Pärnus tölkäivate elanike osakaal kõikidest töötavatest elanikest (%), 2000.

Tabel 7. Pärnus töölkäivate elanike osakaal kõikidest töötavatest elanikest (%), 2000.

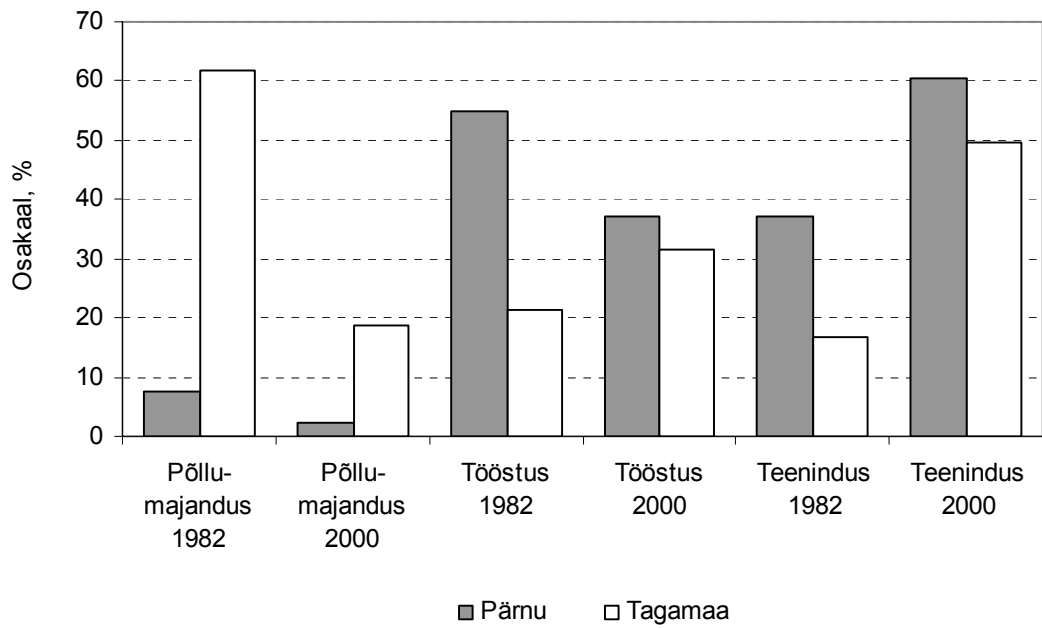
	Pendelrändajaid Pärnusse	Töötajaid kokku	Pendelrändajate osakaal (%)
Are	103	329	31
Audru	603	1398	43
Halinga	198	1225	16
Häädemeeste	62	855	7
Kaisma	5	145	3
Kilingi-Nõmme	67	728	9
Koonga	37	331	11
Lavassaare	33	203	16
Paikuse	561	1037	54
Saarde	39	589	7
Sauga	530	838	63
Sindi	725	1491	49
Surju	70	253	28
Tahkuranna	200	564	35
Tali	5	195	3
Tootsi	21	425	5
Tori	151	827	18
Tõstamaa	61	422	14
Varbla	11	239	5
Vändra alev	20	722	3
Vändra	25	979	3
Kokku	3527	13795	26

3.3. HÕIVE JA TÖÖPUUDUS

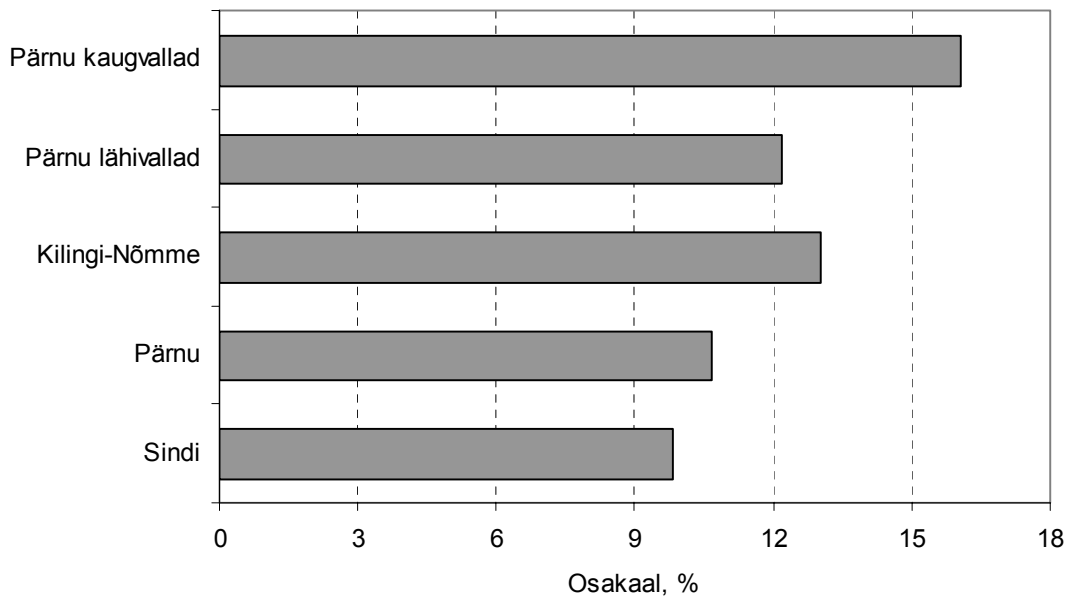
Tagamaalt Pärnusse suunatud pendelrände kasvu üheks põhjuseks on olnud 1990. aastatel süvenenud eeslinnastumine. Samavõrd oluliseks põhjuseks on aga üleminekuaja Eesti tööhõives toimunud muutused: tööpuuduse kiire kasv võrreldes nõukogude aja lõpuga, hõive vähenemine põllumajanduses ja tööstuses ning suurenemine teeninduses (Eamets 1999).

Tööhõives toimunud muutused on Pärnumaal sarnased Eestile tervikuna. 1982. aastal töötas põllumajanduses 8% Pärnu linna ja 62% tagamaa elanikest, 2000. aastal aga vaid 2% Pärnu ja 19% tagamaa elanikest (joonis 11). Vastupidised muutused iseloomustavad teenindussektorit, mille osakaal on kasvanud Pärnus 37%-lt 61%-le ja tagamaal 17%-lt 50%-le. Põllumajandusliku hõive vähenemine on kaasa toonud väljarände Pärnumaa kaugematest valdadest ja pendelrände kasvu lähivaldadest Pärnusse. Just kõrgharidusega inimesed peavad pendelrännet parimaks kompromissiks soovi vahel mitte vahetada elukohta, kuid saada (paremat) tööd Pärnus, kus on kiiresti arenenud teenindussektor (Tammaru 1996).

Ka tööpuudus on suurim just nendes valdades, kus domineerib endiselt veel põllumajanduslik tööhõive (joonis 12; tabel 8). Kokku oli 2000. aastal Pärnumaal töötuid 12% ja Eestis tervikuna 14%. Analüüsides rände ja tööpuuduse vahelisi seoseid selgub, et Pärnumaa kaugemates valdades on selgelt kõige suurem tööpuudus ning samuti kõige suurem väljaränne ja rahvastiku kahanemine. Pärnumaa kaugemates valdades on tööpuudus kokku 16%, kuid ületab mõnes vallas ka 20% piiri. Kõige suurem on tööpuudus Varblas, Koongas ja Surjus. Vastupidi, kõige väiksem on tööpuudus monofunktsionaalsetes Lavassaares ja Tootsis. Ka Pärnu lähivaldades ja Pärnu linnas on tööpuudus suhteliselt madal, madalam kui Eestis keskmiselt.

Joonis 11. Hõive Pärnumaal, 1982 ja 2000.

Joonis 12. Tööpuudus Pärnumaal, 2000.

Tabel 8. Hõive ja tööpuudus (%), 2000.

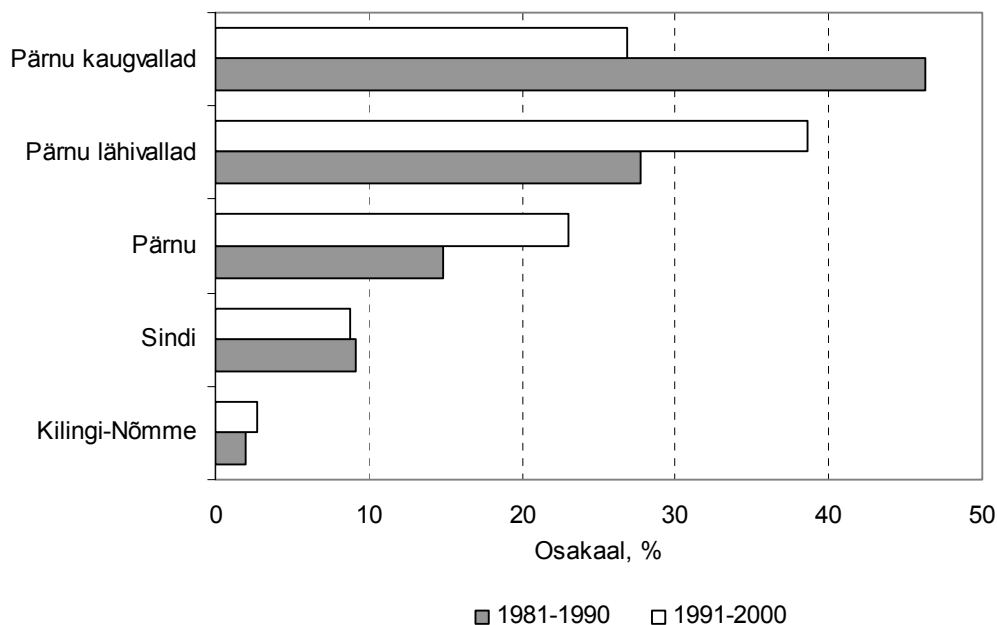
	Primaarsektor	Sekundaarsektor	Tertsiaarsektor	Töötud
Are	25	25	50	20
Audru	18	30	52	12
Halinga	27	26	47	20
Häädemeeste	21	28	51	16
Kaisma	36	18	46	12
Kihnu	38	10	52	11
Kilingi-Nõmme	10	30	60	13
Koonga	37	15	48	25
Lavassaare	0	64	36	0
Paikuse	6	33	61	9
Pärnu	2	37	61	11
Saarde	23	28	49	21
Sauga	8	36	56	15
Sindi	3	45	52	10
Surju	36	15	49	23
Tahkuranna	18	28	54	13
Tali	37	24	39	14
Tootsi	1	68	31	6
Tori	34	23	43	11
Tõstamaa	32	19	49	18
Varbla	39	16	45	36
Vändra alev	7	44	49	8
Vändra	44	23	33	13
Kokku	10	35	56	12

3.4. UUSELAMUEHITUS

Sarnaselt tööhõivele on 1990. aastatel toimunud olulised muutused ka uuselamuehituses: korterelamute ehitusmahud langesid drastiliselt, samas kui pereelamute ehitusmahtudes oli langus oluliselt väiksem (Kõre jt 1996). Sarnane olukord on olnud iseloomulik ka Pärnumaale, kus korterelamute ehitusmahud vähenesid kümme korda ja erinevalt 1980. aastatest ei valminud enamikes valdades 1990. aastatel ühtegi uut korterelamut (joonis 13, tabel 9).

Pereelamute⁴ ehitusmahud vähenesid 1990. aastatel Pärnumaal aga üksnes kaks korda, kusjuures Pärnus püsis pereelamute ehitamine samal tasemel kui 1980. aastatel. Ka lähivaldades oli vähenemine minimaalne ning Paikuse ja Sauga vallas ehitusmahud isegi suurenesid. Seega vähenes ka pereelamute ehitus just kaugemate Pärnumaa valdade arvel, kus 1980. aastatel oli ehitustegevus aktiivne. Rahvaloenduse andmed näitavad ehitiste vastuvõtmise (valmimise) aastat ja võib eeldada, et paljud kaugvaldades valminud elamutest ehitati põhiosas valmis siiski juba 1980. aastate lõpus.

Rahvaarvu põhimõtteline kasv saab toimuda eelkõige uuselamutesse asuvate inimeste arvel. Ühtekokku asus Pärnumaal uuselamutesse 1990. aastatel elama 3700 inimest, kellest kortermajadesse liikus 1300 ja pereelamutesse 2400 inimest. Kõige enam liikus uuselamutesse inimesi Pärnu lähivaldades (950) ja Pärnus (550). Uutesse korterelamutesse liikunud inimestest põhiosa, 850 inimest, elavad Pärnu linnas.

Joonis 13. Pereelamute osakaal elamuehituses (%), 1981-1990 ja 1991-2000.

⁴ Pereelamud hõlmavad ka ridaelamuid

Tabel 9. Pereelamute⁵ ja korterite ehitus, 1981-2000.

	1981-1990			1991-2000		
	Pereelamu	Korter	Kokku	Pereelamu	Korter	Kokku
Are	35	21	56	16	0	16
Audru	138	134	272	68	16	84
Halinga	69	159	228	25	0	25
Häädemeeste	79	99	178	22	0	22
Kaisma	8	20	28	2	0	2
Kihnu	16	0	16	5	0	5
Kilingi-Nõmme	24	94	118	20	0	20
Koonga	33	80	113	8	0	8
Lavassaare	1	23	24	1	24	25
Paikuse	65	131	196	94	24	118
Pärnu	178	2403	2581	173	339	512
Saarde	50	58	108	12	0	12
Sauga	68	56	124	78	0	78
Sindi	110	94	204	66	0	66
Surju	27	36	63	13	0	13
Tahkuranna	61	65	126	50	0	50
Tali	20	33	53	2	0	2
Tootsi	1	58	59	0	0	0
Tori	57	142	199	31	17	48
Tõstamaa	13	51	64	14	0	14
Varbla	37	30	67	8	10	18
Vändra alev	34	225	259	14	22	36
Vändra	75	48	123	28	7	35
Kokku	1199	4060	5259	750	459	1209

⁵ Pereelamud hõlmavad ka ridaelamuid

3.5. MAATURG JA SUVILAD

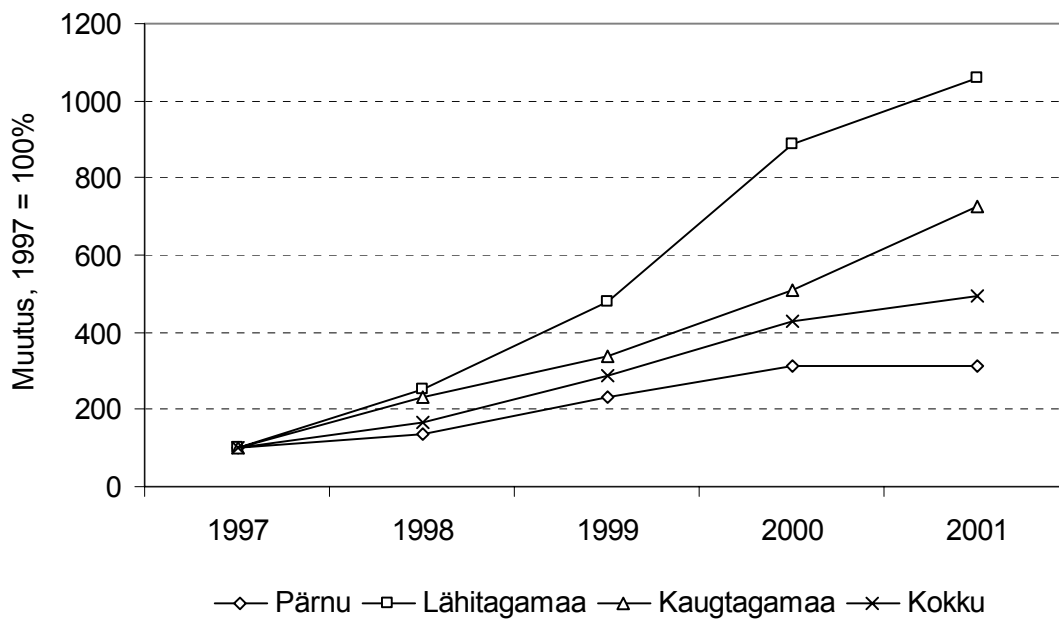
Elamuehituse võimalike tulevikuarengute üheks hindamise aluseks on ka senised maatehingud. Nii elamu- kui maatulundusmaa tehinguid kirjeldavad andmed aastatest 1997-2001 näitavad maatehingute arvu märkimisväärset kasvu selle aja jooksul (joonised 14-15). Tehingute kasv on ootuspäraselt suurim olnud lähitagamaal, kuid ka kaugtagamaa maatehingute arvu kasv on olnud suurem kui Pärnu linnas toimunud tehingute kasv. Seega kinnitavad ka nimetatud andmed elamuehituse mahtude nihkumist Pärnu linnast üha enam tagamaale.

Küsimusele, kui palju inimesi elab uuselamutes juba praegu, on võimalik anda ligikaudne vastus⁶. Arvutustes on lähtutud kahest eeldusest: (1) keskmise elamumaa krundi suurus on 1500 m² ning (2) uuselamutesse elamaasuva leibkonna keskmine suurus on 2,7 inimest ehk keskmisest mõnevõrra suurem. Nende eelduste rakendamisel selgub, et 1997-2001 aastatel müüdud elamumaa lõplikul täisehitamisel elaks uuselamupiirkondades kokku umbes 1530 inimest, sh 330 inimest Pärnus ja 1200 inimest tagamaal (joonis 16).

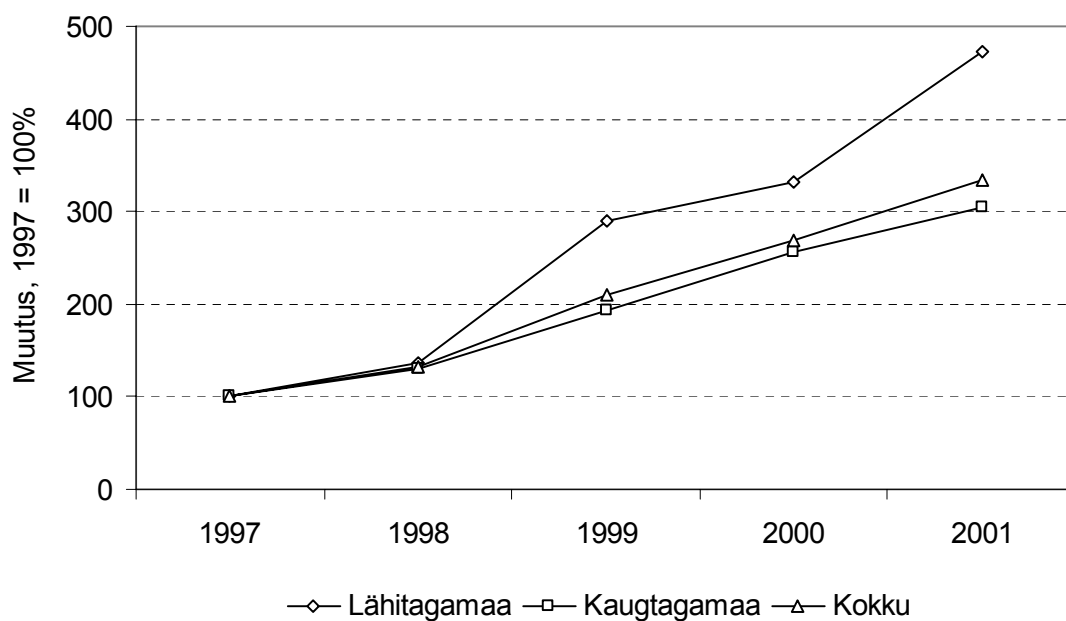
Samuti on oluline hinnata, kui palju inimesi võiks prognoosiperioodil ehk järgneva 25 aasta jooksul uuselamurajoonidesse elama asuda. Selle küsimusele on oluliselt raskem vastata. Siiski on võimalik anda ligikaudseid hinnanguid lähtuvalt senistest uuselamuehituse ja elamumaa juurdekasvu tempodest. Juhul kui eeldada, et kogu järgneva prognoosiperioodi jooksul ei toimu võrreldes seniste arengutempodega muutusi, selgub, et (1) 1990. aastate uuselamuehituse tempode jätkudes võiks aastal 2025 uuselamutes elada 8000 inimest ning (2) 1990. aastate teise poole elamumaa müügiimahtude jätkudes võiks uuselamutes elada 38 500 inimest (joonis 17). Esimene nendest arvudest on kindlasti oluliselt realistlikum ning võib arvata, et uuselamutesse elamaasuvate inimeste arv jääb siiski suurusjärku 10 000 inimest ehk 10% Pärnumaa praegusest elanikkonnast.

Uuselamutesse elamaasuvate inimeste hulk sõltub oluliselt määral ka suvilate aastaringseks elamiseks ümberehitamise tempodest. Pärnumaa linnade ja valdade hinnangud sellele protsessile on suhteliselt optimistlikud: kui praegu elab aastaringsest varasemates suvilates 1800 inimest (eeldades, et keskmine leibkonna suurus on 2,7 inimest), neist omakorda 1500 inimest lähitagamaal (joonis 17), siis perspektiivis kasvaks praegustes suvilapiirkondades elavate inimeste arv kaks korda ning jõuaks ligikaudu 5500 inimeseni. Seejuures toimuks kasv peamiselt lähitagamaa, eelkõige Sauga ja Audru valdade arvel (joonised 18-19). Enamikus kaugtagamaa valdades jääks suvilapiirkondades elavate inimeste arv tagasihoidlikuks (üldjuhul alla 50 inimese), Pärnu linnas ulatuks aga ligikaudu 500 inimeseni.

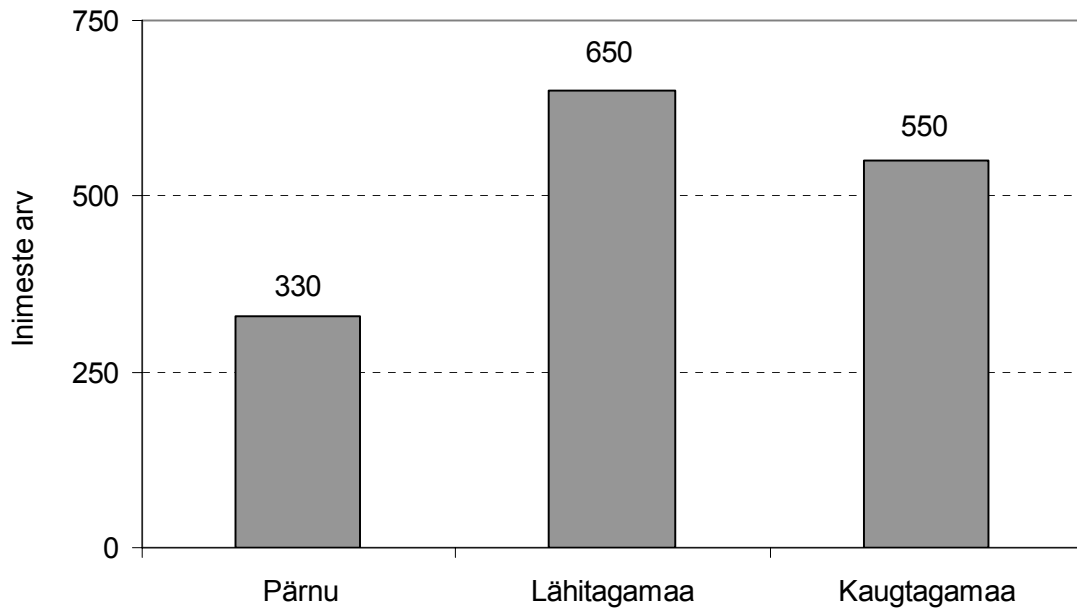
⁶ arvutustest ja analüüsist on kõrvaldatud 1998. aasta andmed, kui kaugtagamaal (Tõstamaal) toimusid erandlikult suuremahulised maatehingud

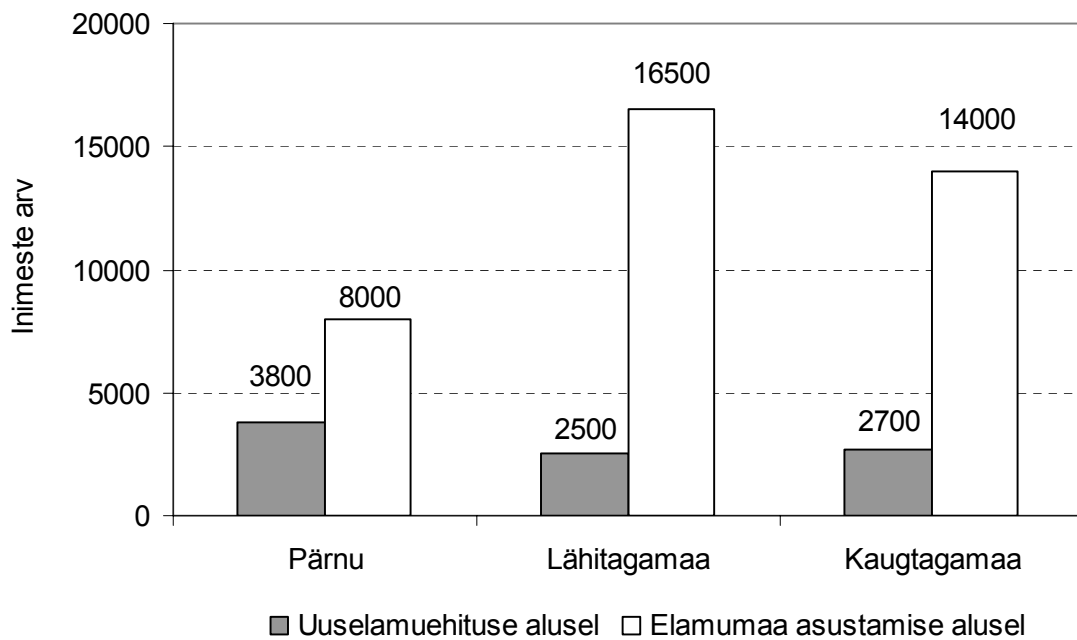
Joonis 14. Elamumaa tehingute arvu muutus 1997-2001, 1997=100%.

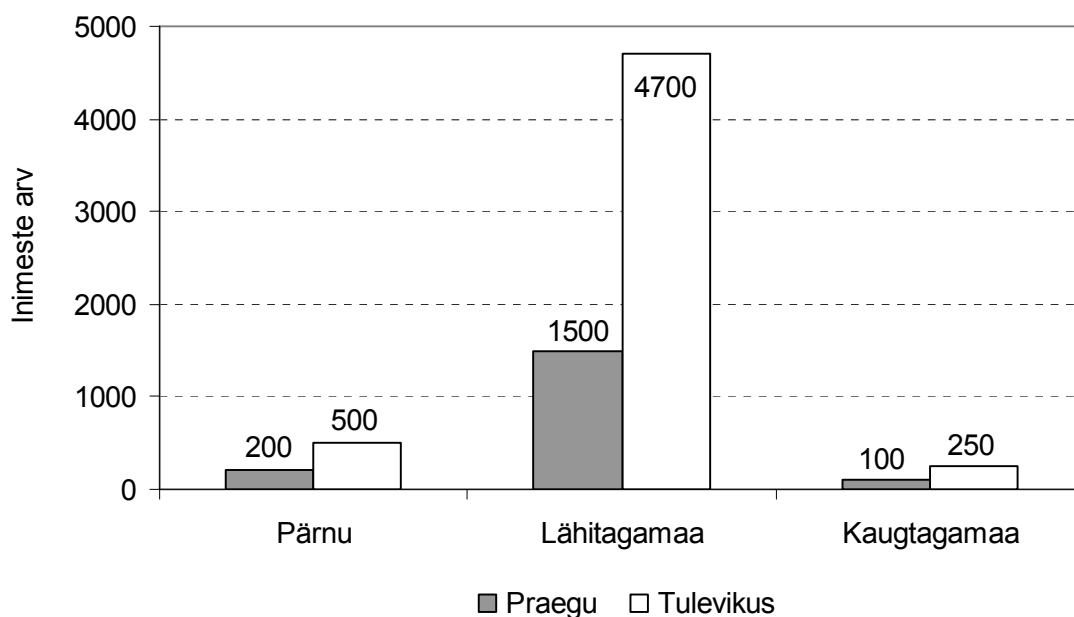
Joonis 15. Maatulundusmaa tehingute arvu muutus 1997-2001, 1997=100%.

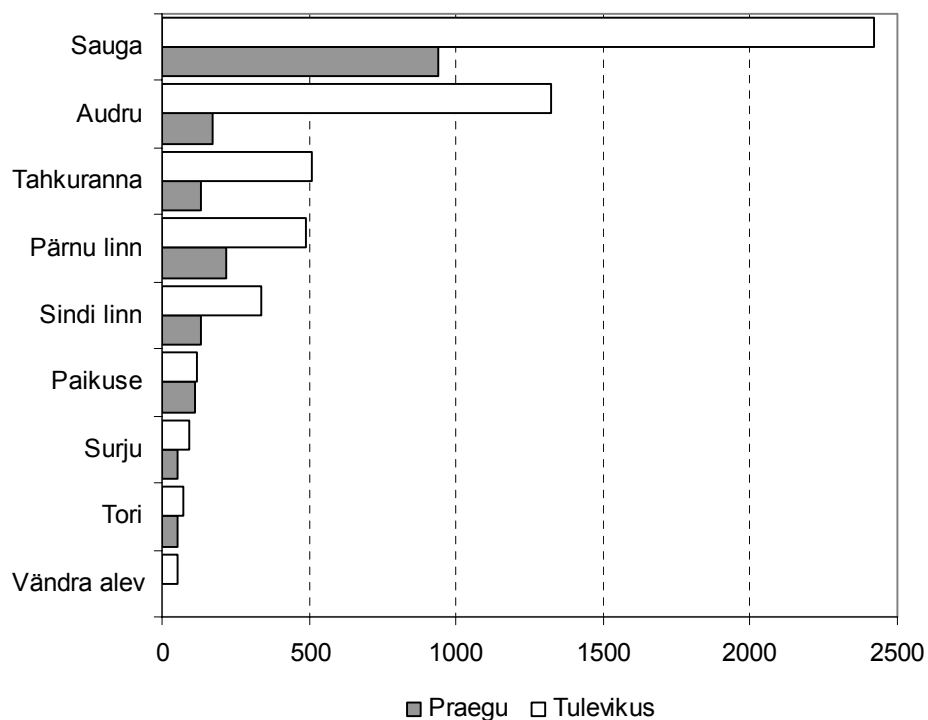
Joonis 16. Elanike arv 1997-2001 müüdnud elamumaa kruntidel nende taisehitamise korral, 1997-2001 aastakeskmine.

Joonis 17. Elanike arv uuslamutes aastal 2025 uuslamuehituse (1991-2000) ja elamumaa asustamise (1997-2001, v.a. 1998. aasta) seniste tempode jätkudes.

Joonis 18. Elanike arv aastaringseks elamiseks ehitatud suvilates (KOV hinnang).

Joonis 19. Elanike arv aastaringseks elamiseks ehitatud suvilates KOV lõikes (KOV hinnang).

VAHEKOKKUVÕTE: PÄRNUMAA SENINE RAHVASTIKU- ARENG JA RÄNNE

Pärnu rahvaarvu suhtelised kasvutempod aeglustusid pidevalt alates Teise maailmasõja järgsest tipp-perioidist ning muutusid alates 1988. aastast negatiivseks. Tagamaa rahvaarv kahanes kuni 1970. aastate lõpuni ning kasvas 1980. aastatel. Kokkuvõttes tähendas see Pärnumaa elanikkonna kasvu kogu nõukogude perioodi vältel.

1990. aastatel kahanes aga nii Pärnu linna, Pärnu tagamaa kui Pärnumaa rahvastik tervikuna. Pärnu linna rahvastik vähenes seejuures nii negatiivse loomuliku iibe kui negatiivse rändesaldo tõttu, samas kui tagamaa rändesaldo oli positiivne ning rahvaarvu kahanemise põhjuseks oli ainult negatiivne loomulik iive.

Pärnu linna negatiivse rändesaldo põhjuseks 1990. aastatel oli inimeste lahkumine nii tagamaale kui Tallinna regioonile, muu Eestiga oli Pärnu rändesaldo positiivne. Tagamaa võitis rahvastikku juurde nii Pärnu linna kui muu Eesti arvelt ja kaotas rahvastikku Tallinna regioonile. Pärnumaalt lahkusid eelkõige noored, 15-29 aasta vanused, samas kui Pärnumaa rahvastik kasvas parimas tööeas inimeste arvel.

Kõige positiivsem oli rändesaldo Pärnu lähivaldades ja Sindis ning seda eelkõige Pärnu linna arvel. Seega võib öelda, et Pärnumaa rahvastiku ruumilises ümberpaiknemises oli 1990. aastatel domineeriv eeslinnastumine. Enamik lähivaldadesse saabunud inimestest käivad endiselt tööl Pärnus, mis on toonud kaasa olulise pendelrände kasvu. Pendelränne Pärnusse on kasvanud ka kaugematest valdadest, mida on kindlasti toetanud põllumajandusliku tööhõive oluline langus võrreldes nõukogude aja lõpuga. Kokku käis 2000. aastal Pärnusse tööle iga neljas tagamaa töötav elanik. Nii võib öelda, et Pärnumaa moodustab praegu tervikliku tööjõu-areaali, millesse maakonnakeskusest kaugemad vallad on siiski veel nõrgalt integreeritud.

Senine uuslamuehituse, maatehingute ja suvilate ümberehitamise mahtude analüüs kinnitab, et Pärnumaa-siseselt on toimumas selge rahvastiku ümberpaiknemine Pärnu linnast tagamaale, eriti lähitagamaale. 1990. aastate lõpu maatehingute põhjal on protsess eriti intensiivne. Siiski võib arvata, et uuslamuehituse hoogustumine ei muudaks tagamaa rändesaldot samavõrra positiivseks ehk teiste sõnadega tuleb arvestada ka väljarändega. Seda kahel põhjusel. Esiteks toimusid samalaadsed arengud tagamaal ka 1990. aastatel, kuid rahvaarv vähenes sellegipoolest ning rändesaldo oli vaid mõnevõrra positiivne. Teiseks lahkusid ja lahkuvad tagamaalt eelkõige 15-29-aastased noored, just selles vanuses inimeste arv on aga tagamaal prognoosiperioodil eriti suur seoses nõukogude aja lõpu kõrge sündimusega. Siiski võib eeldada, et tagamaa rändesaldo on seoses eeslinnastumise hoogustumisega prognoosiperioodil positiivne, Pärnu linnas aga pigem negatiivne.

IV OSA

PÄRNUMAA RAHVASTIKUPROGNOOSI EELDUSED

4.1. BAASSTSENAARIUM

Prognoosi lähtealuseks on 2000. aasta rahvaloendusel fikseeritud rahvastiku soovanuskoostis. Rahvastikuprognosi baasstsenaariumis eeldatakse tavapäraselt, et tegemist on suletud rahvastikuga, mis tähendab, et selle koostamisel rände võimalikku mõju ei arvestata. Seega iseloomustab baasstsenaarium Pärnumaa rahvastiku sisemist taastevõimet ehk elujõudu ning selles prognoositakse praeguse sündimus- ja suremuskäitumise mõju tuleviku rahvastiku kujunemisele.

Sündimuse puhul on keskeks prognoositavaks näitaks sündivate laste arv ühe naise kohta ehk sündimuse summaarne kordaja, mis praegu on Pärnumaal 1,4. Suremuse puhul on keskeks prognoositavaks näitajaks sündivate poiste ja tüdrukute oodatav eluiga sünnihetkel. See näitaja on Pärnumaal sarnane Eesti keskmisega – poiste oodatav eluiga on 66 ja tüdrukutel 76 aastat.

Baasstsenaariumis lähtutakse eeldusest, et tulevikus jätkub praegune sündimus- ja suremuskäitumine, seega on kõik nimetatud näitajad hoitud kogu prognoosiperioodi vältel muutumatuna.

4.2. OPTIMISTLIK STSENAARIUM

4.2.1. Sünnimus

Optimistliku prognoosivariandi sündimuseelduse kohaselt tõuseks sündimus praeguselt 1,4 lapselt aastaks 2010 ühtlaselt tagasi rahvastikutaasteks vajalikule tasemele ehk ühe naise kohta sünniks keskmiselt 2,1 last. Sellel tasemel püsiks sündimus kuni aastani 2025. Kirjeldatud arengueelduse aluseks on asjaolu, et keskmine soovitud laste arv ühe naise kohta on nimetatud tasemel kõikjal Euroopas (Lutz, 1996). Tegelik laste arv on seni jäänud küll väiksemaks, kuid sündimust toetavate rahvastikupoliitikate toel on siiski võimalik, et sündimus tõuseks uuesti rahvastikutaasteks vajalikule tasemele. Otseste poliitikate asemel on seejuures olulisemad kaused poliitikal, näiteks tööturupoliitika jne. (Höhn, 1991). Kui üldjuhul on kõrgharidusega naiste sündimus madalam kui teistel haridusrühmadel ja kõrgharidusega naiste osakaal kasvab, siis Rootsis on sellised kaused poliitikal toonud teatud edu: töö- ja pereelu sobitavate poliitikate tulemusena on seal jõutud olukorrani, kus kõrgharidusega naiste poolt sünnitatavate laste arv on võrdne teiste haridusrühmadega (Corman, 2001).

4.2.2. Suremus

Optimistliku prognoosivariandi suremuseelduseks on eluea jätkuv ning meeste ja naiste lõikes diferentseeritud kasv. Kõikides Ida-Euroopa riikides katkes oodatava eluea kasv 1960. aastatel (Valkonen 1991), mistõttu on nendes riikides eluiga oluliselt lühem kui teistes arenenud riikides. Võib eeldada, et need erinevused hakkavad tulevikus vähenema.

Naiste eluiga kasvab optimistliku prognoosivariandi kohaselt ühtlaselt kolm aastat kümne aasta kohta, jõudes praeguselt 76 eluaastalt aastaks 2025 tasemeni 83 eluaastat. Seoses meeste tänase oluliselt lühema elueaga võrreldes naistega (Katus, 2000a), kasvab meeste eluiga optimistliku prognoosivariandi kohaselt neli aastat kümne aasta kohta, jõudes praeguselt 66 eluaastalt 2025. aastaks 76 eluaastani.

Selliseid arenguid toetavad mitmed argumendid. Esiteks meditsiini areng, mis lõpetaks kolm aastakümnet kestnud eluea juurdekasvu pidurdumise perioodi Eestis (Katus, 2000a) ning tooks kaasa eluea lähenemise Lääne-Euroopa tasemele. Eelkõige tähendaks see surmade lükkumist järjest vanematesse vanusrühmadesse (Lundström ja Vaupel, 1996).

Teiseks soodustaks eluea erisuse vähenemist teiste arenenud riikidega kindlasti ka Eesti võimalik ühinemine Euroopa Liiduga ning sellega seotud tervishoiusüsteemide ja heaolu ülevõtmine. Kolmandaks soodustaksid eluea kasvu võimalikud tööturul toimuvad muutused. Põllumajanduse ja tööstuse asemel on kiiresti arenenud teenindussektor (Eamets 1999) ning võib arvata, et ka tulevikus kasvab kõrgemat kvalifikatsiooni nõudvate ametite arv. Senised uurimused näitavad, et ameti ja eluea vahel on selge seos

ning kõrgemat kvalifikatsiooni nõudvate ametite esindajate eluiga on keskmisest pikem (Anderssen, 1991). Sellise seaduspärasuse aluseks on nii kõrgharidusega inimeste kõrgemad palgad ja sellega seotud parem ligipääs arstiabile kui ka suurem tähelepanu pööramine oma eluviisidele ja toitumisharjumustele.

4.2.3. Ränne

Välisränne ei mõjuta tõenäoliselt väga oluliselt Pärnumaa rahvastikuarengut. Esiteks on mitte-eestlaste lahkumine, mis puudutas mõnevõrra ka Pärnut, lõppenud ning ei ole tõenäoline, et väljaränne võiks uuesti oluliselt hoogustuda. Teiseks ei mõjuta võimalik sisseränne teistest riikidest Pärnut ja Pärnumaad nii oluliselt kui suuremaid linnasid, eelkõige Tallinna ja Ida-Virumaa linnu, sest üldise seaduspärana eelistavad immigrandid koonduda just kõige suurematesse linnadesse (Frey ja Liaw 1998). Kokkuvõttes võib arvata, et vähesel määral toimub küll nii sisse- kui väljarännet, kuid välisrände saldo on nullilähedane.

Riigisisises rändes on aga suuremad linnad ja nende lähitagamaa oluliseks sihtpunktiks paljudes arenenud riikides, sh Põhjamaades (Jauhiainen, 2002). Nii võib optimistliku prognoosivariandi korral prognoosida rände kasvu Pärnumaale ning seda, et võrreldes 1990. aastate negatiivse rändesaldoga (**tabel 2**) muutub rändesaldo positiivseks. Seda soodustaks kaasaegse teenindussektori areng, atraktiivne tööturg ning Tallinnasse ja Tartusse õppimaasunute veelgi ulatuslikum tagasiränne. Kokkuvõttes saabuks optimistliku prognoosistsenaariumi korral Pärnumaale mujalt Eestist 4000 inimest, neist 2500 Pärnusse ja 1500 tagamaale.

Pärnumaa siseselt võib optimistlikus prognoosivariandis eeldada, et Pärnu rändesaldo tagamaaga on nullilähedane, st peatub 1980. alanud ja 1990. aastatel süvenenud eeslinnastumine. Ühelt poolt jääb seega Pärnust tagamaale suunduv ränne tagasihoidlikuks. Teiselt poolt saabub tagamaalt Pärnusse inimesi, eelkõige noori seoses õpingutega. Kokkuvõttes on Pärnu rändesaldo positiivne 3000 inimese võrra, seda muu Eesti arvelt.

Tagamaa optimistlikus prognoosivariandis on rändesaldo Pärnuga positiivne, st. hoogustub juba 1990. aastatel alguse saanud eeslinnastumine (Tammara, 2001c). Eeslinnastumine on kõige iseloomulikum rahvastiku ruumilise ümberpaiknemise vorm enamikus postsotsialistlikes üleminekuriikides (vt nt Kupiszewski et al., 2001; Ládanyi and Szelényi, 1998; Rowland, 1998; Sýkora and Čermák, 1998; Timár and Váradi, 2001) ning võrreldes lääneriikidega on see protsess Eestis alles algamas. Eeslinnastumise tempo kasvab tagamaa optimistliku prognoosivariandi kohaselt võrreldes 1990. aastatega kahekordselt. Seda toetab praegu veel kortermajades elavate inimeste suur osakaal, lihtsamaks muutuvad laenuitingimused, inimeste jõukuse kasv ning 1990. aastate teisest poolest pidevalt hoogustunud maatehingud tagamaal. Kokkuvõttes oleks tagamaa rändesaldo positiivne 6500 inimese võrra, millest 5000 moodustaks positiivne rändesaldo Pärnuga ja 1500 positiivne rändesaldo muu Eestiga.

4.3. PESSIMISTLIK STSENAARIUM

4.3.1. Sündimus

Pessimistliku prognoosivariandi sündimuseelduse kohaselt langeks sündimus aastaks 2010 keskmisele tasemele üks laps ühe naise kohta ja püsib sellel tasemel kuni aastani 2025. Selline areng tähendab, et laste põlvkond jääks poole väiksemaks kui on nende vanemate põlvkond. Nii negatiivset arengut toetavad muutused inimeste väärtushinnangutes, eriti kasvav individualiseerumine ning karjäärikesksus (vrd. Lutz, 1996).

4.3.2. Suremus

Pessimistliku prognoosivariandi suremuseelduseks on eluea stabiliseerumine praegusel madalal tasemel. Oodatav eluiga on nii Eestis tervikuna kui Pärnumaal väga madal, mistõttu edasine langus ei ole tõenäoline, kuid senise madala taseme jätkumist toetab eelkõige meditsiiniabi kättesaadavuse võimalik vähenemine seoses haiglaravi ja ravimite jätkuva kallinemisega. Eluea kasvule võivad mõjuda pärssivalt ka mitmed muud ühiskonnas ja majanduses toimuvad arengud. Esiteks ühiskonna kiire kihistumise (Eesti inimarengu aruanne, 1999), süveneva tööpuuduse ja tööturul kasvava konkurentsiga kaasnev stress (Day, 1991) ning teiseks majanduse jätkuv mahajäämus Lääne-Euroopast ja sellega seondud madalamat kvalifikatsiooni nõudvate ametite domineerimine (Eesti inimarengu aruanne, 1997, vrdl Anderssen 1991).

4.3.3. Ränne

Pärnu rändesaldo on pessimistliku stsenaariumi korral negatiivne, seda peamiselt tagamaa arvel. Jõukuse tõenäoline kasv võimaldaks inimestel üha enam liikuda Pärnu lähipiirkondadesse – nii nagu see on toimunud mujal arenenud riikides (Berg. et al, 1982; Bourne, 1997; Kupiszewski et al, 2001). Samas kaotaks Pärnu inimesi ka mujale Eestisse, eelkõige Tallinna regiooni. Kokkuvõttes on Pärnu rändesaldo negatiivne 6500 inimese võrra, seda peamiselt tagamaa arvel (5000 inimest). Tagamaa rändesaldo oleks pessimistliku prognoosivariandi kohaselt Pärnuga nullis, kuid muu Eestiga 2500 inimese võrra negatiivne. Seda peamiselt noorte (15-29) lahkumise tõttu.

4.4. TÕENÄOSEIM STSENAARIUM

4.4.1. Sündimus

Tõenäoseima prognoosivariandi sündimuseelduse kohaselt kasvaks sündimus võrreldes 2000. aasta tasemega mõnevõrra, kuid ei jõuaks siiski rahvastikutaasteks vajalikule tasemele. Täpsemalt suureneks sündimus ühtlaselt kuni aastani 2010, jõudes tasemele 1,7 last ühe naise kohta ning stabiliseeruks seejärel prognoosiperioodi lõpuni. Sündimuse mõningast kasvu toetavad kaks peamist argumenti. Esiteks toimus Eestis 1990. aastatel oluline muutus sünnituseas. Kui varem oli kõige kõrgema sündimusega vanuserühmaks 20-24 aastased naised, siis nüüd on suurenenud pidevalt nii 25-29 kui 30-34. aastaste vanuserühma osakaal. Seega lükati osa sündidest lihtsalt hilisemasse vanusesse ja nii toetab sünnitusea kasv ka sündimuse mõningast kasvu võrreldes 1990. aastatega.

Teiseks langes sündimus Eestis ja teistes üleminekuriikides 1990. aastatel oluliselt madalamale kui Lääne-Euroopas (Lutz, 1996, vt. ka Katus 2000b) ning võib arvata, et tulevikus toimub selliste erinevuste vähenemine. Seda toetab kindlasti ka Eesti ühinemine Euroopa Liiduga. Sündimus Lääne-Euroopa riikides kõigub vahemikus 1,4-1,8 last ühe naise kohta. Nii võib Eesti puhul prognoosida sündide arvu ühtlast kasvu Lääne-Euroopa keskmisest mõnevõrra madalamale tasemele ehk keskmiselt 1,7 last ühe naise kohta aastal 2025.

4.4.2. Suremus

Tõenäoseima prognoosivariandi suremuseelduseks on Pärnumaal eluea kasv, kuid mõnevõrra aeglasemalt kui optimistliku prognoosivariandi korral. Sellist arengut toetavad argumendid on samuti samad nagu optimistliku variandi korral, kuid nende mõju jääb tagasihoidlikumaks. Tõenäoseima prognoosivariandi puhul eeldatakse, et naiste oodatav eluiga kasvab ühtlaselt kaks aastat kümne aasta kohta, jõudes aastaks 2025 tasemeni 80 aastat. Meeste oodatav eluiga kasvab kolm aastat kümne aasta kohta, jõudes aastaks 2025 tasemeni 74 aastat.

4.4.3. Ränne

Tõenäoseima prognoosivariandi rändeeeldusteks on 1990. aastatel alguse saanud protsesside, eelkõige eeslinnastumise jätkumine ja mõningane hoogustumine, mida lubavad eeldada 1990. aastate teisest poolest hoogustunud maatehingud ja sellega seotud uuseleamuehitus ning ka suvilate ümberehitamine aastaringseks elamiseks. Pärnumaa rändesaldo muu Eestiga on nullis. Pärnumaa siseselt kaotab aga Pärnu linn rahvastikku tagamaale, kuid seda vähem kui pessimistliku prognoosivariandi korral ehk Pärnu rändesaldo on tagamaaga negatiivne -3000 inimese võrra. Seega on Pärnu rändesaldo tõenäoseima stsenaariumi kohaselt negatiivne -3000 inimese võrra ja tagamaal positiivne 3000 inimese võrra.

4.5. PROGNOOSIVARIANTIDE EELDUSTE VÕRDLUS

Sündimuse keskne prognoositav näitaja on sündimuse summaarne kordaja, mis näitab sündide arvu keskmiselt ühe naise kohta. Baasstsenaariumis püsib sündimuse summaarne kordaja kogu prognoosiperioodi vältel tasemel 1,4 last ühe naise kohta – nii nagu see oli aastal 2000 (tabel 10). Optimistlikus stsenaariumis suureneks sündimuse summaarne kordaja aastaks 2010 tasemele 2,1 last ühe naise kohta ja seejärel stabiliseeruks. Pessimistlikus stsenaariumis väheneks sündimuse summaarne kordaja aastaks 2010 tasemele 1,0 last ühe naise kohta ja seejärel stabiliseeruks. Tõenäoiseimas stsenaariumis suureneks sündimuse summaarne kordaja aastaks 2010 tasemele 1,7 last ühe naise kohta ja seejärel stabiliseeruks.

Suremuse keskne prognoositav näitaja on oodatav eluiga sünnihetkel, mis näitab kui kaua elavad keskmiselt täna sündivad poisid ja tüdrukud praeguse suremuskäitumise jätkudes. Baasstsenaariumis püsib oodatav eluiga kogu prognoosiperioodi vältel tasemel 66 aastat meestel ja 76 aastat naistel - nii nagu see oli aastal 2000 (tabel 11). Optimistlikus stsenaariumis suureneks oodatav eluiga meestel ühtlaselt 76 ja naistel 83 eluaastani aastaks 2025. Pessimistlikus stsenaariumis püsiks oodatav eluiga nii meestel kui naistel muutumatuna. Tõenäoiseimas stsenaariumis suureneks oodatav eluiga meestel ühtlaselt 74 ja naistel 80 eluaastani aastaks 2025.

Rände keskne prognoositav näitaja on rändesaldo. 1989-2000 oli Pärnu iga-aastane rändesaldo keskmiselt -140 inimese võrra negatiivne, tagamaal 65 inimese võrra positiivne ja Pärnumaal -75 inimese võrra negatiivne. Baasstsenaariumis rännet ei arvestata. Optimistlikus stsenaariumis muutuks rändesaldo Pärnus 96 ja tagamaal 250 inimese võrra positiivseks (tabel 12). Pessimistlikus stsenaariumis oleks Pärnu rändesaldo igal aastal negatiivne -250 ja tagamaal -96 inimese võrra. Tõenäoiseimas stsenaariumis on Pärnu rändesaldo -115 inimese võrra negatiivne ja tagamaal 115 inimese võrra positiivne.

Tabel 10. Sündimuse summaarne kordaja prognoosiperioodil.

	Baasstsenaarium	Optimistlik stsenaarium	Pessimistlik stsenaarium	Tõenäosim stsenaarium
2000	1,4	1,4	1,4	1,4
2001	1,4	1,5	1,4	1,4
2002	1,4	1,5	1,3	1,5
2003	1,4	1,6	1,3	1,5
2004	1,4	1,7	1,2	1,5
2005	1,4	1,8	1,2	1,6
2006	1,4	1,8	1,2	1,6
2007	1,4	1,9	1,1	1,6
2008	1,4	2,0	1,1	1,6
2009	1,4	2,0	1,0	1,7
2010	1,4	2,1	1,0	1,7
2011	1,4	2,1	1,0	1,7
2012	1,4	2,1	1,0	1,7
2013	1,4	2,1	1,0	1,7
2014	1,4	2,1	1,0	1,7
2015	1,4	2,1	1,0	1,7
2016	1,4	2,1	1,0	1,7
2017	1,4	2,1	1,0	1,7
2018	1,4	2,1	1,0	1,7
2019	1,4	2,1	1,0	1,7
2020	1,4	2,1	1,0	1,7
2021	1,4	2,1	1,0	1,7
2022	1,4	2,1	1,0	1,7
2023	1,4	2,1	1,0	1,7
2024	1,4	2,1	1,0	1,7
2025	1,4	2,1	1,0	1,7

Tabel 11. Oodatav eluiga prognoosiperioodil.

	Baas- stsenaarium		Optimistlik stsenaarium		Pessimistlik stsenaarium		Tõenäoseim stsenaarium	
	Mehed	Naised	Mehed	Naised	Mehed	Naised	Mehed	Naised
2000	66	76	66	76	66	76	66	76
2001	66	76	66	76	66	76	66	76
2002	66	76	67	77	66	76	66	76
2003	66	76	67	77	66	76	67	76
2004	66	76	68	77	66	76	67	77
2005	66	76	68	77	66	76	67	77
2006	66	76	68	78	66	76	67	77
2007	66	76	69	78	66	76	68	77
2008	66	76	69	78	66	76	68	77
2009	66	76	70	79	66	76	68	77
2010	66	76	70	79	66	76	68	78
2011	66	76	70	79	66	76	69	78
2012	66	76	71	79	66	76	69	78
2013	66	76	71	80	66	76	69	78
2014	66	76	72	80	66	76	69	78
2015	66	76	72	80	66	76	70	78
2016	66	76	72	80	66	76	70	79
2017	66	76	73	81	66	76	70	79
2018	66	76	73	81	66	76	70	79
2019	66	76	74	81	66	76	71	79
2020	66	76	74	82	66	76	71	79
2021	66	76	74	82	66	76	71	79
2022	66	76	75	82	66	76	71	80
2023	66	76	75	82	66	76	72	80
2024	66	76	76	83	66	76	72	80
2025	66	76	76	83	66	76	72	80

Tabel 12. Rändesaldo prognoosiperioodil.

	Optimistlik stsenaarium		Pessimistlik stsenaarium		Tõenäoseim stsenaarium	
	Pärnu	Tagamaa	Pärnu	Tagamaa	Pärnu	Tagamaa
2000	96	250	-250	-96	-115	115
2001	96	250	-250	-96	-115	115
2002	96	250	-250	-96	-115	115
2003	96	250	-250	-96	-115	115
2004	96	250	-250	-96	-115	115
2005	96	250	-250	-96	-115	115
2006	96	250	-250	-96	-115	115
2007	96	250	-250	-96	-115	115
2008	96	250	-250	-96	-115	115
2009	96	250	-250	-96	-115	115
2010	96	250	-250	-96	-115	115
2011	96	250	-250	-96	-115	115
2012	96	250	-250	-96	-115	115
2013	96	250	-250	-96	-115	115
2014	96	250	-250	-96	-115	115
2015	96	250	-250	-96	-115	115
2016	96	250	-250	-96	-115	115
2017	96	250	-250	-96	-115	115
2018	96	250	-250	-96	-115	115
2019	96	250	-250	-96	-115	115
2020	96	250	-250	-96	-115	115
2021	96	250	-250	-96	-115	115
2022	96	250	-250	-96	-115	115
2023	96	250	-250	-96	-115	115
2024	96	250	-250	-96	-115	115
2025	96	250	-250	-96	-115	115
Kokku	2500	6500	-6500	-2500	-3000	3000

V OSA

PÄRNUMAA RAHVASTIKUPROGNOOS
2000-2025

5.1. BAASSTSENAARIUM

Rahvaarvu juurdekasvu tempod kahanesisid Pärnu linnas kogu nõukogude perioodi vältel, samas kui tagamaal hakkas rahvaarv 1980. aastatel esmakordselt suurenema. 1990. aastatel vähenes nii tagamaa kui Pärnu rahvaarv, kusjuures Pärnus oli rahvaarvu kahanemine oluliselt suurem. Rahvastikuproгноosi baasstsenaariumid näitavad rahvaarvu jätkuvat kahanemist kogu prognoosiperioodi vältel, kusjuures erinevused Pärnu ja tagamaa vahel on minimaalsed (joonised 20-21). Seega puudub nii Pärnu kui tagamaa rahvastikul praeguse sündimus- ja suremuskäitumise jätkumise korral sisemine taastepotentsiaal. See tähendab omakorda, et nii Pärnu kui tagamaa rahvaarv saab kasvada üksnes sisserände teel ning ilma olulise positiivse rändesaldota ei ole rahvaarvu kasv ei Pärnus, tagamaal ega järelikult ka Pärnumaal tervikuna tõenäoline.

Praeguse sündimus- ja suremuskäitumise jätkudes ning rände puududes kahaneks Pärnumaa rahvaarv perioodil 2000-2025 tervikuna -15% (joonis 21) ehk sama palju kui kaotab elanikke baasstsenaariumi kohaselt ka Tallinna linnaregioon (Tammaru 2002b). See tähendab, et 2025. aastal moodustaks Pärnumaal elavate inimeste arv 85% 2000. aasta elanike arvust, vähenedes 91 200 inimeselt 2000. aastal 77 800 inimeseni aastal 2025. Lähema kümne aasta jooksul väheneks Pärnumaa elanike arv seejuures -5% võrra.

Rahvaarvu kahanemine oleks kogu prognoosiperioodi vältel sarnane nii Pärnus kui tagamaal. Nii väheneks rahvastikuproгноosi baasstsenaariumi realiseerumise korral Pärnu rahvaarv 45 500 inimeselt 2000. aastal 43 000 inimeseni aastal 2010 ja 38 500 inimeseni aastal 2025. Tagamaa rahvaarv väheneks aga 45 700 inimeselt 2000. aastal 43 200 inimeseni aastal 2010 ja 39 300 inimeseni aastal 2025. Rahvaarvude kahanemise sarnase tempo tõttu ei muutuks prognoosiperioodil oluliselt Pärnus ja tagamaal elavate inimeste omavaheline suhe.

Rahvastikuproгноosi baasvariandi tulemused üksikute linnade ja valdade lõikes näitavad, et praeguse sündimus- ja suremuskäitumise jätkudes ning rände puududes väheneks aastatel 2000-2025 kõigi omavalitsusüksuste rahvaarv (joonis 22). Kõige väiksem oleks rahvaarvu kahanemine seejuures Paikuse vallas (-5%) ning kõige suurem Tootsis (-28%). Enamikus valdades jääks rahvaarvu vähenemine senise sündimus- ja suremuskäitumise jätkudes ja rände puududes vahemikku -11-17%.

Paralleelselt rahvaarvu kahanemisega toimub ka rahvastiku vananemine, mida põhjustab eelkõige madal sündimus. Sellega kaasneb rahvastiku vanuspüramiidide alumise osa ahenemine ehk vanuspüramiidid võtavad üha enam vanuspuu kuju (joonised 23-34). Seejuures on oluline märkida, et Pärnumaa rahvastikule on eriti olulise jälje jätnud 1980. aastate sündimuse kasv Eestis. 1980. aastatel sündinud lapsed olid 2000. aastal 10-19 aastased ning see põlvkond eristub oma suuruse poolest selgelt nii vanematest kui noorematest põlvkondadest. Prognoosiperioodi lõpus on nad vanuses 35-44 aastat ehk

parimas tööeas. Pensionikka jõuab see suur põlvkond alles alates 2045. aastast ning siis süveneb vananemise probleem ülikiiresti.

Tagamaal oli rändesaldo ka 1980. aastatel positiivne, mistõttu on ka 1980. aastate nn. beebibuumi põlvkonnal väga oluline mõju just tagamaa rahvastiku kujunemisele. 1980. aastatel sündinud hakkavad praegu jõudma tööikka ning paljud neist asuvad õppima väljapoole Pärnumaad jäävatesse kõrgkoolidesse. See mõjutab tagamaa rahvastikku kindlasti negatiivselt. Ülioluline on seetõttu tagamaa rahvastikuarengu vaatenurgast see, kas need noored tulevad pärast õpingute lõppu tagasi või mitte. Õppimaasumine Pärnu kolledzis, mitte Tallinna või Tartu kõrgkoolides, suurendaks kindlasti tõenäosust, et nad pöörduvad kunagi tagasi tagamaale.

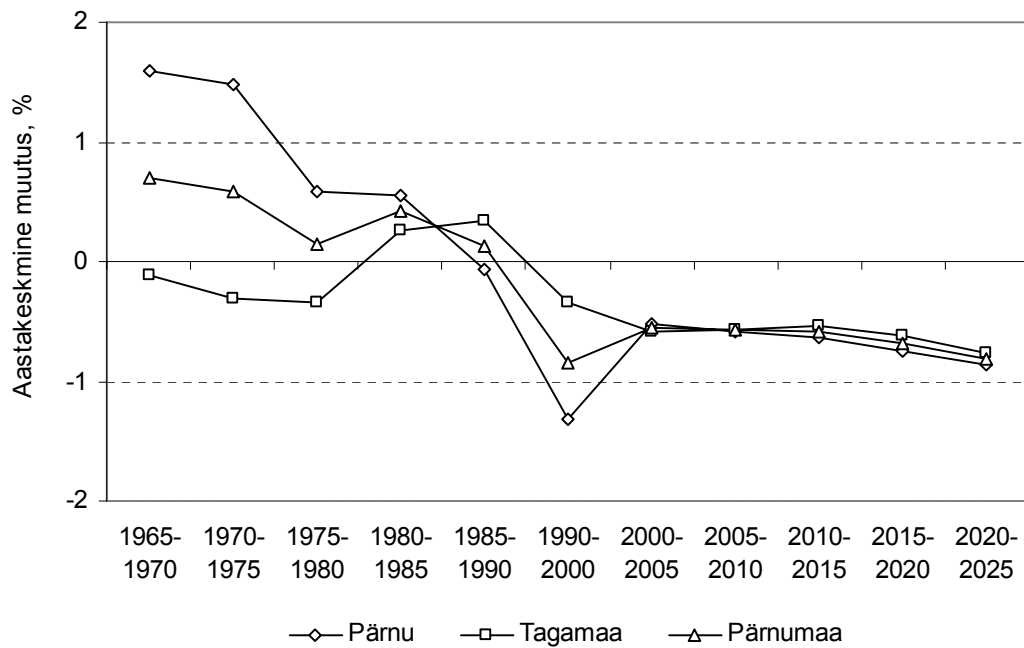
Samas hoiab suur 1980. aastatel sündinud põlvkond nii Pärnus kui tagamaal tagasi kiiret rahvastiku vananemist võrreldes ülejäänud Eestiga, kus just mitte-eestlaste vananemine süvendab oluliselt vananemisega seotud probleeme. Käesoleva prognoosiperioodi vältel on see suur põlvkond parimas tööeas, mis mõjutab Pärnumaa arengut kindlasti positiivselt.

Järgnevalt leiab täpsemat käsitlemist kolm olulisemat vanusrühma: kuni 14-aastased, 15-64 aastased ning 65-aastased ja vanemad. Aastatel 2000-2025 toimuvad kõige suuremad muutused 0-14 vanuste laste arvus. Praeguse sündimus- ja suremuskäitumise jätkudes väheneks kuni 14-aastaste laste arv Pärnumaal -37%, kusjuures eriti kiire kahanemine toimuks aastatel 2000-2010 (joonis 35). Tagamaal oleks seejuures laste arvu vähenemine märgatavalt suurem kui Pärnus. Sarnane kuni 14-aastaste arvu muutusele on ka kooliminevate laste arvu muutus (joonis 36; tabel 13). Aastatel 2000-2010 väheneb kooliminevate arv väga kiiresti, eriti tagamaal.

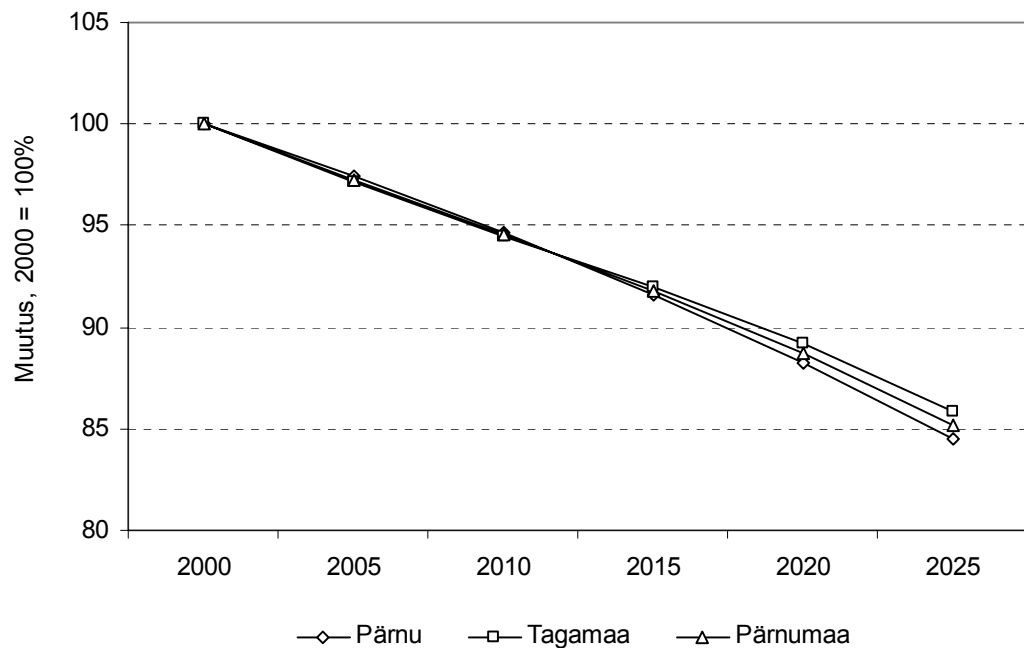
Baasstsenaariumi realiseerudes kahaneks sarnaselt laste arvule aastaks 2025 nii Pärnus kui tagamaal ka tööealiste arv. Esiteks oleks aga tööealiste arvu vähenemine oluliselt väiksem. Teiseks ei hakkaks tööealiste inimeste arv vähenema kohe, tagamaal isegi suureneks aastatel 2000-2010 prognoosiperioodi alguse soodsama soo-vanuskoostise tõttu (joonis 37). Tagamaa mõjul suureneks tööealiste arv ka Pärnumaal tervikuna aastani 2005 ning alles alates aastast 2010 langeks allapoole prognoosiperioodi alguse taset ehk senise sündimus- ja suremuskäitumise jätkudes oleks aastal 2010 tööealisi inimesi sama palju kui aastal 2000. Alates 2010. aastast algaks kiire tööealiste arvu vähenemine ning aastal 2025 oleks Pärnumaal tööealisi -11% vähem kui aastatel 2000 ja 2010. Seejuures oleks tööealiste arvu vähenemine aastatel 2000-2025 Pärnus (-13%) suurem kui tagamaal (-9%).

Senise rahvastikuarengu jätkudes kahaneks rahvaarv Pärnumaal aastaks 2025 ka 65-aastaste ja vanemate inimeste arvel, kuid sarnaselt tööealistega ei toimuks kahanemine kohe. Pärnus suureneks pensioniealiste arv aastani 2005 ja tagamaal aastani 2010 ning alles seejärel algaks pensioniealiste inimeste arvu vähenemine (joonis 38). Pärnumaal tervikuna jõuaks 65-aastaste ja vanemate inimeste arv 2000. aasta tasemele 2015. aastaks ja aastal 2025 oleks pensioniealisi -3% vähem kui praegu. Tagamaal väheneks pensioniealiste arv -2% ja Pärnus -4%.

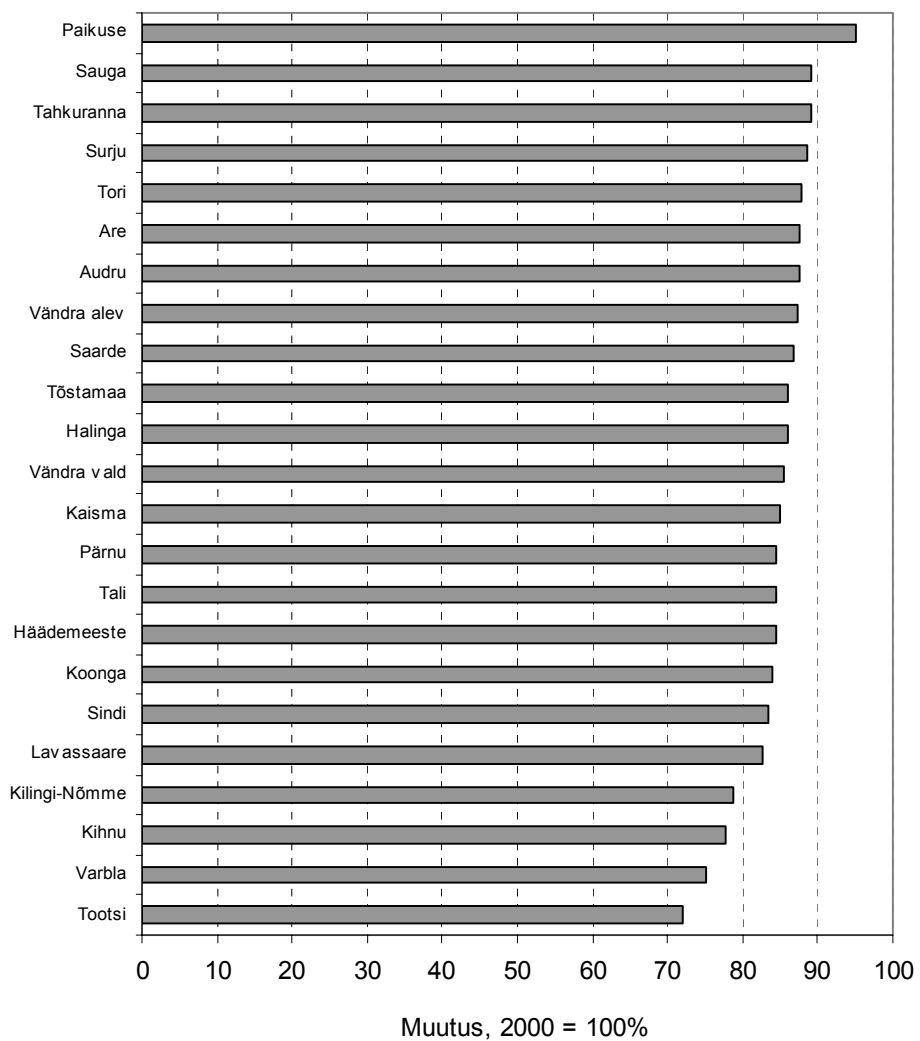
Eesti rahvastiku üldise vananemise taustal on seega Pärnumaal vananemisega seotud eesootavad probleemid oluliselt väiksemad. Seda kinnitab ka sõltuvussuhte dünaamika. Sõltuvussuhe näitab ülalpeetava (lapsed ja pensionärid) ja tööealise elanikkonna omavahelist suhet. Kui arvestada tööealise elanikkonna vanusvahemikuks 15-64 aastat, siis sõltuvussuhe paraneb oluliselt aastatel 2000-2010 nii Pärnus kui tagamaal (joonis 39). Seejärel sõltuvussuhe halveneb mõnevõrra, kuid ülalpeetavaid on aastal 2025 endiselt vähem kui aastal 2000. Sõltuvussuhte paranemise põhjuseks on aga eelkõige laste arvu vähenemine, mis pikemas kui 25-aastases perspektiivis mõjuks Pärnumaa rahvastikuarengule siiski kokkuvõttes negatiivselt.

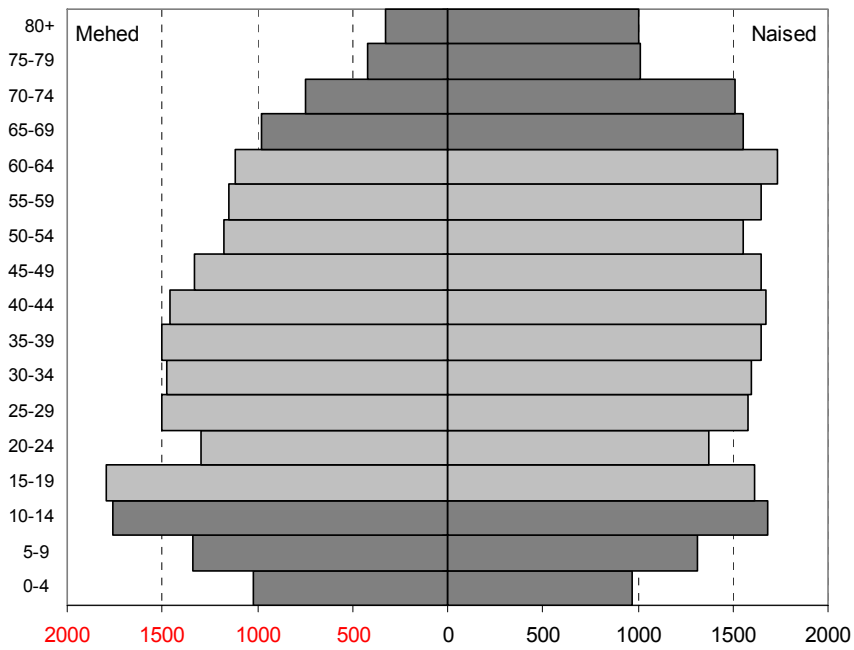
Joonis 20. Pärnu, tagamaa ja Pärnumaa rahvaarvu aastakeskmise muutus (%), 1965-2025 (baasstsenaarium).

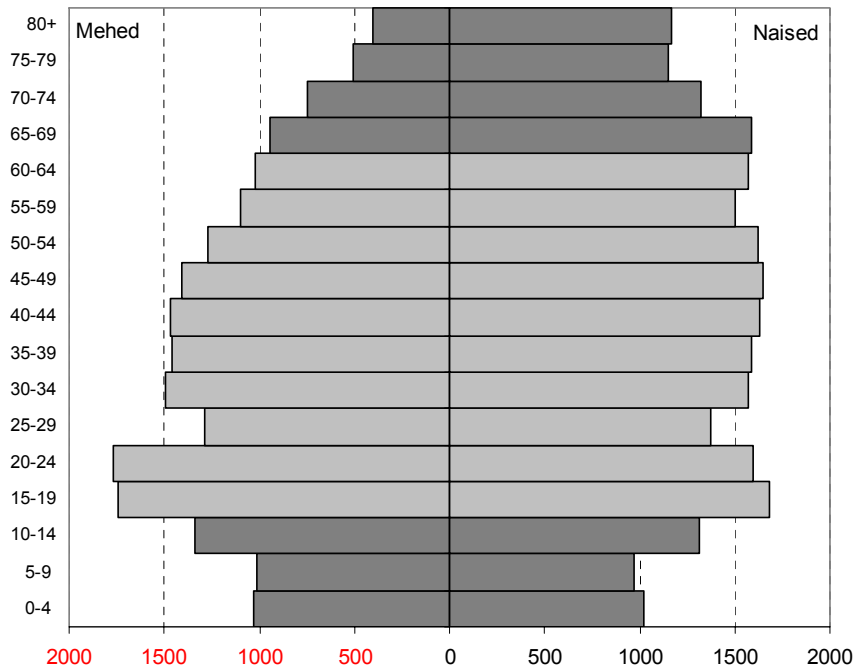
Joonis 21. Pärnu, tagamaa ja Pärnumaa rahvaarvu muutus 2000-2025, 2000=100% (baasstsenaarium).

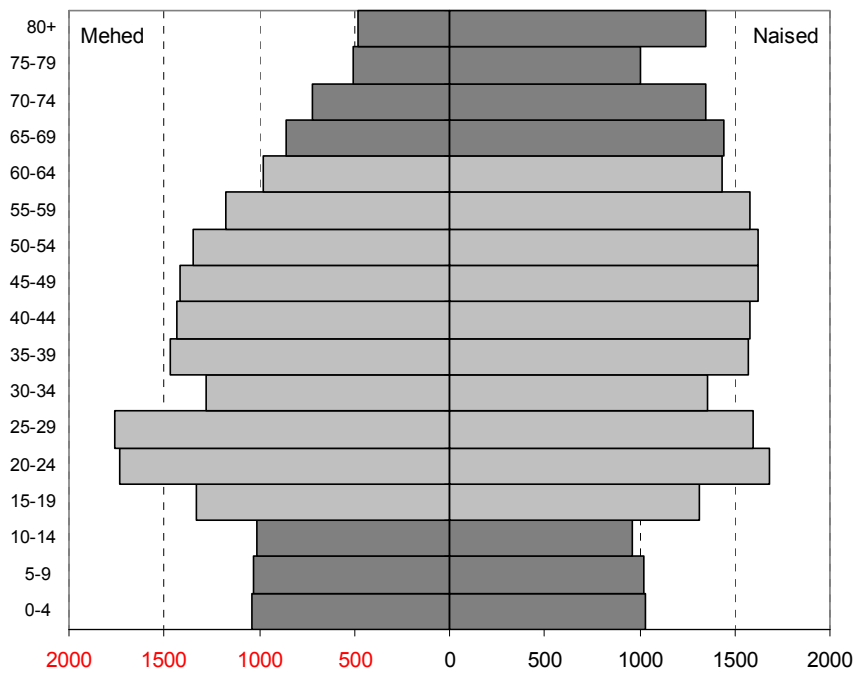
Joonis 22. Rahvaarvu muutus 2000-2025, 2000=100% (baasstsenaarium).

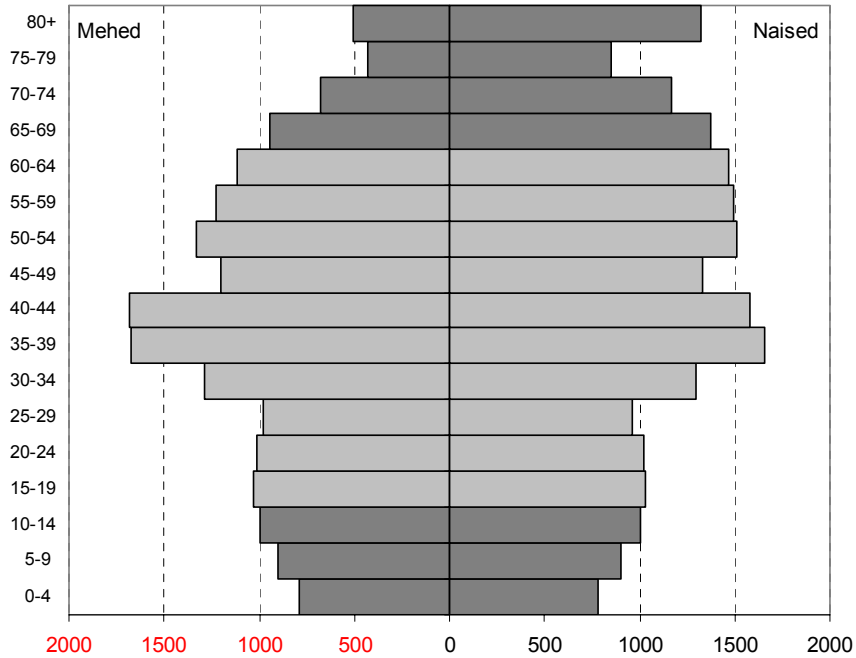
Joonis 23. Pärnu rahvastiku soo-vanuskoostris, 2000.

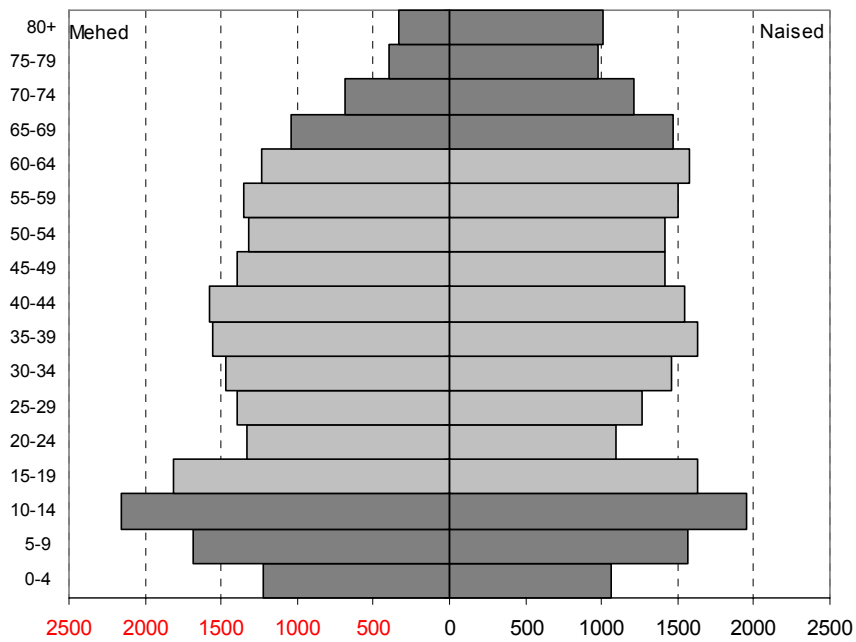
Joonis 24. Pärnu rahvastiku soo-vanuskoostris, 2005 (baasstsenaarium).

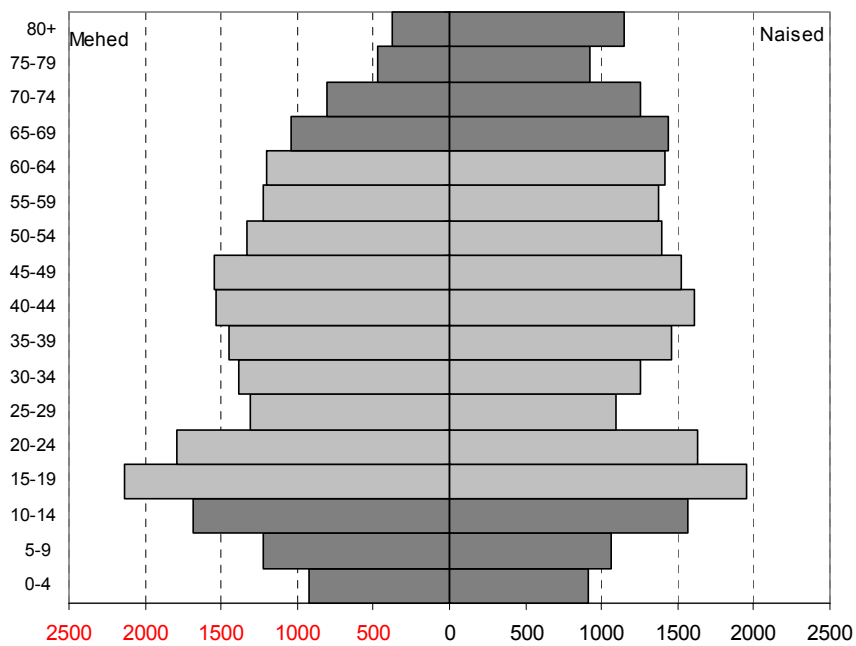
Joonis 25. Pärnu rahvastiku soo-vanuskooztis, 2010 (baasstsenaarium).

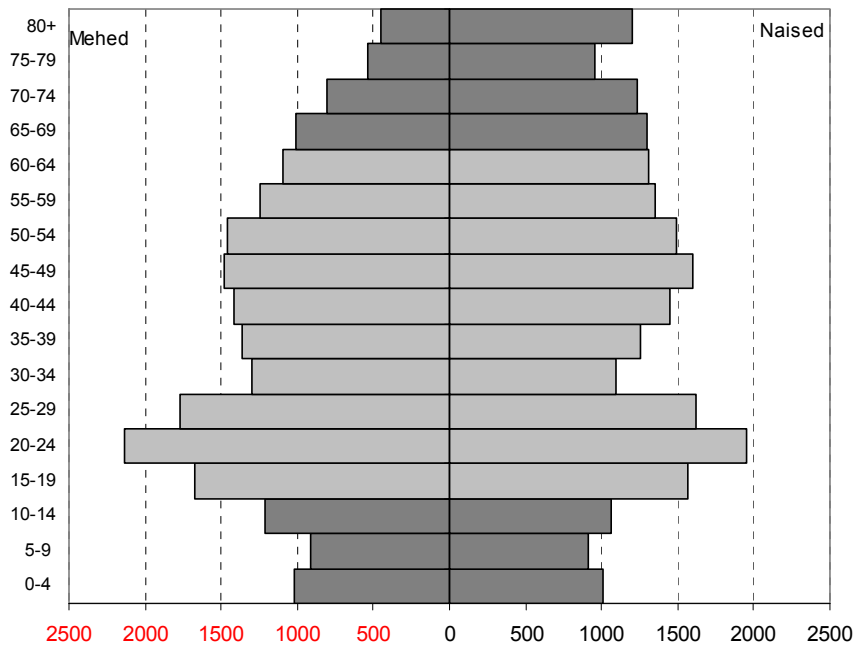
Joonis 26. Pärnu rahvastiku soo-vanuskooztis, 2025 (baasstsenaarium).

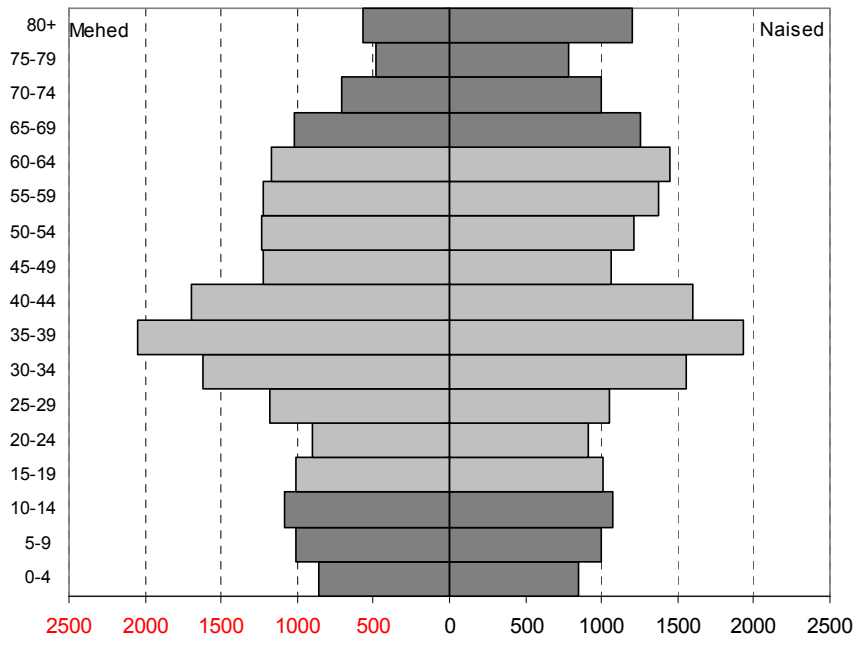
Joonis 27. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2000.

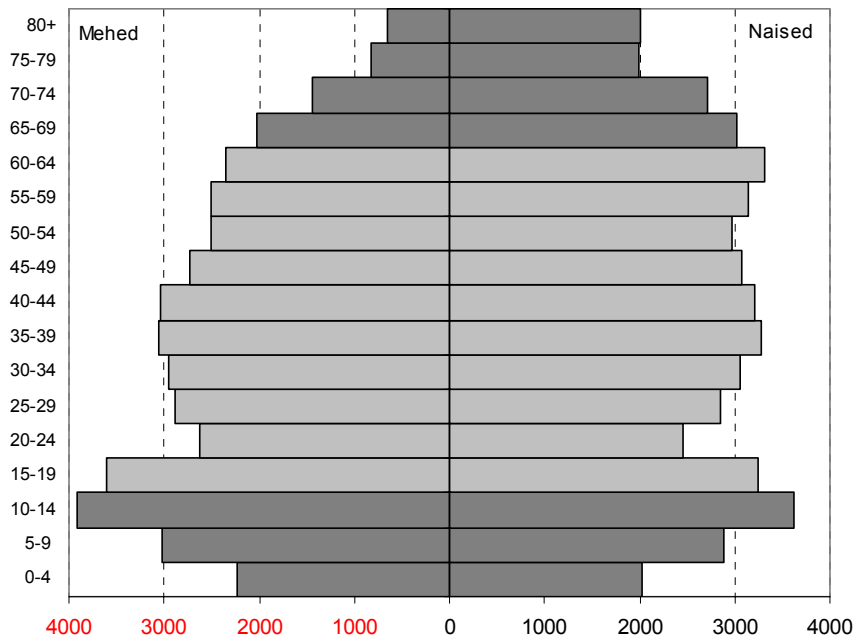
Joonis 28. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2005 (baasstsenaarium).

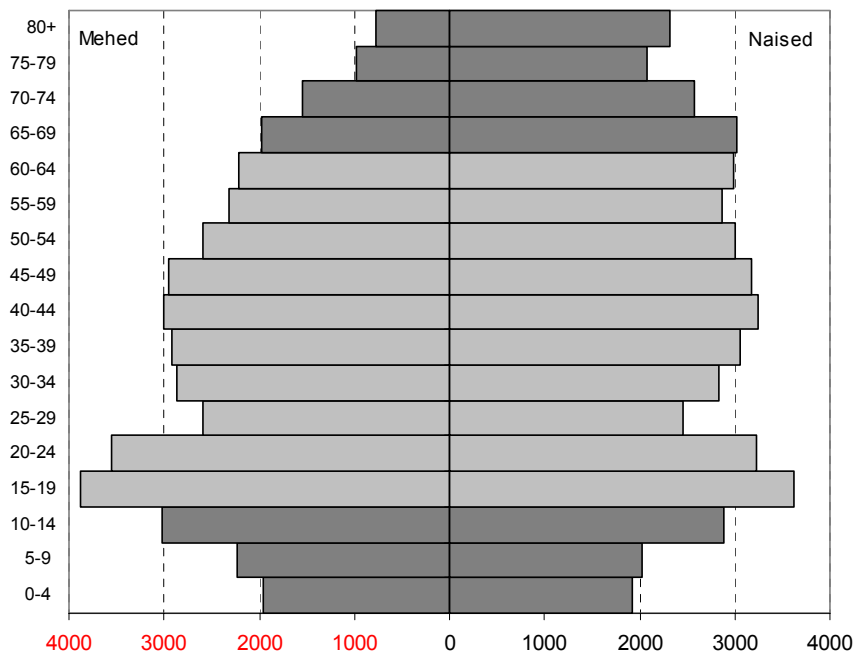
Joonis 29. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2010 (baasstsenaarium).

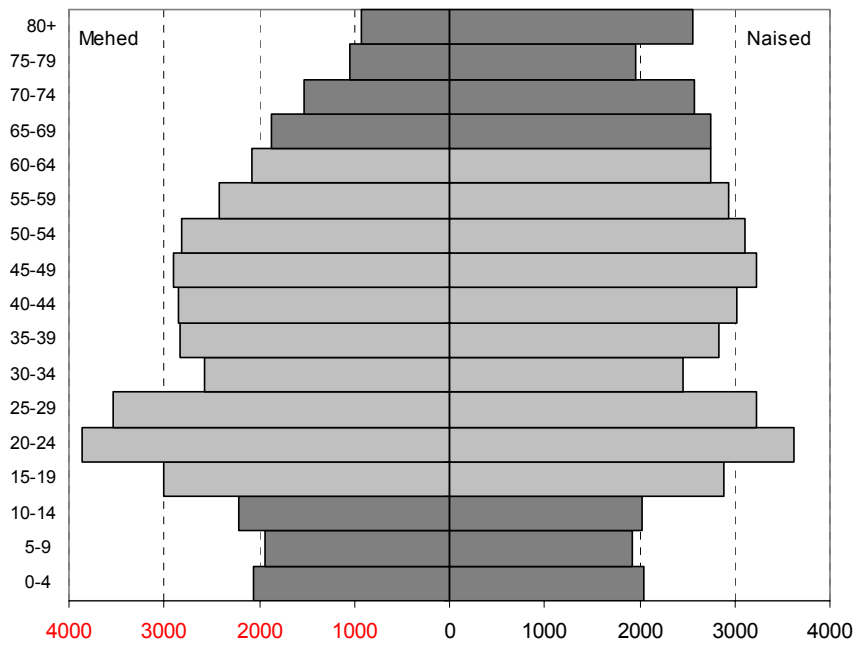
Joonis 30. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2025 (baasstsenaarium).

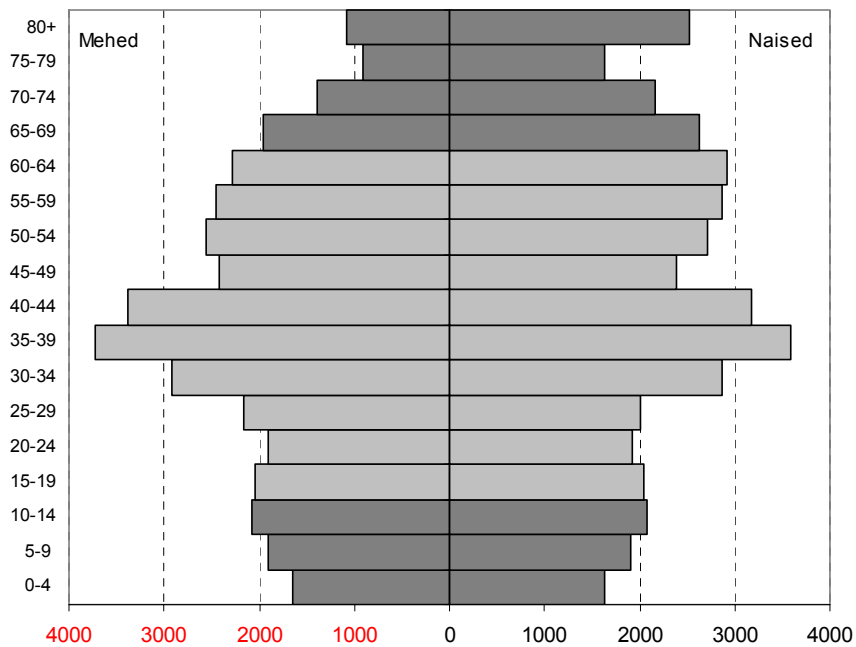
Joonis 31. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2000.

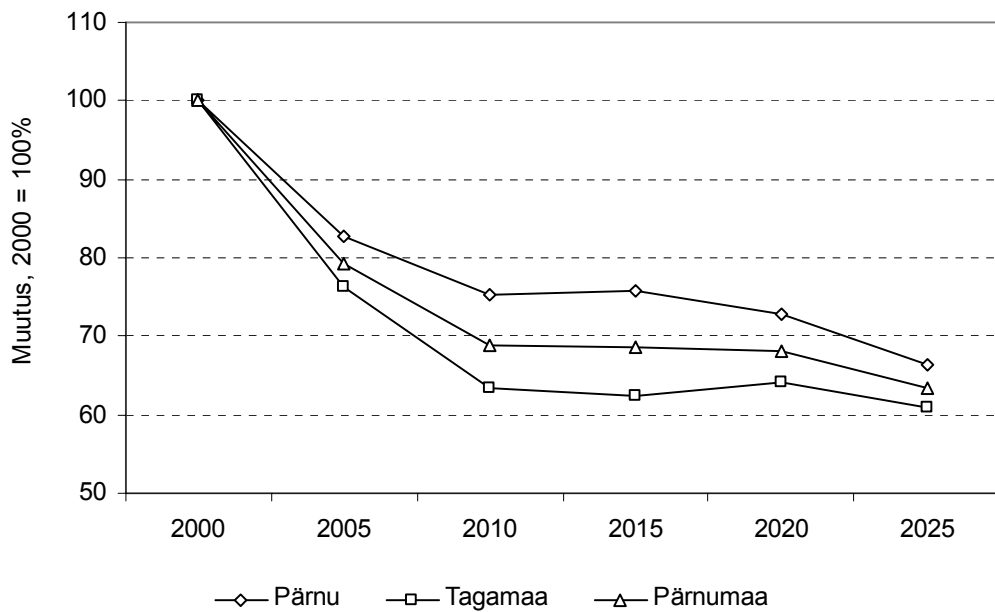
Joonis 32. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2005 (baasstsenaarium).

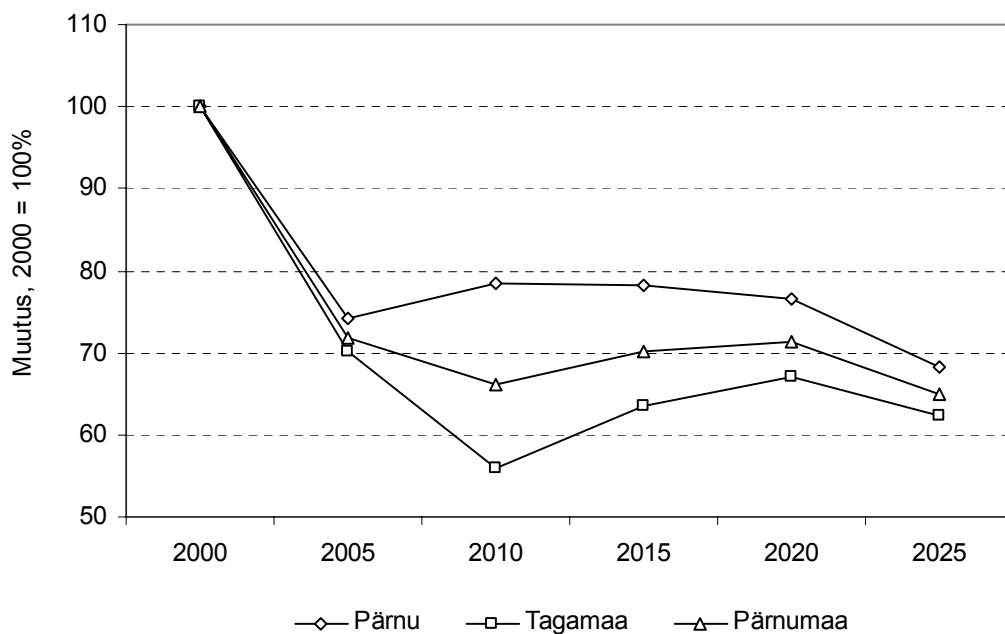
Joonis 33. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2010 (baasstsenaarium).

Joonis 34. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2025 (baasstsenaarium).

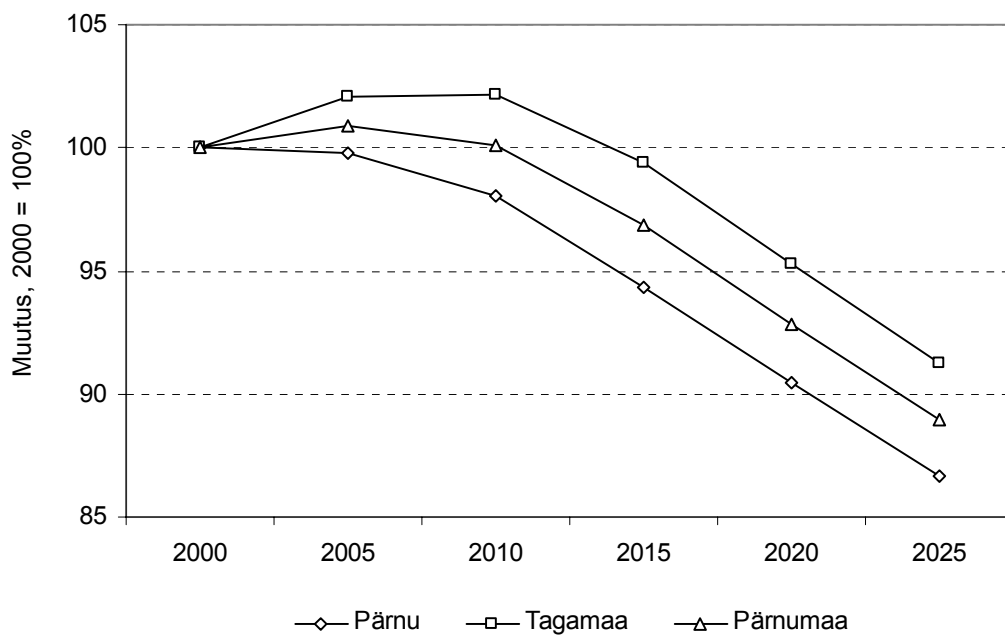
Joonis 35. Noorte (0-14 aastaste) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (baasstsenaarium).

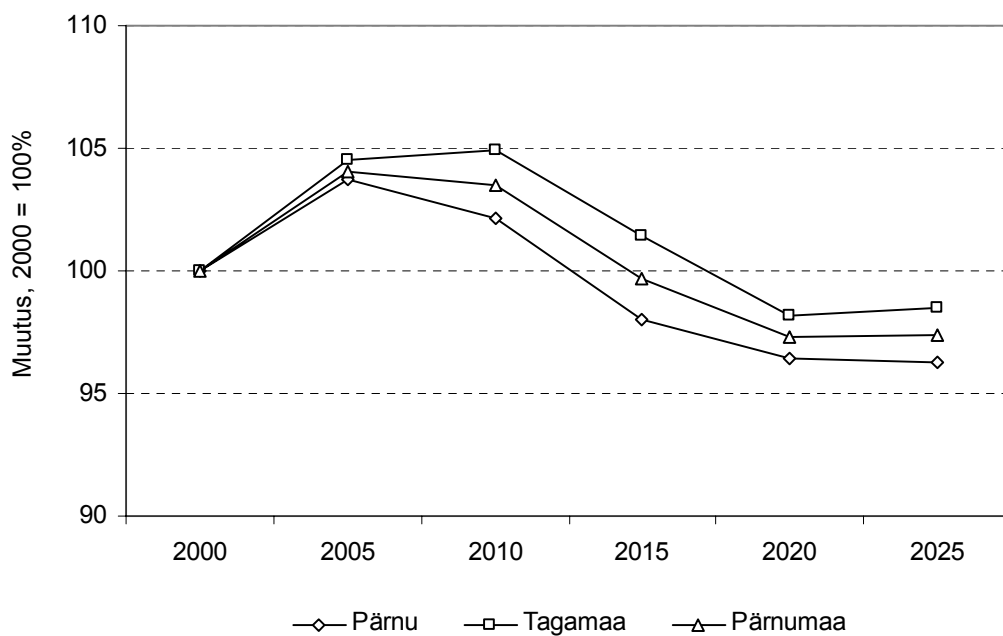
Joonis 36. 7-aastaste laste arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (baasstsenaarium).

Tabel 13. 7-aastaste laste arvu muutus 2000-2025, 2000-2025 (baasstsenaarium).

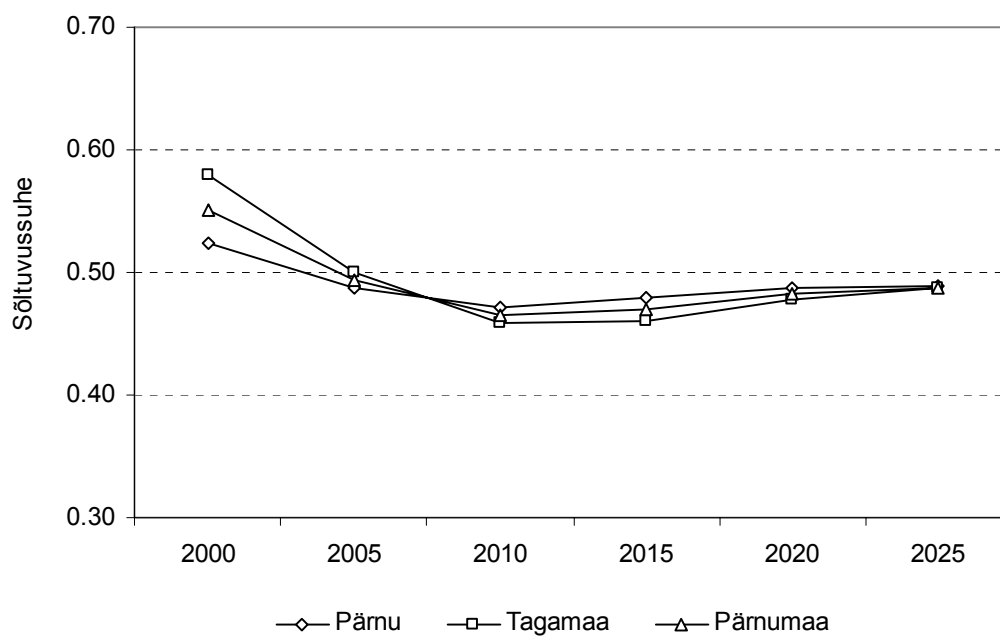
	Pärnu	Tagamaa	Pärnumaa
2000	527	645	1172
2001	494	605	1099
2002	466	571	1037
2003	440	538	978
2004	415	500	915
2005	391	452	843
2006	386	413	799
2007	385	381	766
2008	389	359	748
2009	398	351	749
2010	413	361	774
2011	413	370	783
2012	414	381	795
2013	414	391	805
2014	414	401	815
2015	412	409	821
2016	413	416	829
2017	412	422	834
2018	410	427	837
2019	407	430	837
2020	403	432	835
2021	396	430	826
2022	389	427	816
2023	380	421	801
2024	370	413	783
2025	360	402	762

Joonis 37. Tööealiste (15-64 aastaste) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (baasstsenaarium).

Joonis 38. Pensionealiste (65 ja vanemad) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (baasstsenaarium).

Joonis 39. Sõltuvussuhe (laste ja pensionialiste suhe tööelistesse), 2000-2025 (baasstsenaarium).

5.2. OPTIMISTLIK STSENAARIUM

Optimistliku prognoosivariandi kohaselt kasvaksid rändevood mujalt Eestist Pärnumaale ning rändesaldo oleks prognoosiperioodil positiivne 9 000 inimese võrra. Suuremad linnad ja nende lähitagamaa on peamiseks rände sihtpunktiks enamikus arenenud riikides (Jauhiainen, 2002; Kupiszewski et al, 2001), olles tingitud peamiselt suurlinnade atraktiivsest tööturust ning seda eriti seoses kaasaegse teenindussektori arenguga. Ida-Euroopa üleminekuriikides on eeslinnastumine kiiresti kasvanud seoses tagasihoidliku eeslinnastumisega nõukogude aastatel ning võib arvata, et see protsess jätkub ka edaspidi (Ládanyi and Szelényi, 1998).

Optimistliku prognoosistsenaariumi realiseerudes suureneks Pärnumaa elanikkond 2025. aastaks ligemale 6 000 inimese võrra ehk 6%. Kuigi prognoosi eelduseks oli 9000 inimese võrra positiivne rändesaldo ning sündimuse kasv rahvastiku taastootmiseks vajalikule tasemele (kaks last ühe naise kohta), oleks loomulik iive kokkuvõttes ikkagi negatiivne ja seda prognoosiperioodi alguseks kujunenud ebasoodsa vanuskoostise (suur vanurite osakaal) tõttu.

Nimelt on 1990. aastatel sündinud põlvkond peaaegu poole väiksem kui 1980. aastatel sündinud põlvkond ning oma põlvkonna taastootmiseks peaks iga naine sünnitama keskmiselt kaks last, kuid 1980. aastate põlvkonna taastootmiseks umbes kolm last. Selline laste arv ei ole arenenud riikides kahjuks aga realistlik. Nii on Pärnu linna optimistlik elanikkonna kasv 4% ja tagamaal 9% (joonised 40-41). See tähendaks siiski selget muutust võrreldes 1990. aastatega, kui seoses sündimuse languse ja mitte-eestlaste lahkumisega vähenes Pärnumaa rahvastik oluliselt.

Paralleelselt rahvaarvu kasvuga toimuks aga ikkagi rahvastiku vananemine, mis on tingitud prognoosiperioodi alguseks kujunenud vanuskoostise negatiivsest mõjust ja seda eriti tagamaa rahvastikule, kus vanemate inimeste osakaal on suurem (joonised 42-53). Optimistliku stsenaariumi realiseerumisega kaasneks ka üks ühiskonnakorraldust oluliselt mõjutav probleem – nimelt muutuks rahvastiku vanusstruktuur laineliseks. 1980. aastatel sündisid suured põlvkonnad, millele järgnenud 1990. aastate madal sündimus lõi vanusstruktuuri tagantjärele korvamatu augu.

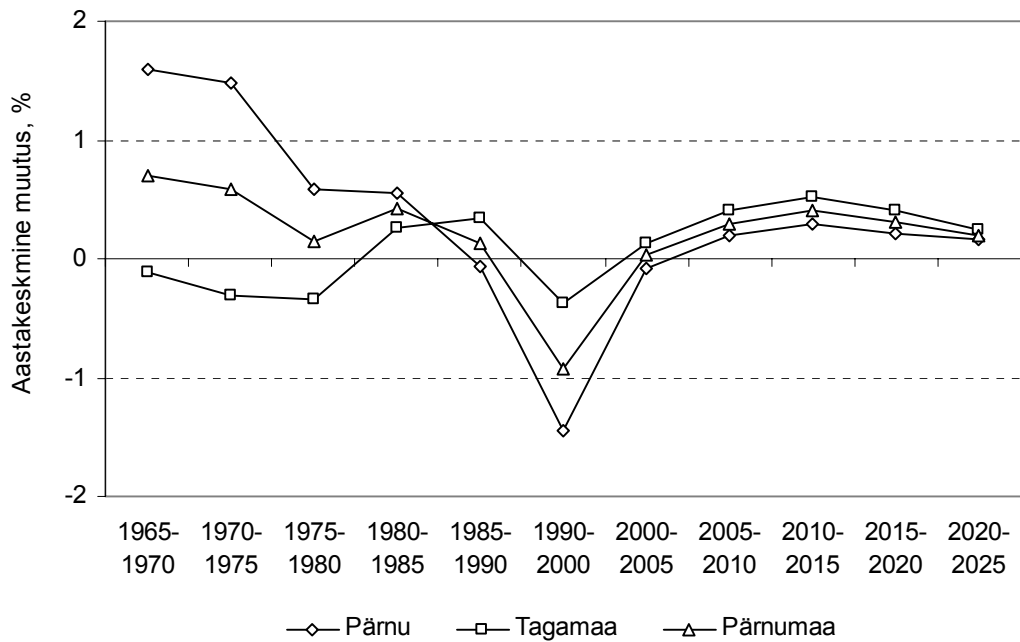
Seega juhul kui sündimus kasvaks taas märkimisväärselt, siis erinevalt baasstsenaariumist ei võtaks vanuspüramiidid enam mitte vanuspüü kuju, vaid püramiidi alus laieneks uuesti. Nii tekiks ikkagi kokkuvõttes rahvastiku vanuskoostisesse suured lained - seda eriti tagamaal, kuid ka Pärnu linnas. See tähendaks tulevikus probleeme eelkõige seoses lasteaeda, kooli, tööturule jne jõudvate inimeste arvu suure kõikumisega.

Rahvastiku vananemise protsess oleks Pärnus ja tagamaal aga erinev. Tagamaa rahvastiku kasv on tingitud peamiselt 65-aastaste ja vanemate arvu suurenemisest. Kuni 14-aastaste noorte arv väheneks tagamaal aga ka optimistliku prognoosi korral ja seda prognoosiperioodi alguseks kujunenud ebasoodsa vanuskoostise tõttu. Pärnus asenduks esialgne kahanemise trend alates 2005. aastast kasvutrendiga ning 0-14 aastaste laste arv oleks alates 2015. aastast suurem kui prognoosiperioodi alguses.

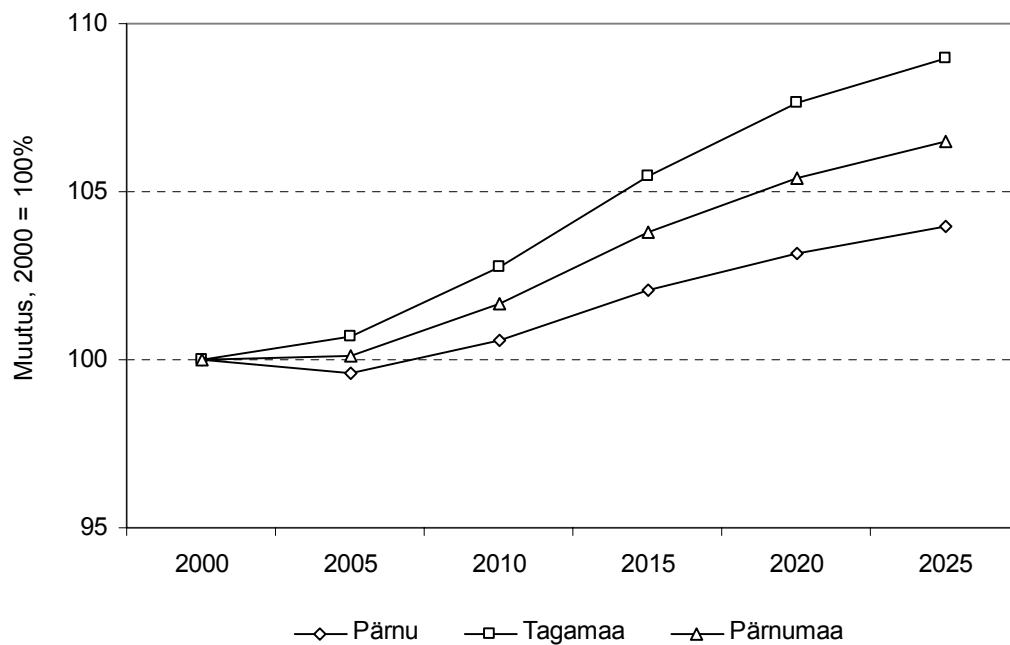
Peamiselt tagamaa mõjul väheneks laste arv ka Pärnumaal tervikuna kuni aastani 2010, misjärel kahanemise trend peatuks ning asenduks kasvutrendiga. Siiski jääks isegi optimistliku stsenaariumi realiseerudes kuni 14-aastaste arv Pärnumaal prognoosiperioodi lõpus samale tasemele kui 2000. aastal (joonis 54-55).

Tööealiste arv püsiks nii Pärnus kui tagamaal võrreldes laste ja pensioniealiste arvu muutustega märkimisväärselt stabiilsemana (joonis 56). Pärnus püsiks tööealiste arv peaaegu täiesti muutumatuna, vähenedes siiski mõnevõrra alates 2015. aastast. Tagamaal kasvaks tööealiste arv mõnevõrra lähema kümne aasta jooksul ning seejärel stabiliseeruks.

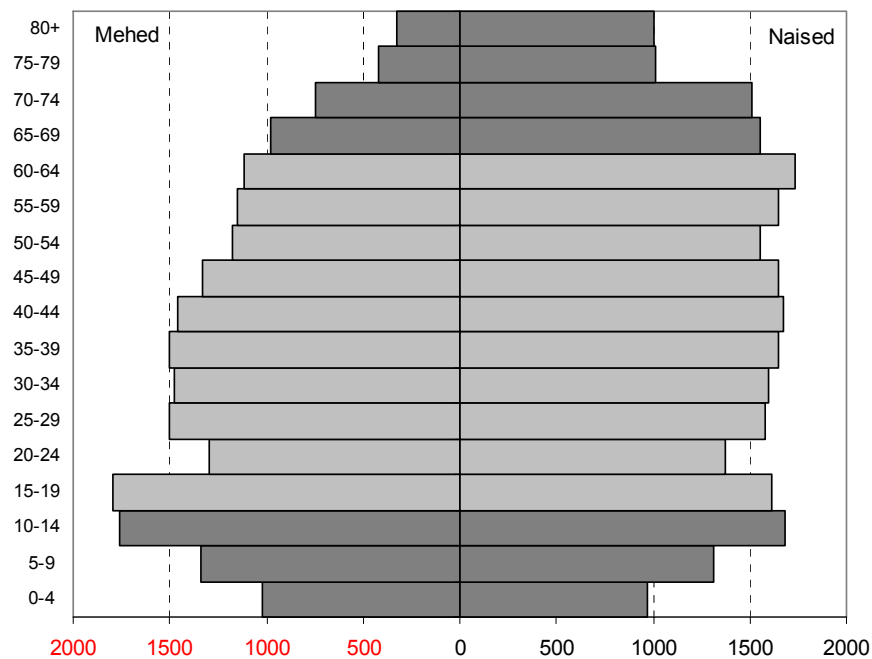
Pensioniealiste arv kasvaks nii Pärnus, tagamaal kui Pärnumaal tervikuna jõudsalt, kusjuures tagamaal oleks juurdekasv märkimisväärselt kiirem kui Pärnus, seda jällegi prognoosiperioodi alguseks kujunenud vanuskoostise mõju tõttu (joonis 57). Seega on rahvastiku vananemine paratamatu nii Pärnus kui eriti tagamaal, sest vananemine leiab aset kõikide erinevate prognoosivariantide realiseerumise korral. Eelkõige seoses 65-aastaste ja vanemate inimeste arvu kasvuga suureneks optimistliku stsenaariumi realiseerudes ka sõltuvussuhe alates 2010. aastast kiiresti (joonis 58).

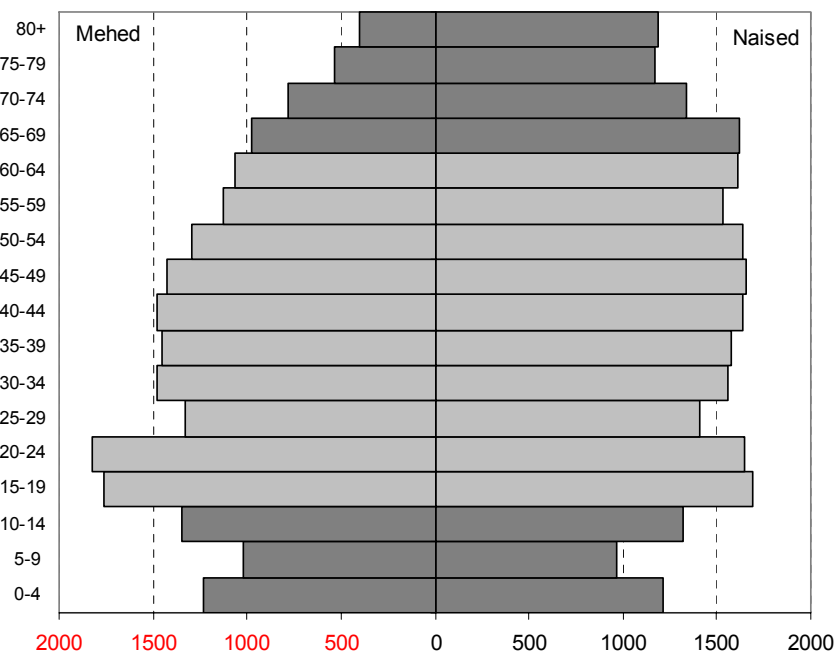
Joonis 40. Pärnu, tagamaa ja Pärnumaa rahvaarvu aastakeskmine muutus (%), 1965-2025 (optimistlik stsenaarium).

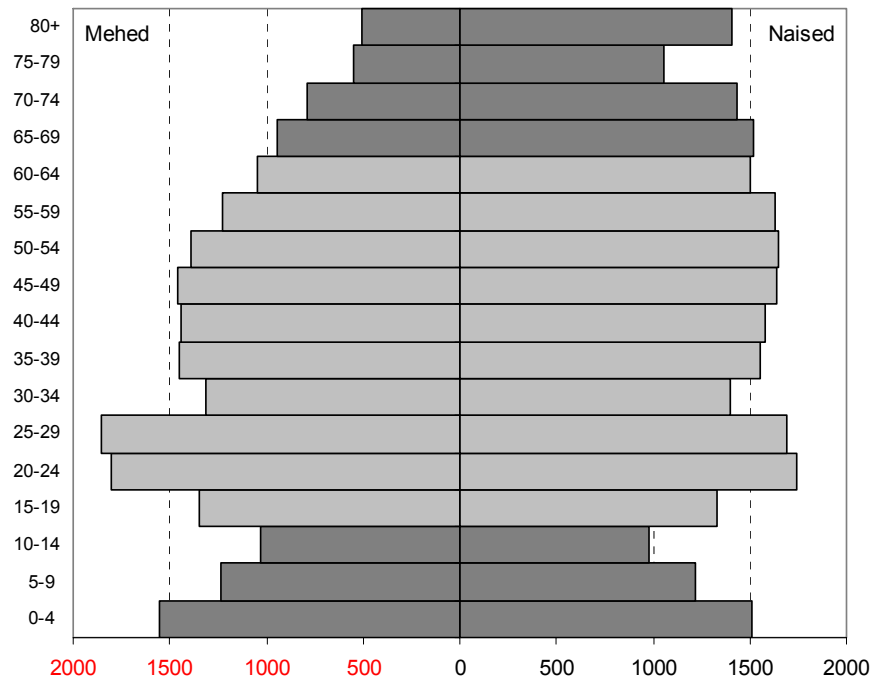
Joonis 41. Pärnu, tagamaa ja Pärnumaa rahvaarvu muutus 2000-2025, 2000=100% (optimistlik stsenaarium).

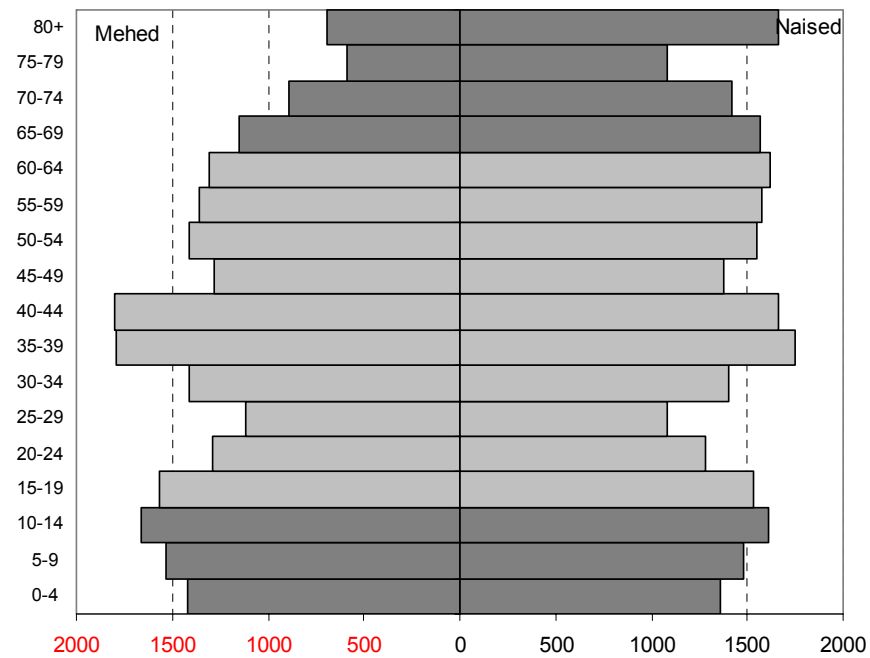
Joonis 42. Pärnu rahvastiku soo-vanuskoostis, 2000.

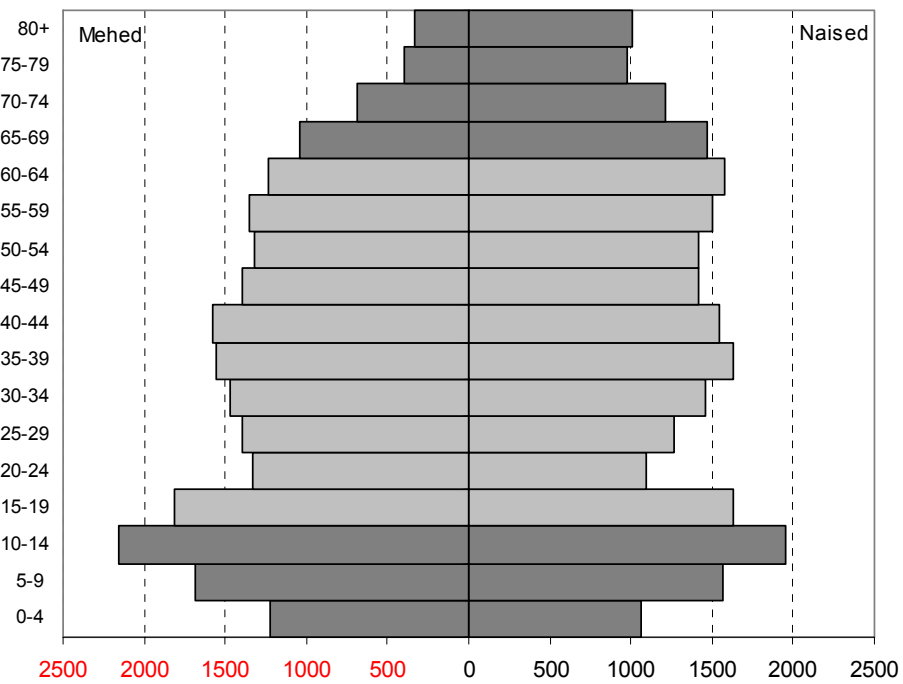
Joonis 43. Pärnu rahvastiku soo-vanuskoostis, 2005 (optimistlik stsenaarium).

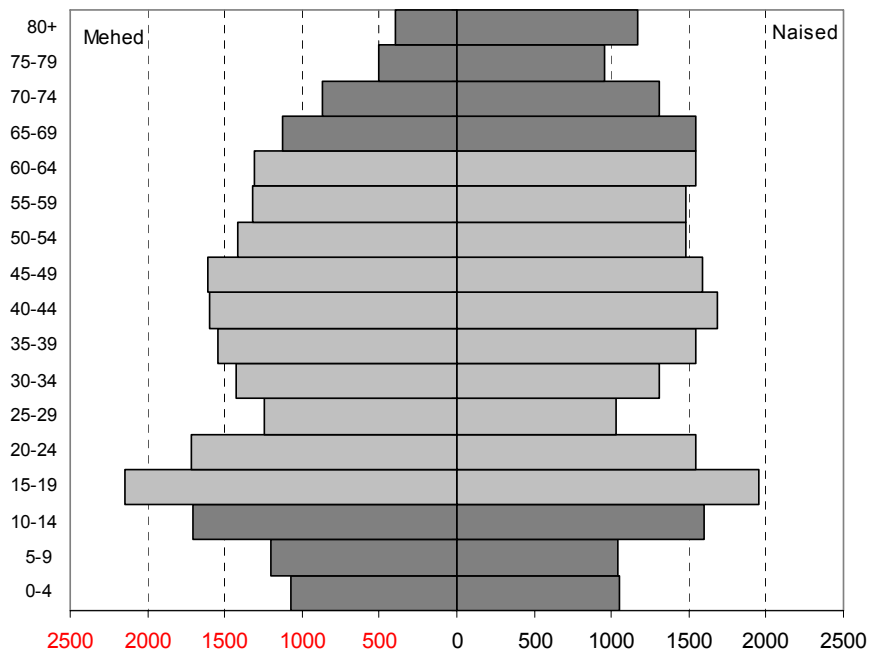
Joonis 44. Pärnu rahvastiku soo-vanuskoostis, 2010 (optimistlik stsenaarium).

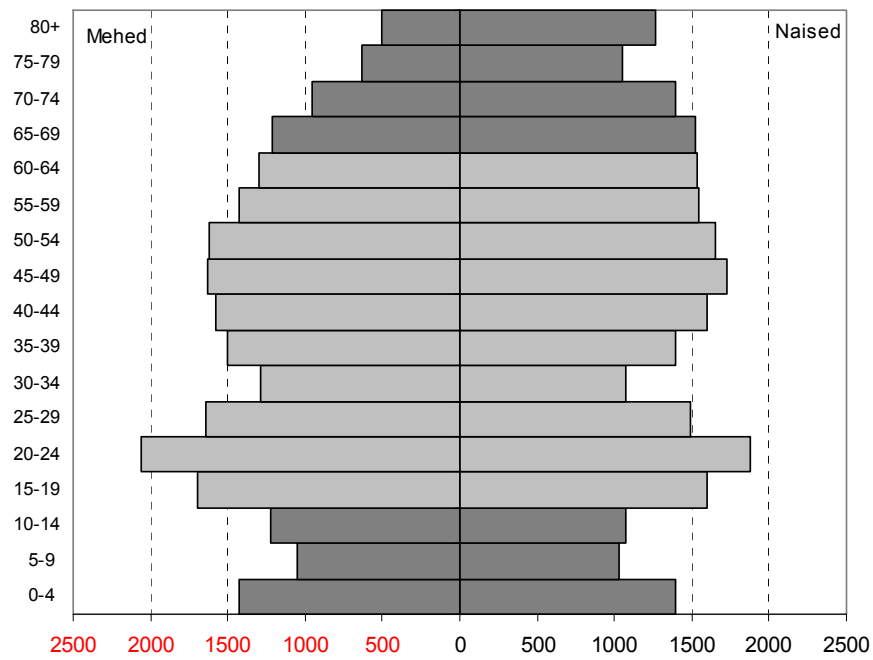
Joonis 45. Pärnu rahvastiku soo-vanuskoostis, 2025 (optimistlik stsenaarium).

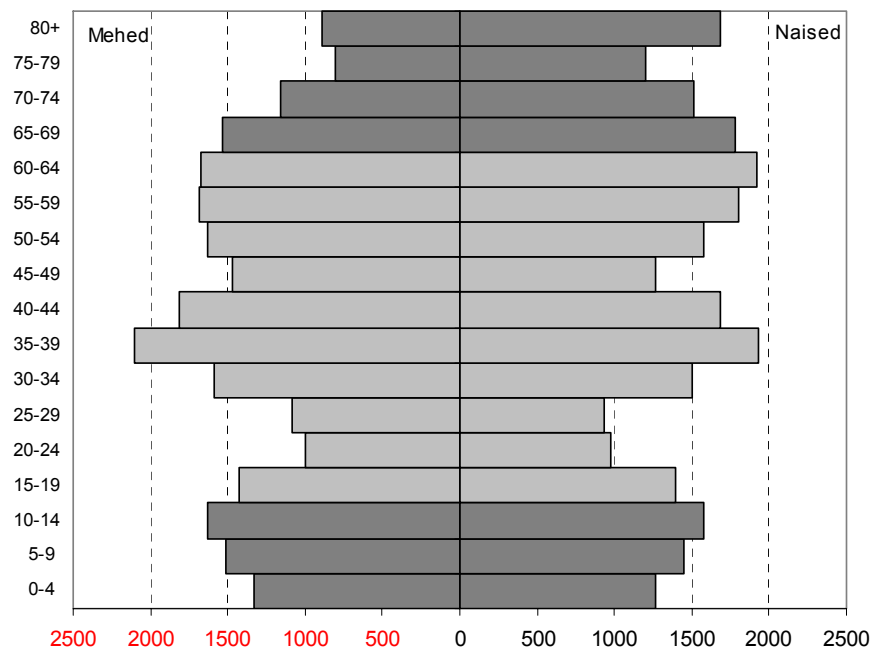
Joonis 46. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2000.

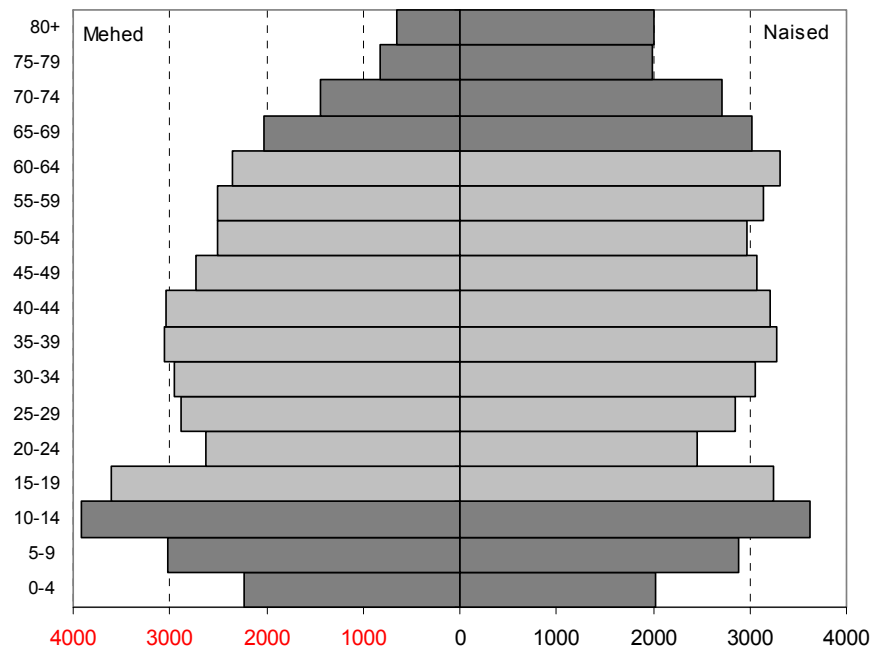
Joonis 47. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2005 (optimistlik stsenaarium).

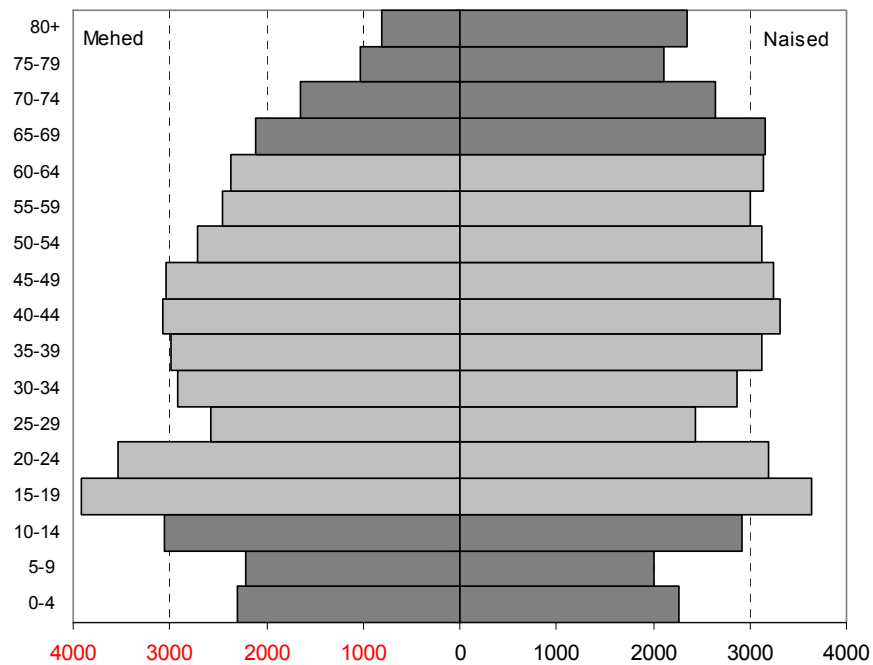
Joonis 48. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2010 (optimistlik stsenaarium).

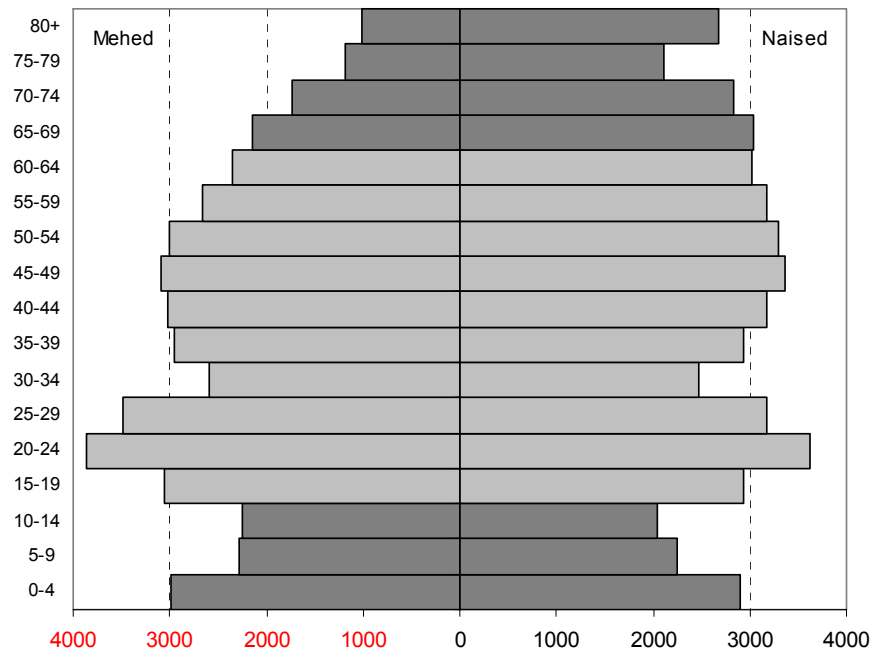
Joonis 49. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2025 (optimistlik stsenaarium).

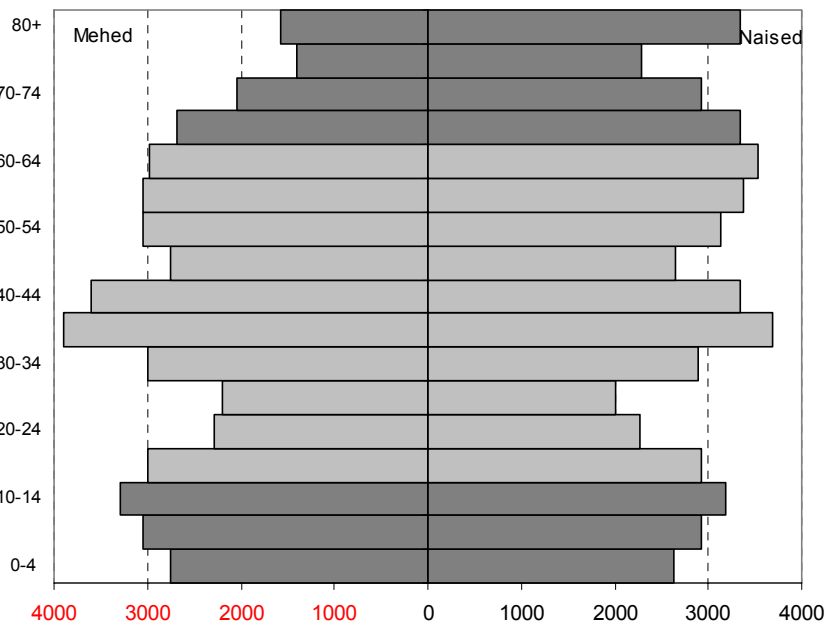
Joonis 50. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostris, 2000.

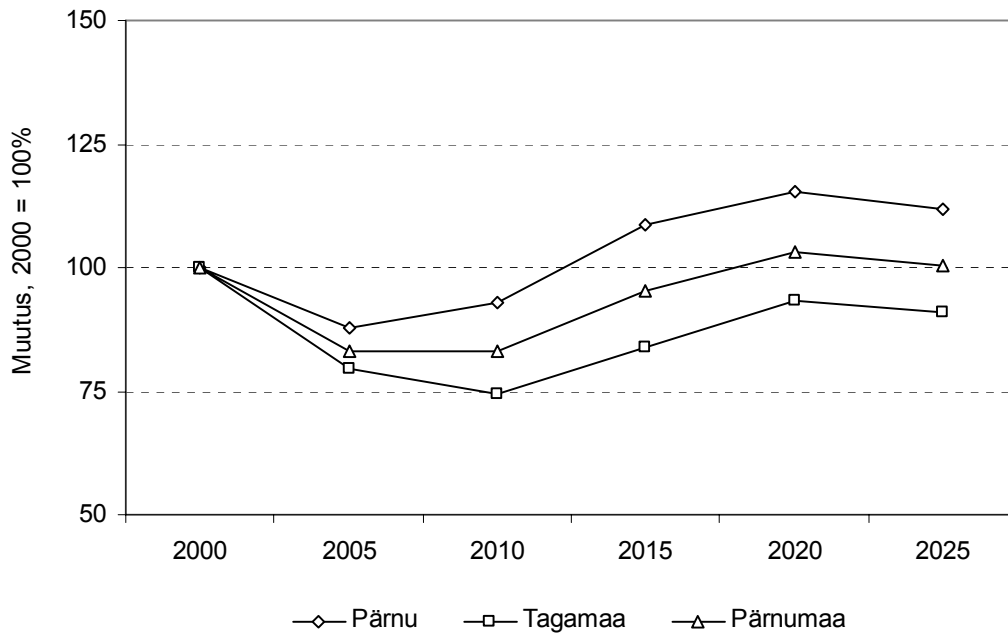
Joonis 51. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostris, 2005 (optimistlik stsenaarium).

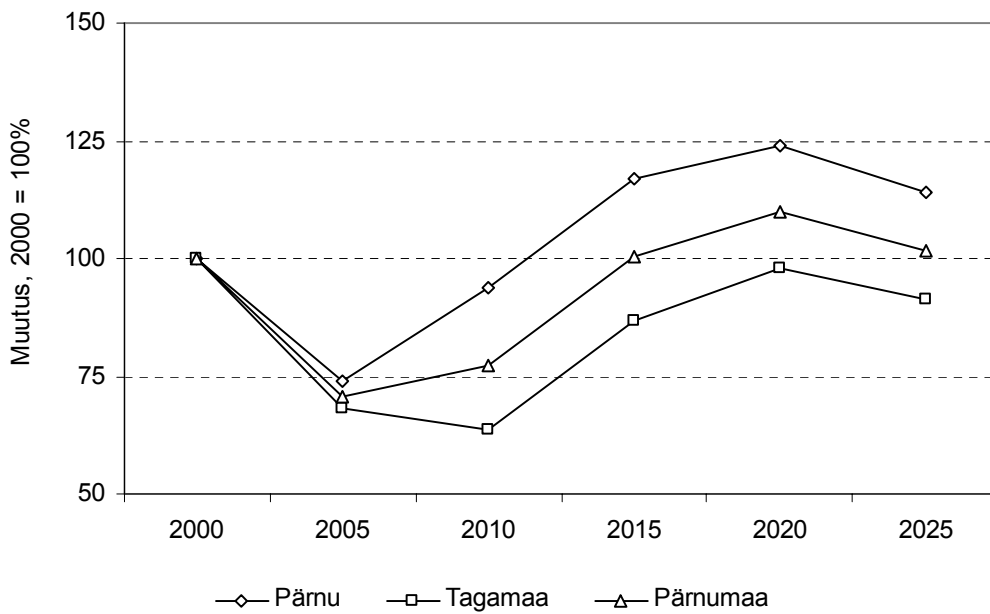
Joonis 52. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2010 (optimistlik stsenaarium).

Joonis 53. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2025 (optimistlik stsenaarium).

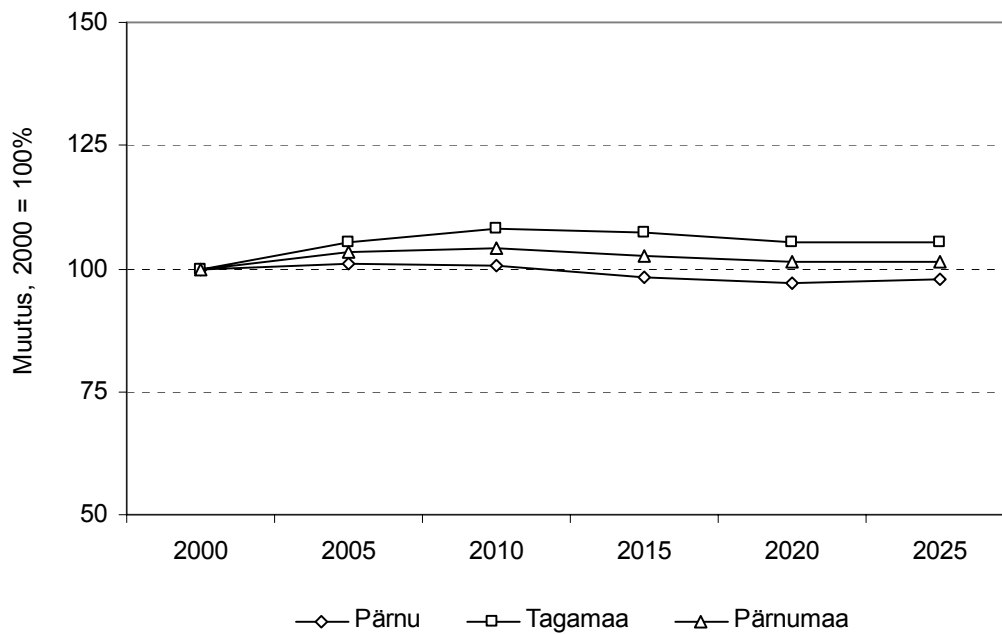
Joonis 54. Noorte (0-14 aastaste) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (optimistlik stsenaarium).

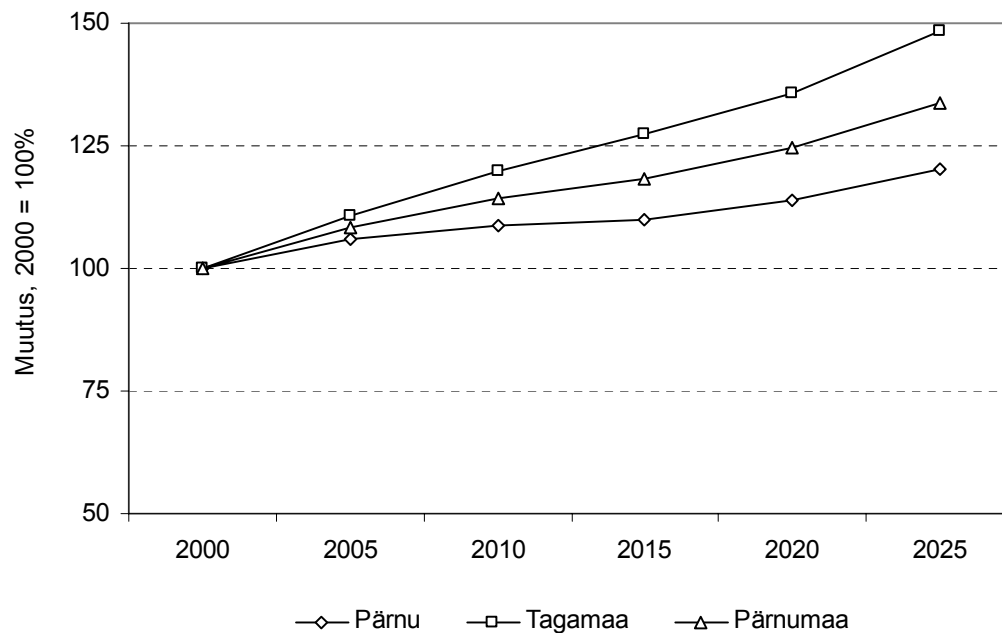
Joonis 55. 7-aastaste laste arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (optimistlik stsenaarium).

Tabel 14. 7-aastaste laste arvu muutus 2000-2025, 2000-2025 (optimistlik stsenaarium).

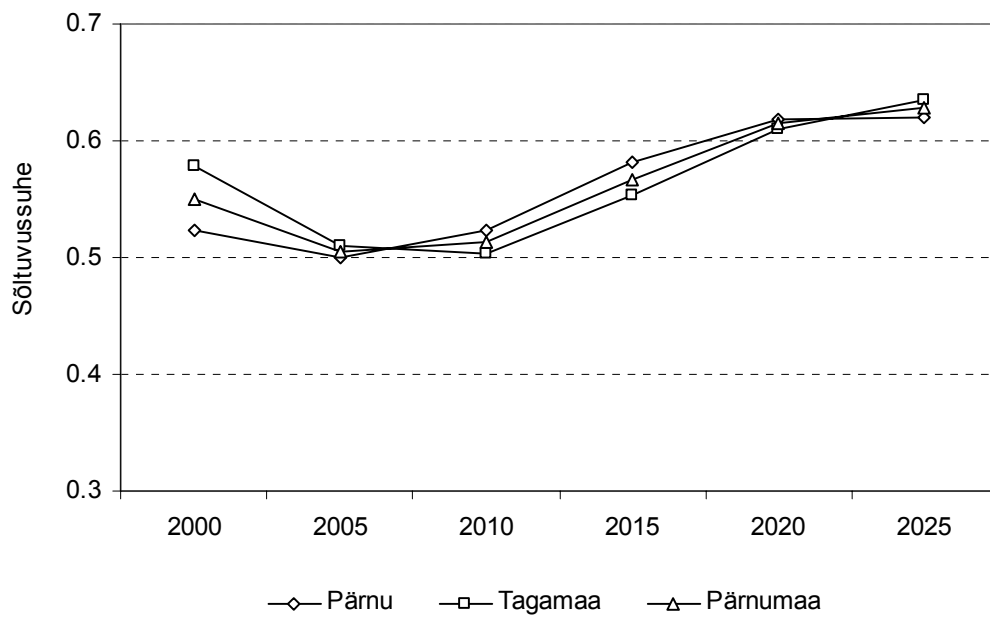
	Pärnu	Tagamaa	Pärnumaa
2000	527	645	1172
2001	495	602	1097
2002	466	564	1030
2003	441	528	969
2004	416	489	905
2005	390	440	830
2006	393	407	800
2007	399	380	779
2008	418	368	786
2009	449	377	826
2010	494	410	904
2011	516	436	952
2012	545	470	1015
2013	574	505	1079
2014	596	534	1130
2015	616	561	1177
2016	639	590	1229
2017	652	610	1262
2018	656	622	1278
2019	660	633	1293
2020	654	633	1287
2021	645	630	1275
2022	635	625	1260
2023	624	616	1240
2024	612	604	1216
2025	600	590	1190

Joonis 56. Tööealiste (15-64 aastaste) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (optimistlik stsenaarium).

Joonis 57. Pensionealiste (65 ja vanemad) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (optimistlik stsenaarium).

Joonis 58. Sõltuvussuhe (laste ja pensioniealiste suhe tööelistesse), 2000-2025 (optimistlik stsenaarium).

5.3. PESSIMISTLIK STSENAARIUM

Pessimistliku stsenaariumi eeldusteks on sündimuse väike langus võrreldes praegusega ning negatiivne rändesaldo nii Pärnus kui tagamaal. Nii Eesti-sisene kui Pärnumaa ja välisriikide vaheline rändesaldo oli ka 1990. aastatel negatiivne. Seoses eeslinnastumise jätkumisega on tagamaa rändesaldo pessimistlikus prognoosivariandis vähem negatiivne kui Pärnu linnas ehk tagamaa rändesaldo on positiivne Pärnu linnaga, kuid negatiivne muu Eesti, peamiselt Tallinna regiooni arvel. Ka Pärnu linna rändesaldo muu Eestiga on negatiivne.

Sellise pessimistliku stsenaariumi realiseerudes kahaneks Pärnumaa elanikkond prognoosiperioodi jooksul tervikuna -25 000 inimese ehk -100 inimese võrra aastas. Seega elaks aastal 2025 Pärnumaal -27% võrra vähem inimesi kui aastal 2000 (joonised 59-60). Vaatamata rahvaarvu väga suurele langusele tähendaks pessimistliku stsenaariumi realiseerumine sisuliselt 1990. aastate rahvaarvu langustrendi jätkumist – 1990. aastatel vähenes Pärnumaa elanikkond kümne aastaga peaaegu -10% võrra. Pärnu linnas tähendaks pessimistliku prognoosistsenaariumi realiseerumine aga isegi seniste rahvaarvu kahanemise tempode pidurdumist.

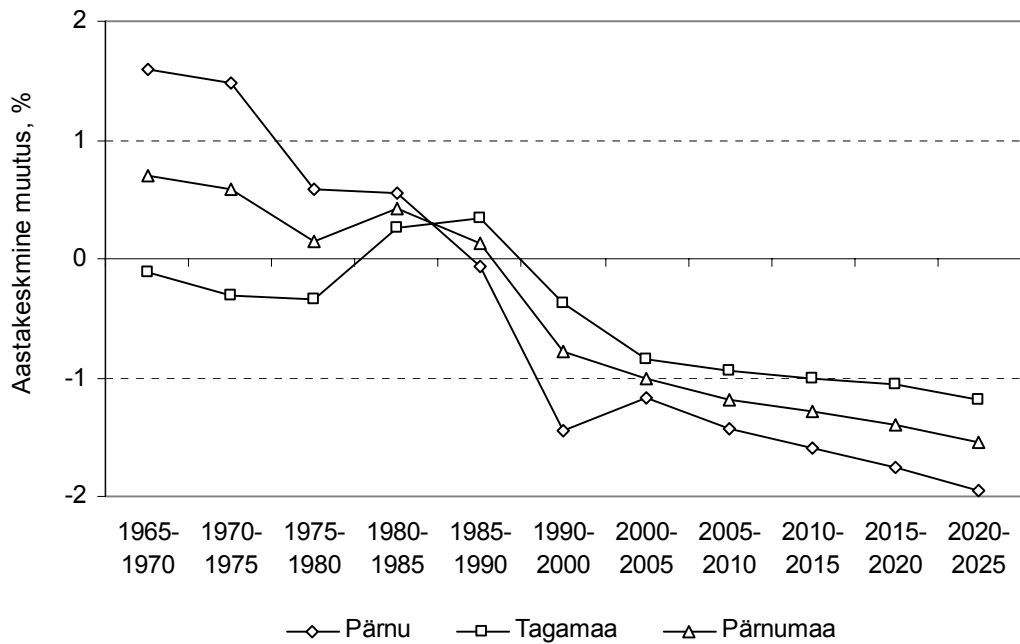
Seega ei saa pessimistlikku rahvastikuarengut kindlasti mitte välistada, eriti arvestades asjaolu, et prognoosiperioodi rahvastikuarengule lisandub 1990. aastate madala sündimuse negatiivne mõju. Veelgi enam, 1990. aastate Pärnu linna rahvastikuareng (Eesti Statistikaamet 2003) järgis justnimelt pessimistliku rahvastikuprognoosi stsenaariumi (Kandla 1996).

Pessimistliku stsenaariumi realiseerudes on aga rahvaarvu kahanemisest veelgi olulisemad ja hoiatavamad muutused rahvastiku vanusstruktuuris. Paralleelselt rahvaarvu kahanemisega toimub ka rahvastiku vananemine, mida põhjustab eelkõige madal sündimus ja sellega kaasnev rahvastiku vanuspüramiidide alumise osa veelgi ulatuslikum ahenemine võrreldes baasstsenaariumiga ehk teiste sõnadega - vanuspüramiidid võtavad veelgi selgemalt vanuspüü kuju (joonised 61-72). Pessimistliku stsenaariumi realiseerumine tähendaks ühtlasi seda, et 1980. aastatel sündinud põlvkonna mõju Pärnumaa rahvastiku tulevikule muutub eriti oluliseks.

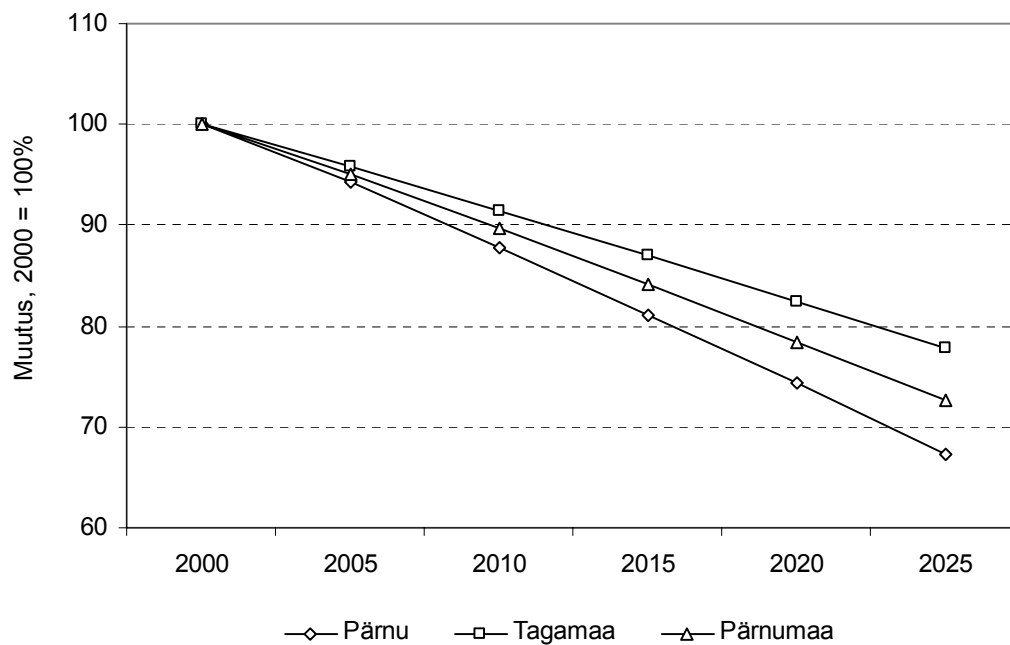
Senise sündimuse edasine mõningane langus ja väljarände domineerimine kahandavad eriti märkimisväärselt just kuni 14-aastaste arvu. Täpsemalt tähendaks pessimistliku stsenaariumi realiseerumine seda, et kuni 14-aastaste arv väheneks 2025. aastaks -60% võrra võrreldes prognoosiperioodi algusega (joonised 73-74). Seejuures ei oleks laste arvu languses Pärnus ja tagamaal suuri erinevusi ning langus toimuks ühtlaselt kogu prognoosiperioodi vältel.

Lisaks lastele väheneks pessimistliku prognoosivariandi realiseerudes märgatavalt ka tööaliste inimeste arv, Pärnumaal tervikuna -20%. Pärnus oleks kahanemine veelgi suurem kui tagamaal, olles tingitud jätkuvast eeslinnastumisest ehk inimeste liikumisest Pärnust tagamaale (joonis 75). Samas ei toimuks tööaliste arvu vähenemine kohe, vaid saaks alguse alates 2005. aastast.

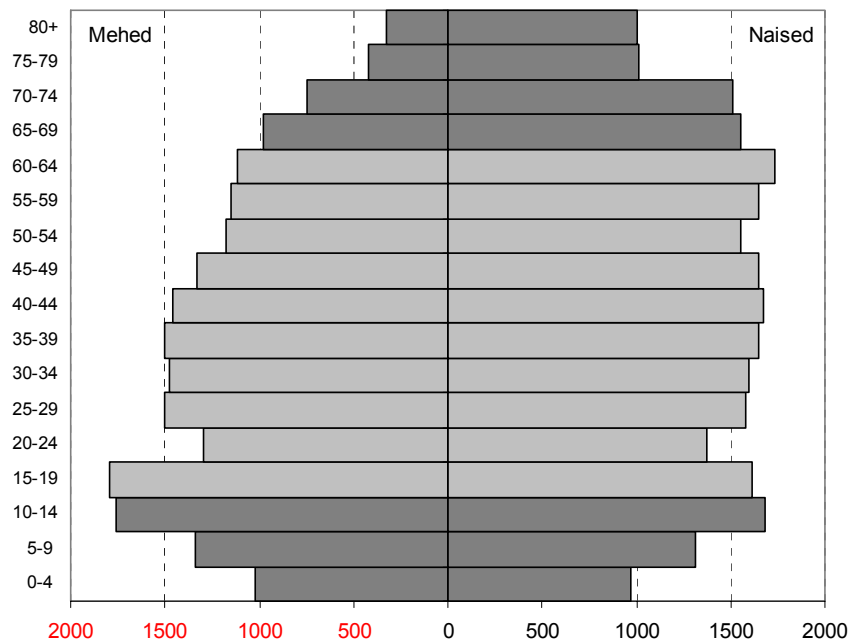
Ka pensioniealiste inimeste arv kahaneks pessimistliku stsenaariumi korral ning oleks suurusjärgult võrreldav tööaliste arvu vähenemisega: Pärnumaal tervikuna kahaneks 65-aastaste ja vanemate inimeste arv 2025. aastaks -20% võrreldes prognoosiperioodi algusega ning kahanemine saaks alguse samuti alates 2005. aastast. Pensioniealiste inimeste arvu languse erinevused Pärnu ja tagamaa vahel ei ole seejuures märkimisväärsed, kuid Pärnus siiski mõnevõrra suuremad kui tagamaal (joonis 76). Seoses nii laste kui pensioniealiste inimeste arvu vähenemisega paraneks pessimistliku prognoosivariandi realiseerudes oluliselt aga sõltuvussuhe (joonis 77).

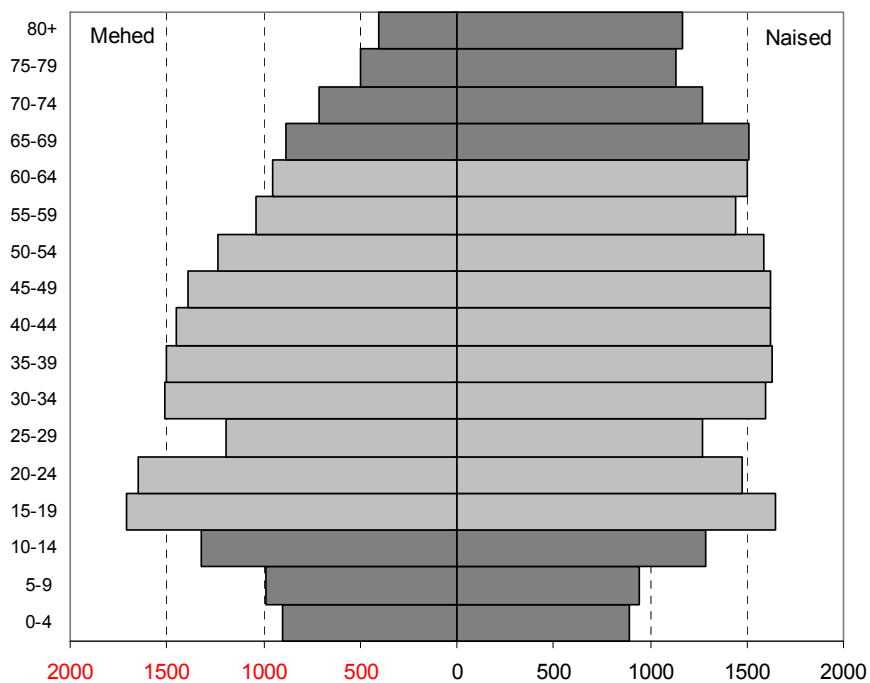
Joonis 59. Pärnu, tagamaa ja Pärnumaa rahvaarvu aastakeskmine muutus (%), 1965-2025 (pessimistlik stsenaarium).

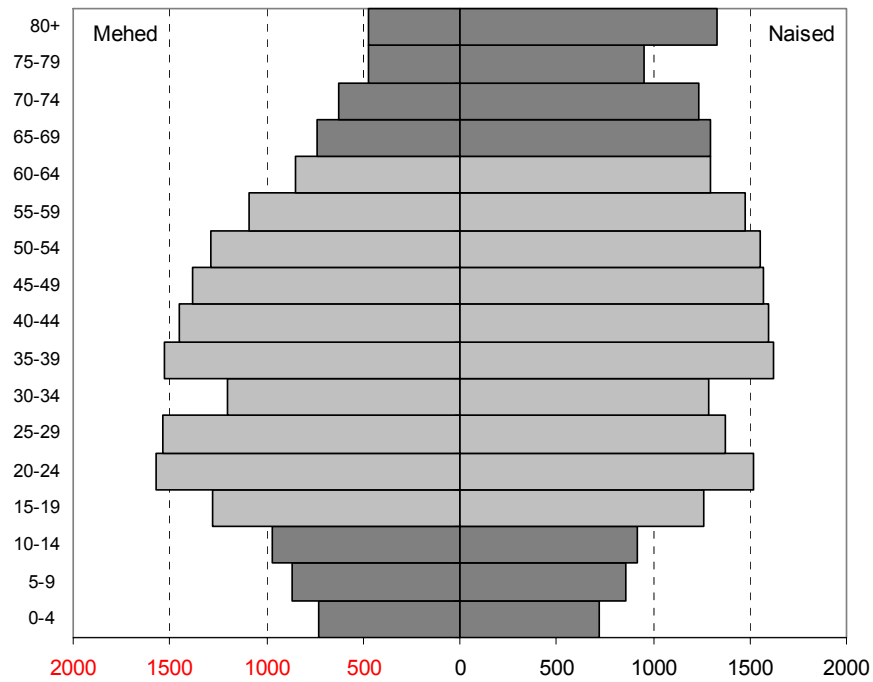
Joonis 60. Pärnu, tagamaa ja Pärnumaa rahvaarvu muutus 2000-2025, 2000=100% (pessimistlik stsenaarium).

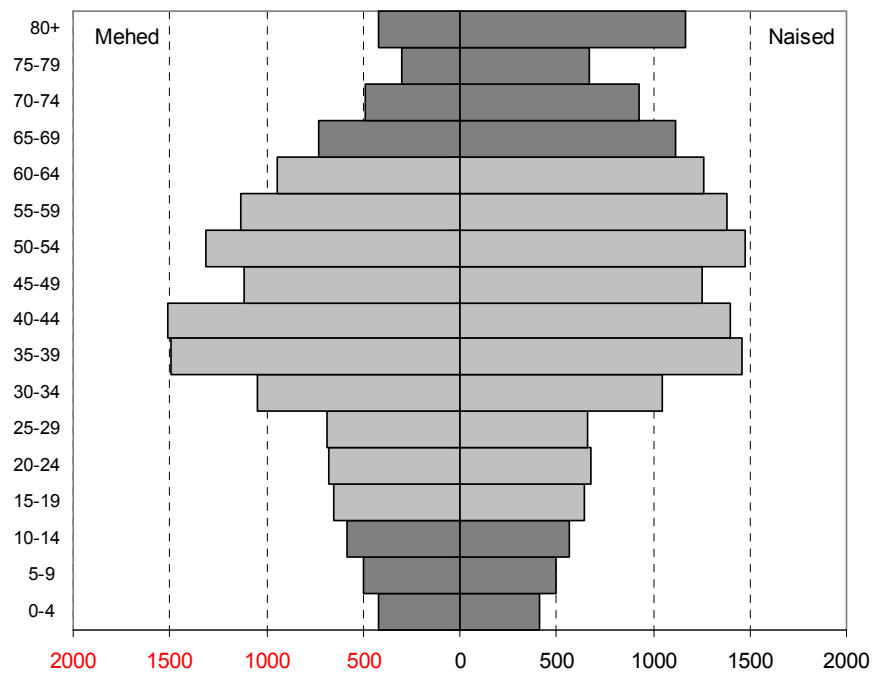
Joonis 61. Pärnu rahvastiku soo-vanuskoostis, 2000.

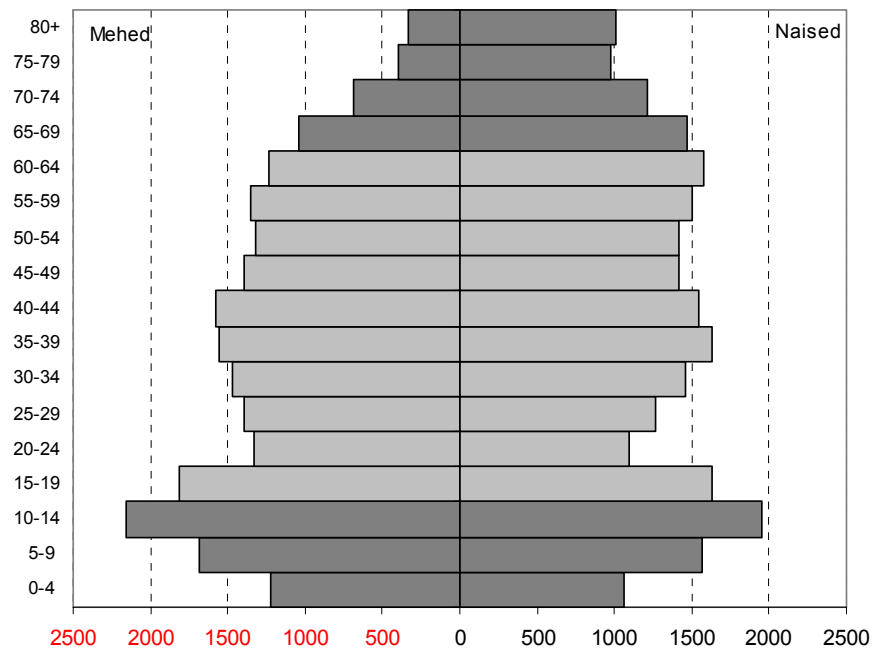
Joonis 62. Pärnu rahvastiku soo-vanuskoostis, 2005 (pessimistlik stsenaarium).

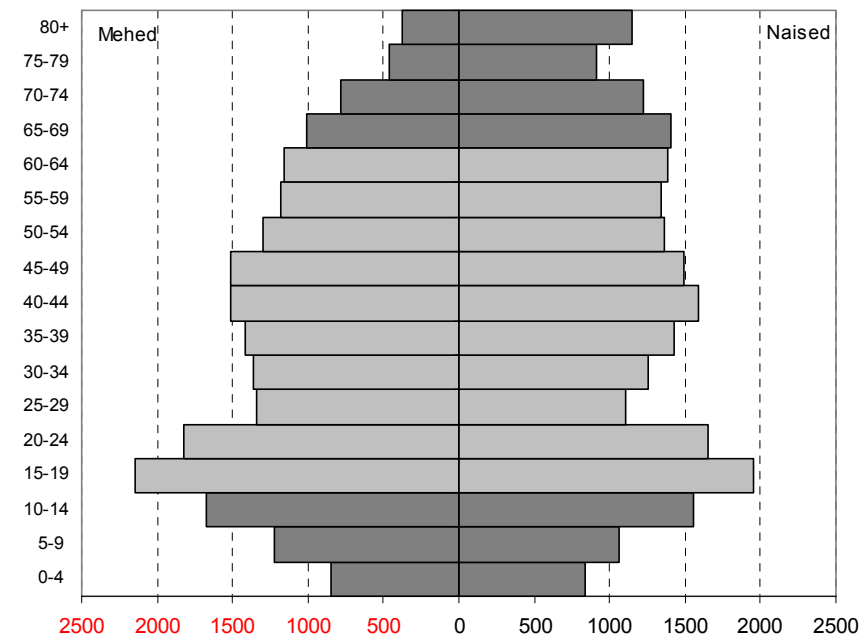
Joonis 63. Pärnu rahvastiku soo-vanuskoostis, 2010 (pessimistlik stsenaarium).

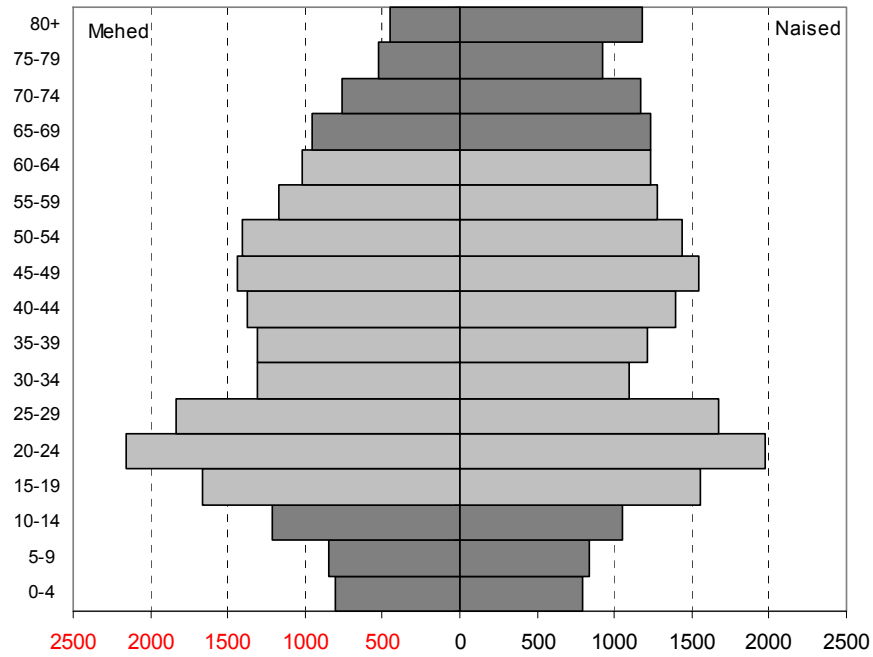
Joonis 64. Pärnu rahvastiku soo-vanuskoostis, 2025 (pessimistlik stsenaarium).

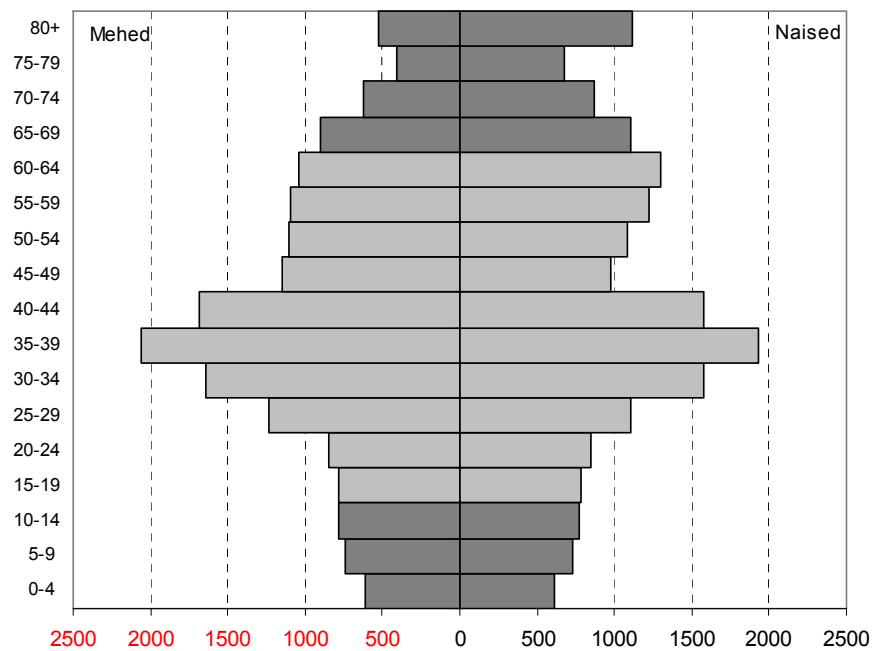
Joonis 65. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2000.

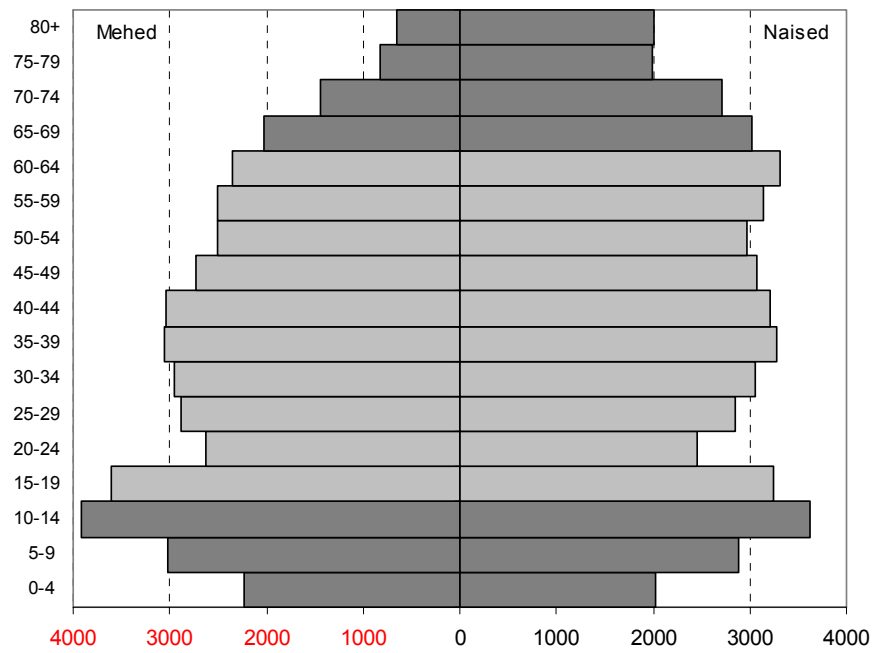
Joonis 66. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2005 (pessimistlik stsenaarium).

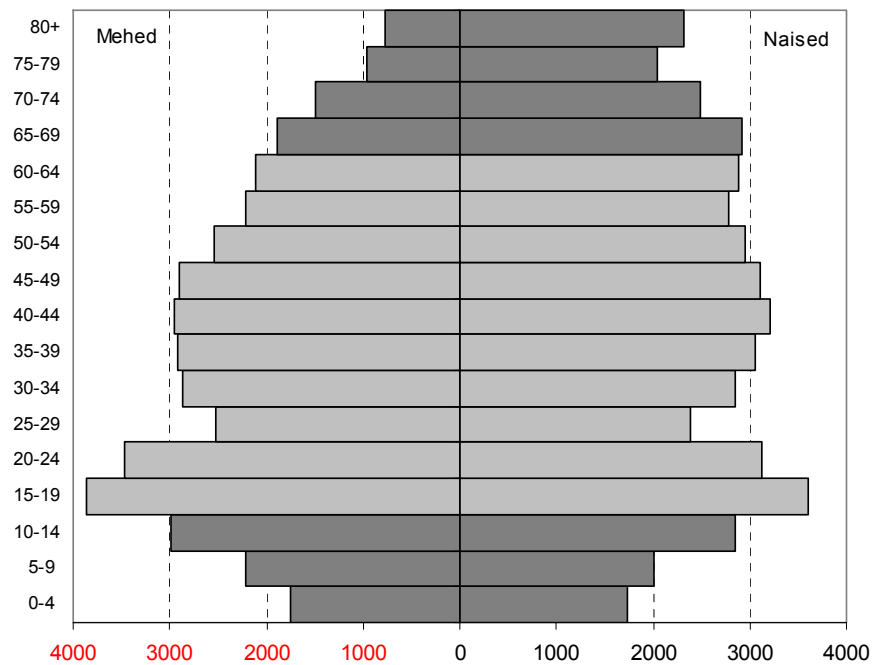
Joonis 67. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2010 (pessimistlik stsenaarium).

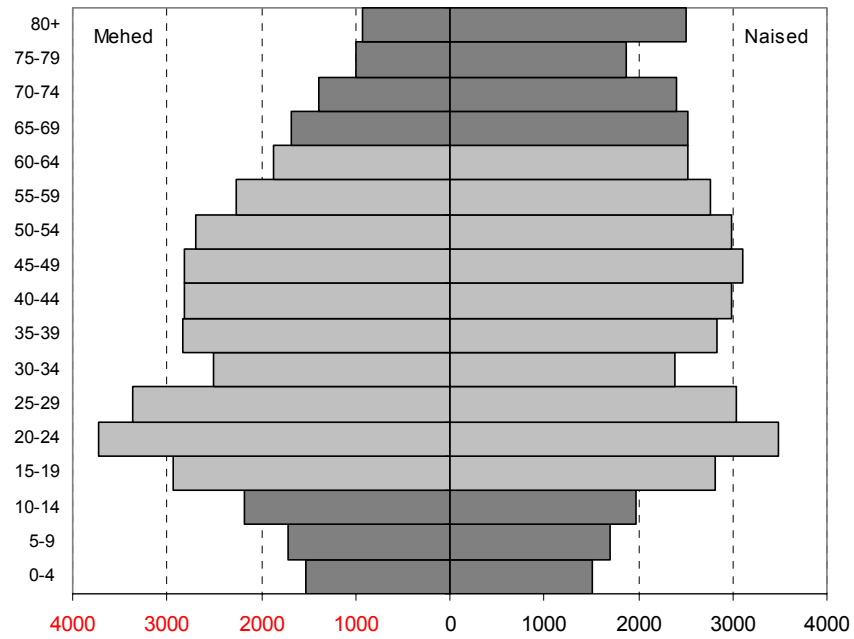
Joonis 68. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2025 (pessimistlik stsenaarium).

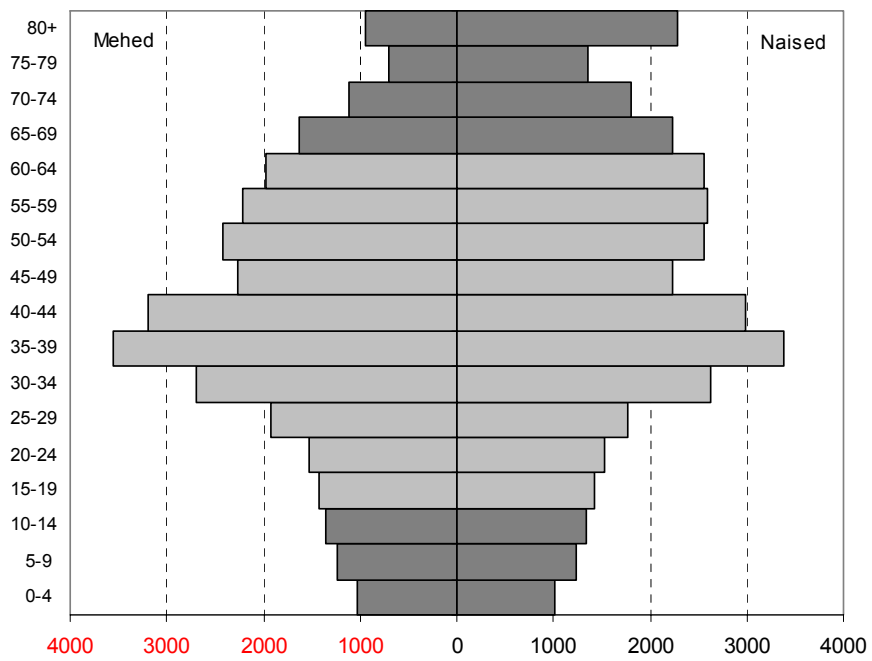
Joonis 69. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskooistis, 2000.

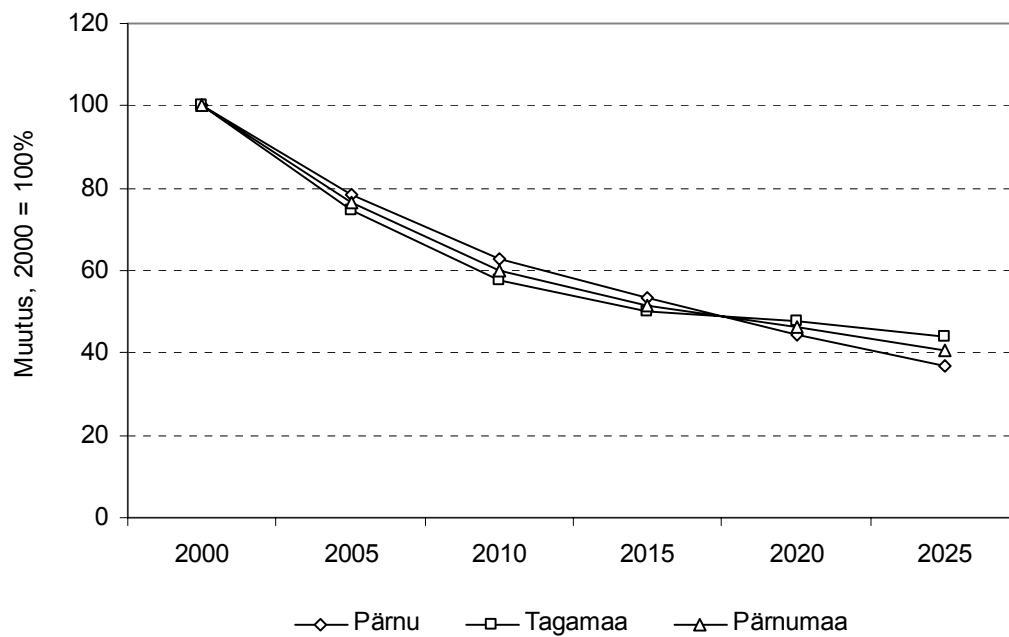
Joonis 70. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskooistis, 2005 (pessimistlik stsenaarium).

Joonis 71. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2010 (pessimistlik stsenaarium).

Joonis 72. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2025 (pessimistlik stsenaarium).

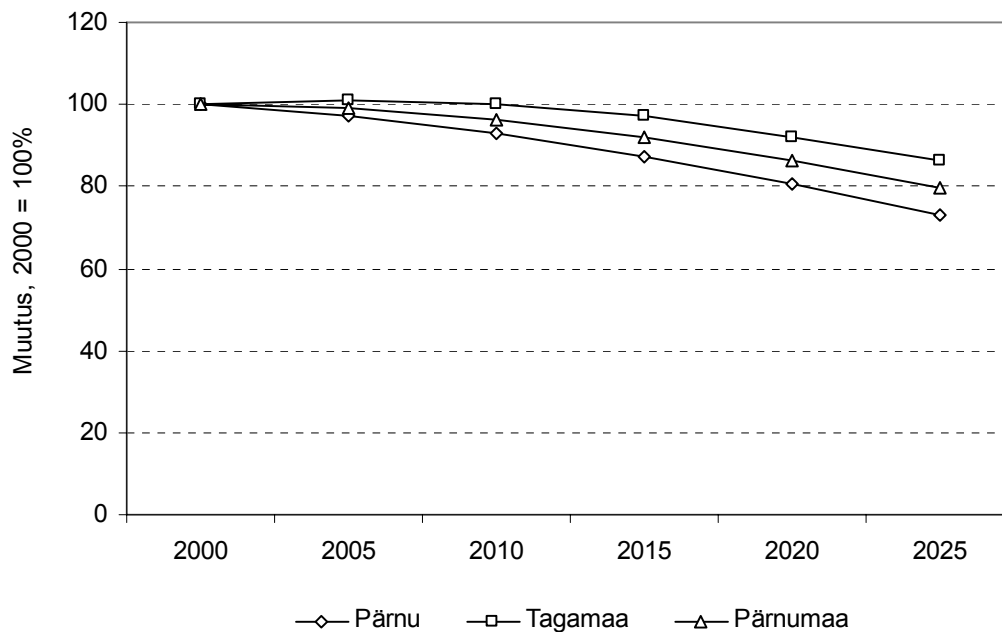

Joonis 73. Noorte (0-14 aastaste) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (pessimistlik stsenaarium).

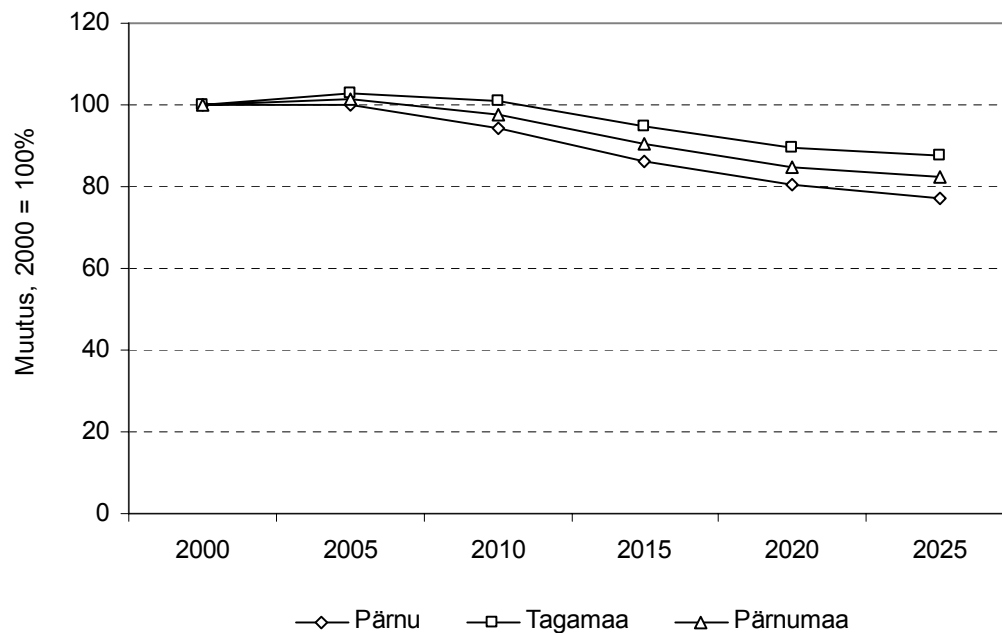
Joonis 74. 7-aastaste laste arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (pessimistlik stsenaarium).

Tabel 15. 7-aastaste laste arvu muutus 2000-2025, 2000-2025 (pessimistlik stsenaarium).

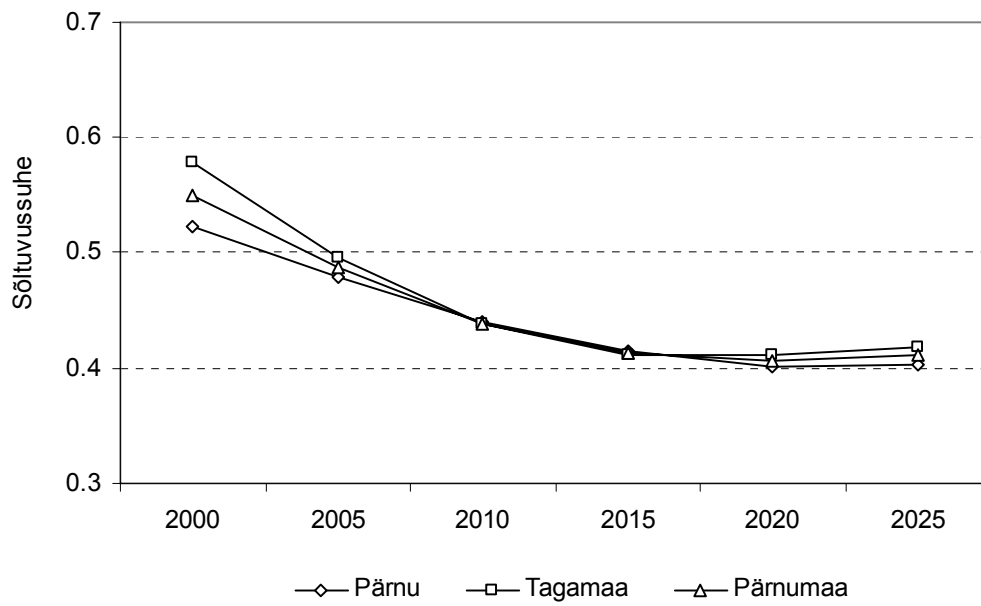
	Pärnu	Tagamaa	Pärnumaa
2000			
2001			
2002			
2003			
2004			
2005			
2006			
2007			
2008			
2009			
2010			
2011			
2012			
2013			
2014			
2015			
2016			
2017			
2018			
2019			
2020			
2021			
2022			
2023			
2024			
2025			

Joonis 75. Tööealiste (15-64 aastaste) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (pessimistlik stsenaarium).

Joonis 76. Pensionealiste (65 ja vanemad) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (pessimistlik stsenaarium).

Joonis 77. Sõltuvussuhe (laste ja pensioniealiste suhe tööelistesse), 2000-2025 (pessimistlik stsenaarium).

5.4. TÕENÄOSEIM STSENAARIUM

Kõige tõenäolisema stsenaariumi kohaselt ei jätku 1990. aastate rahvastikuarengud Pärnumaal aastatel 2000-2025. Esiteks mõjutas 1990. aastaid erandlikult suur mitte-eestlaste väljaränne, mis kestis vaid mõne aasta ning on tänaseks sisuliselt lõppenud. Teiseks võib eeldada, et ka sündimus suureneb mõnevõrra võrreldes praeguse väga madala tasemega. Kolmandaks on tõenäoline, et tasakaalustuvad Pärnumaa ja muu Eesti vahelised rändevood erinevalt 1990. aastatest, kui Pärnumaa rändesaldo oli negatiivne ka siserände arvel.

Kolmanda eelduse täideminek sõltub kõige enam sellest, milliseks kujuneb 2000. aastal 10-19 aastaste noorte ränne edasisel prognoosiperioodil. Esiteks on see põlvkond suurim ja teiseks just jõudnud kõige mobiilsemasse vanusesse, kus vanematekodust lahkutakse ja elukohta vahetatakse seoses kas õppimaasumisega, tööleasumisega või abiellumisega. Eriti oluline on seejuures see, kuhu konkreetselt otsustab nimetatud earühm õppima ja tööle asuda ehk kuivõrd nende valikud sõltuvad sellest, mida suudab neile pakkuda kodumaakond võrreldes muu Eestiga.

Tõenäoseima prognoosivariandi realiseerudes väheneks Pärnumaa elanikkond 2025. aastaks -10% võrra. Maakonna rahvaarvu kahanemine toimuks peamiselt Pärnu linna arvel, tagamaa elanikkond väheneks vaid mõne protsendi võrra (joonised 78-79). Seejuures oleks tagamaa rändesaldo positiivne, mis tähendaks rahvaarvu vähenemist negatiivse loomuliku iibe tõttu.

Tõenäoseima prognoosivariandi realiseerudes erineks just tagamaa rahvaarvu muutus oluliselt 1990. aastate rahvastikum muutustest. Sarnaselt optimistlikule stsenaariumile on sellise arengu aluseks kõikjal Ida-Euroopa üleminekuriikides toimuv eeslinnastumine, mida toetab tagasihoidlik eeslinnastumine nõukogude aastatel (Ládanyi and Szelényi, 1998) ning inimeste soov oma maja järele (Loogma 1997).

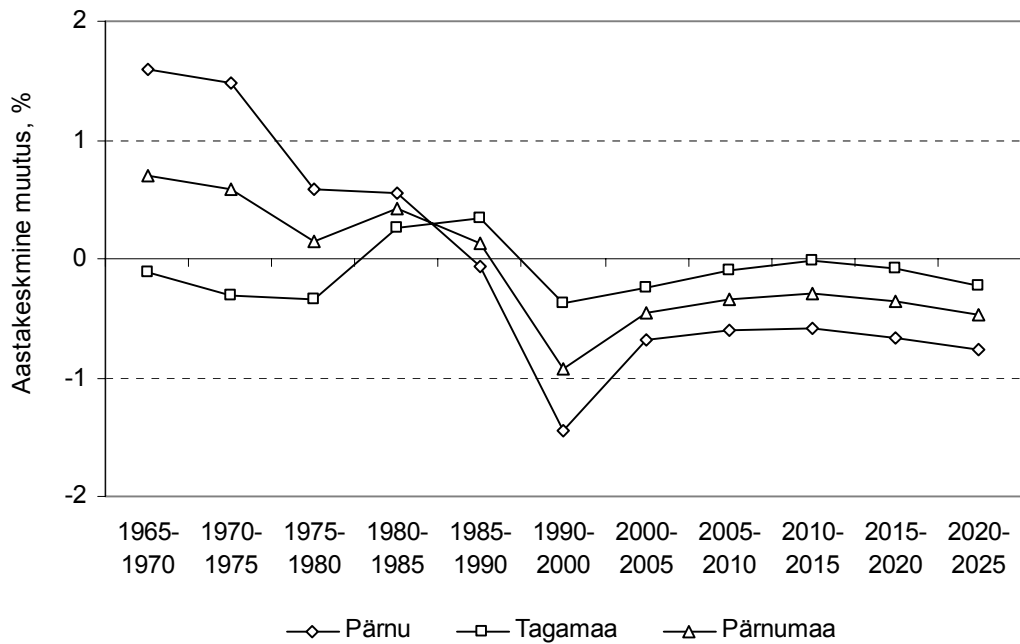
Tallinnas sai hoogne eeslinnastumine alguse juba 1990. aastatel, Tartu ja Pärnu ümbruses on protsess alanud hiljem ning jääb tõenäoliselt ka mõnevõrra tagasihoidlikumaks. Siiski väheneks Pärnu elanikkonna kiirema kahanemise tõttu seoses elanike lahkumisega tagamaale tõenäoseima stsenaariumi realiseerudes ka Pärnu linna elanike osakaal Pärnumaa kogurahvastikus 50%-lt 2000. aastal 47%-le 2025. aastal.

Tõenäosim stsenaarium kinnitab sarnaselt teistele stsenaariumitele rahvastiku vananemise süvenemist Pärnumaal. Mõnevõrra rahvastiku taastetasemest madalam sündmus ning sünnitusealiste naiste arvu langus toovad kaasa rahvastiku vanuspüramiidide alumise osa jätkuva ahenemise, kuid see on siiski oluliselt tagasihoidlikum kui baasstsenaariumi või pessimistliku stsenaariumi realiseerumise korral. Siiski võtavad vanuspüramiidid üha enam vanuspuu kuju (joonised 80-91). Koos sündimuse kasvuga võrreldes 1990. aastatega tekivad vanuspüramiidi ka lained, mis jäävad siiski väiksemaks kui optimistliku stsenaariumi realiseerumise korral.

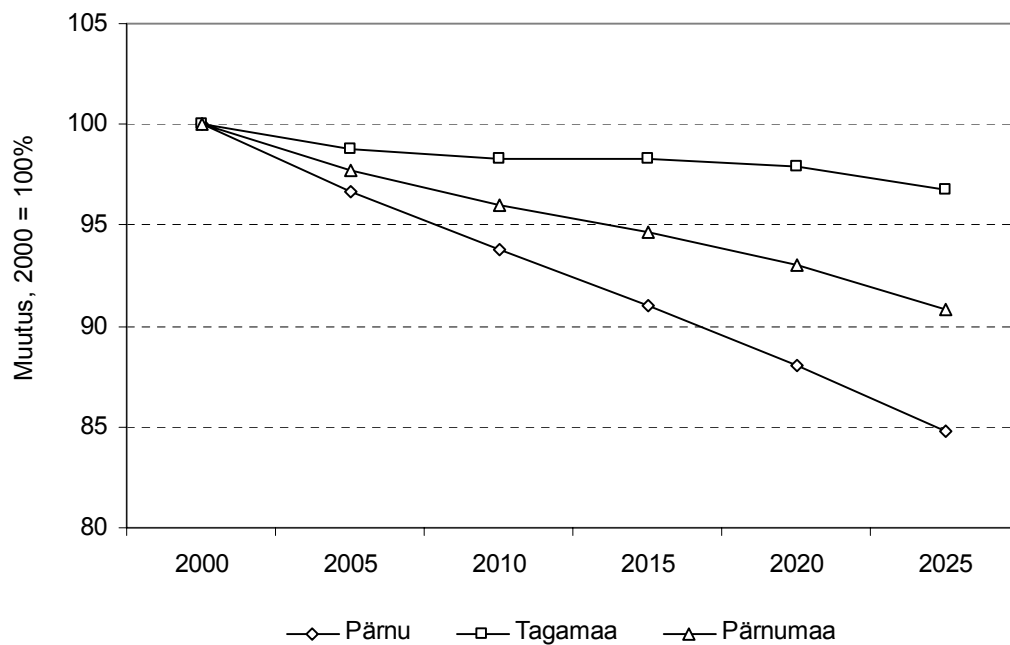
Peamiste vanusrühmade lõikes ei oleks erinevused Pärnu ja tagamaa vahel märkimisväärsed (joonised 92-95). Peamiseks erinevuseks oleks kuni 14-aastaste laste arvu kiirem vähenemine tagamaal prognoosiperioodi alguses, põhjustatuna tagamaa rahvastiku ebasoodsamast vanusstruktuurist. Eeslinnastumise jätkumisel aga erisused Pärnu ja tagamaa vahel prognoosiperioodi teisel poolel kaoks. Kokkuvõttes tähendaks see, et nii Pärnus kui tagamaal väheneks kuni 14-aastaste laste arv neljandiku võrra.

Sarnaselt noortele väheneks ka tööeline elanikkond prognoosiperioodi kokkuvõttes Pärnumaal tervikuna -10% (joonis 94). Olulise erinevusena väheneks Pärnus ja tagamaal tööeliste arv erinevalt. Pärnus kahaneks tööeline elanikkond kogu prognoosiperioodi vältel ning kokkuvõttes -16%. Tagamaal aga tööeline elanikkond kasvaks kuni aastani 2010, seejärel trend muutuks, alates aastast 2020 tööeline elanikkond väheneks ning aastaks 2025 oleks tööelisi kokkuvõttes -2% võrra vähem.

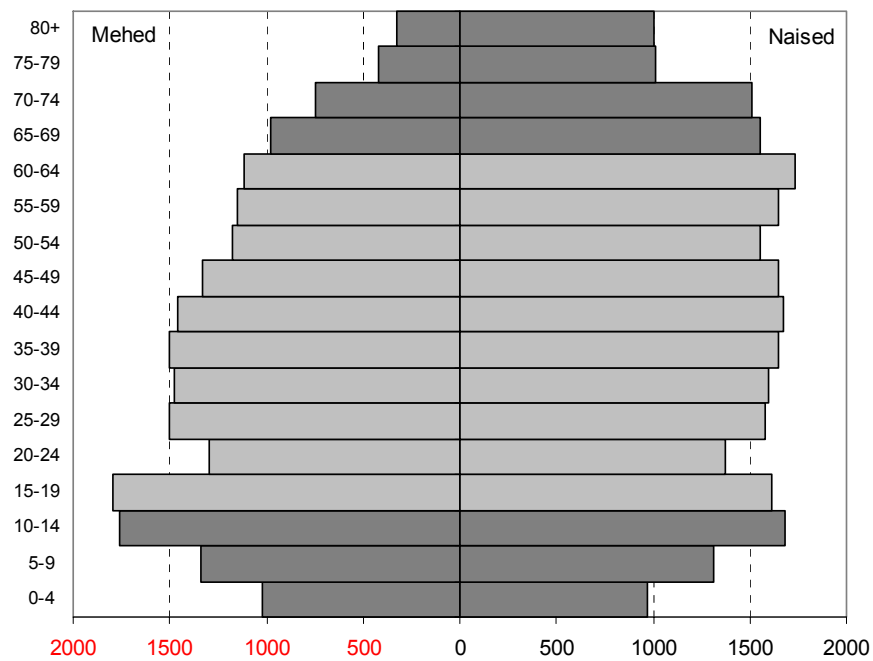
Pensioniealiste arv püsiks Pärnus järgmised kümme aastat stabiilsena ning hakkaks seejärel vähenema. Aastal 2025 oleks nende arv -5% võrra väiksem kui aastal 2000 (joonis 95). Tagamaal suureneks aga 65-aastaste ja vanemate inimeste arv kogu prognoosiperioodi vältel ning aastal 2025 oleks nende arv 22% võrra suurem kui aastal 2000. Sõltuvussuhe paraneks tõenäosima prognoosivariandi realiseerudes aastani 2010 ning halveneks seejärel, mis tähendab seda, et prognoosiperioodi lõpus on sõltuvussuhe nii tagamaal kui Pärnus võrreldav prognoosiperioodi algusega (joonis 96).

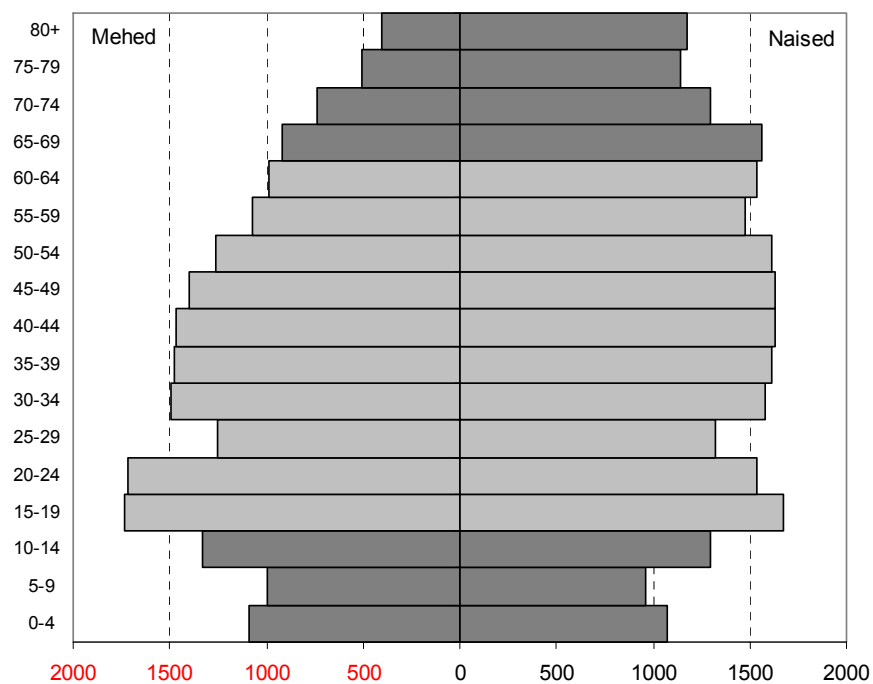
Joonis 78. Pärnu, tagamaa ja Pärnumaa rahvaarvu aastakeskmine muutus (%), 1965-2025 (tõenäosim stsenaarium).

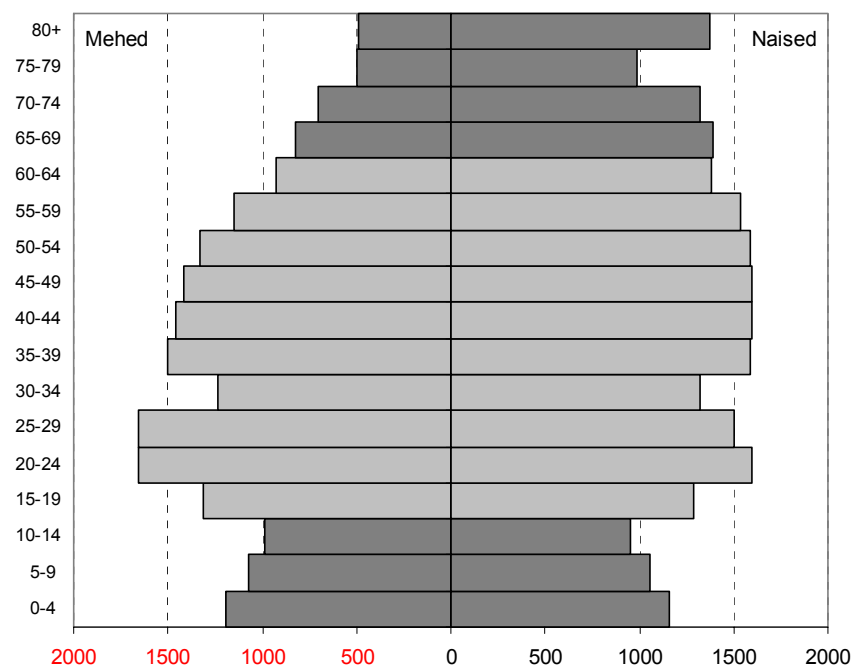
Joonis 79. Pärnu, tagamaa ja Pärnumaa rahvaarvu muutus 2000-2025, 2000=100% (tõenäosim stsenaarium).

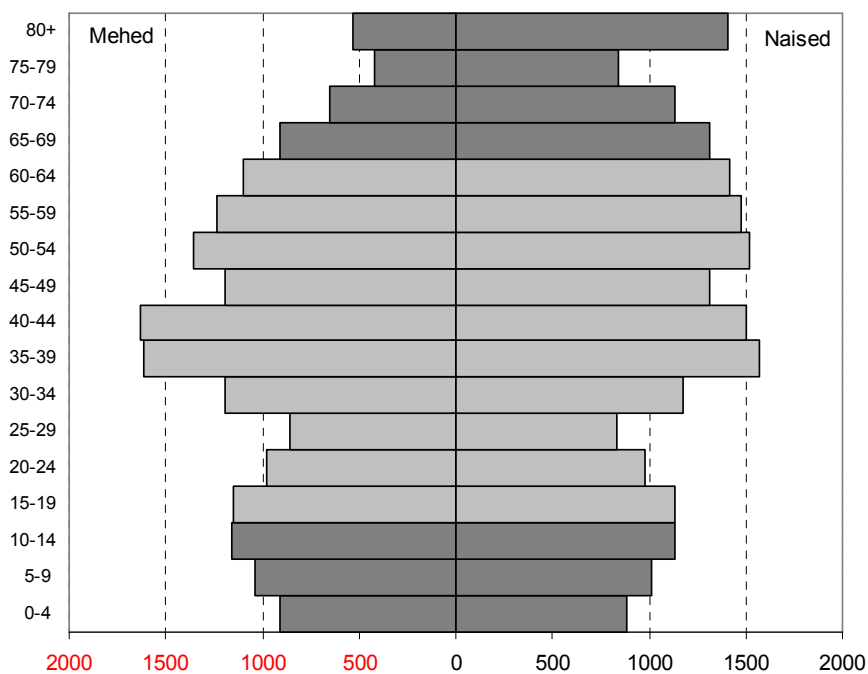
Joonis 80. Pärnu rahvastiku soo-vanuskoostis, 2000.

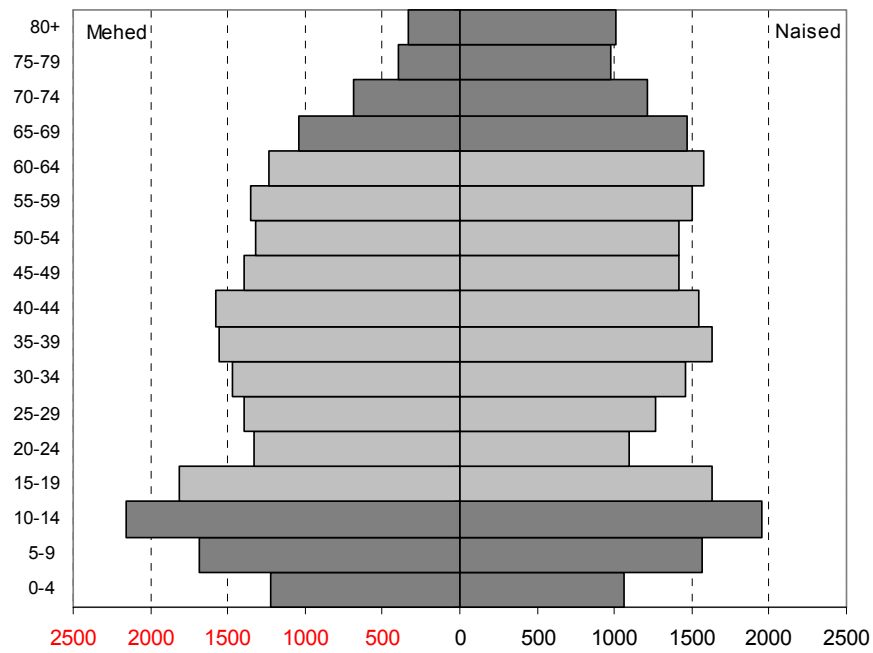
Joonis 81. Pärnu rahvastiku soo-vanuskoostis, 2005 (tõenäoseim stsenaarium).

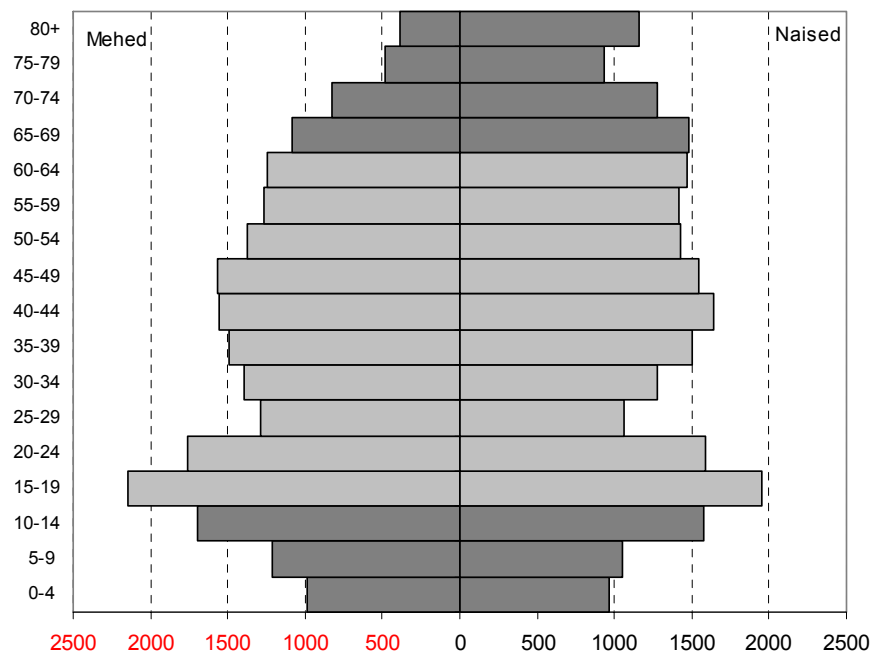
Joonis 82. Pärnu rahvastiku soo-vanuskoostis, 2010 (tõenäoseim stsenaarium).

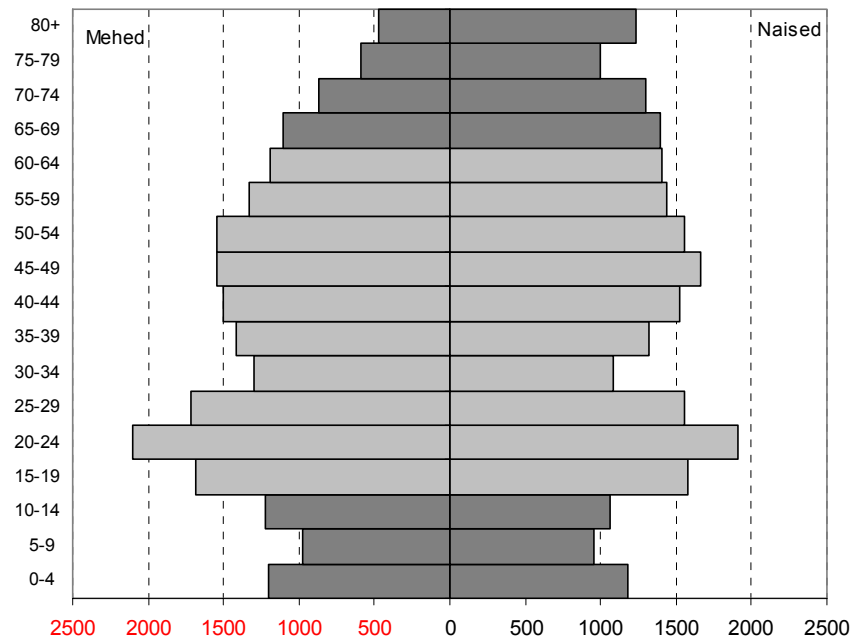
Joonis 83. Pärnu rahvastiku soo-vanuskoostis, 2025 (tõenäoseim stsenaarium).

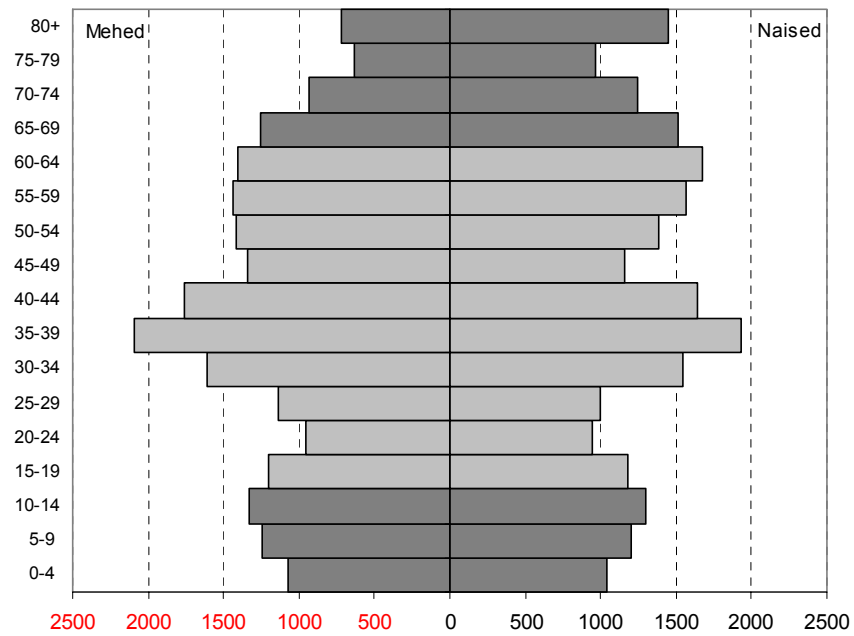
Joonis 84. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2000.

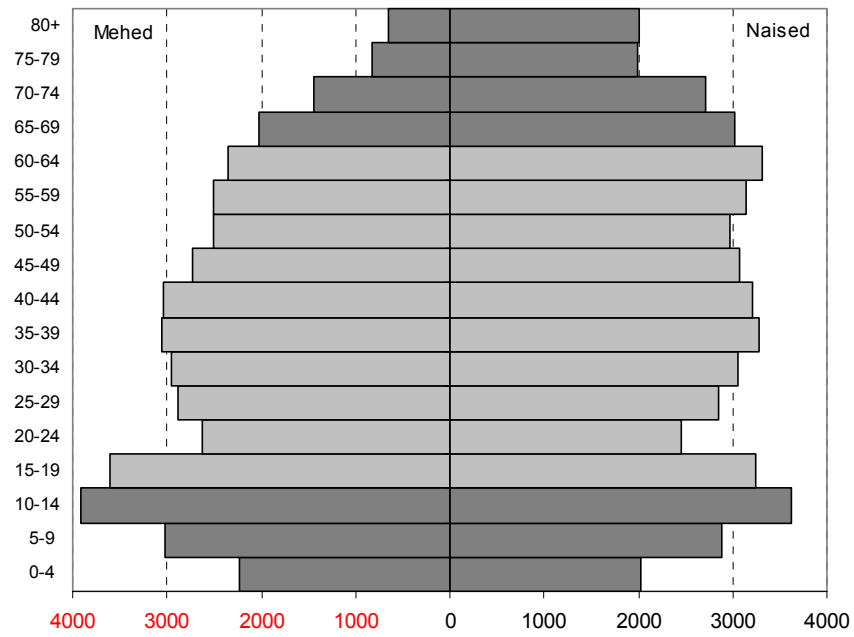
Joonis 85. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2005 (tõenäosim stsenaarium).

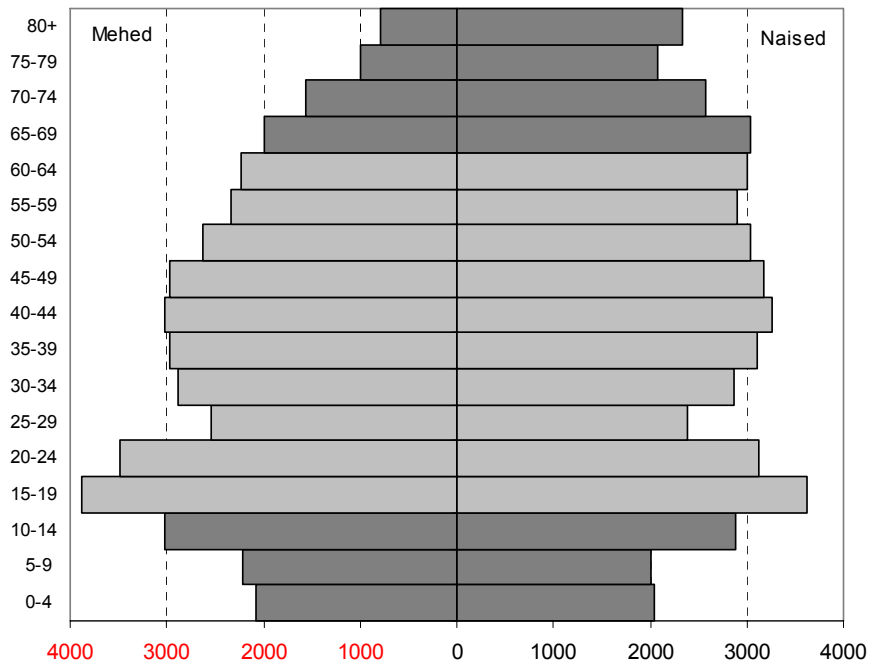
Joonis 86. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2010 (tõenäosim stsenaarium).

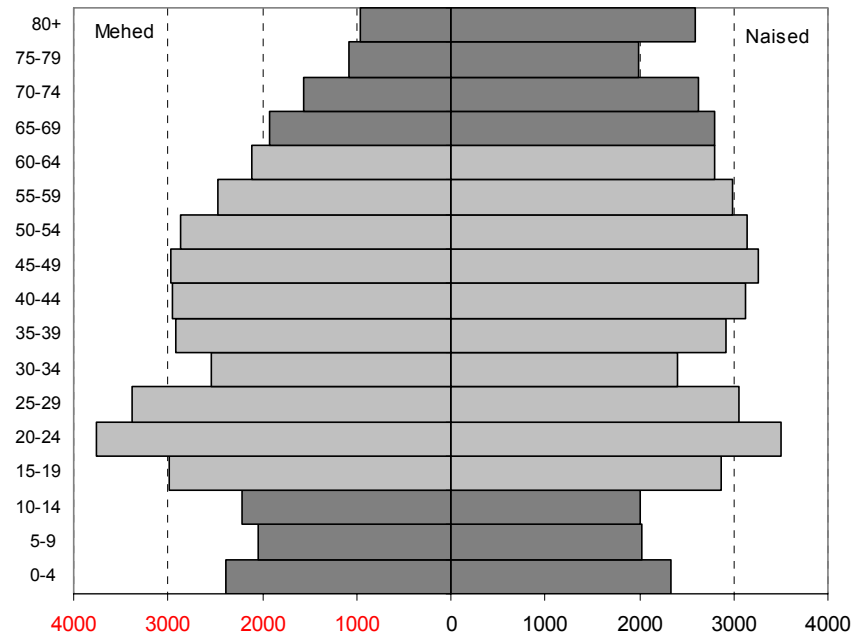
Joonis 87. Tagamaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2025 (tõenäosim stsenaarium).

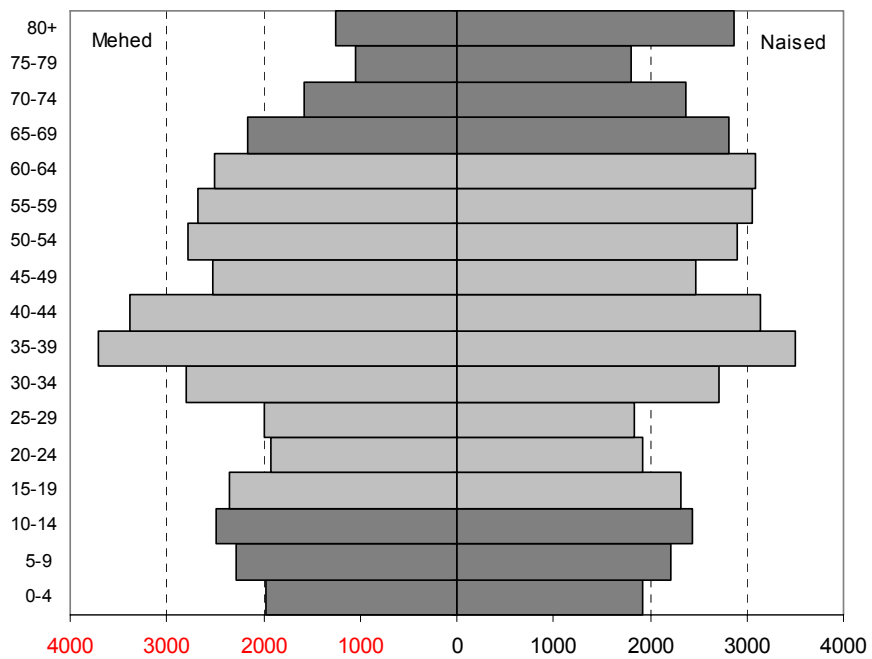
Joonis 88. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2000.

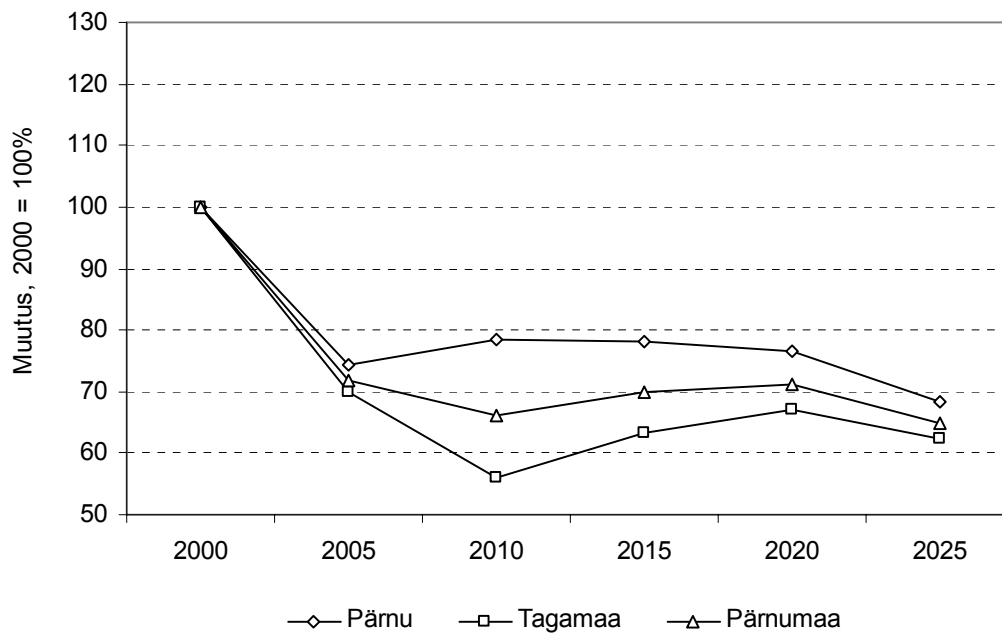
Joonis 89. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2005 (tõenäoseim stsenaarium).

Joonis 90. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2010 (tõenäoseim stsenaarium).

Joonis 91. Pärnumaa rahvastiku soo-vanuskoostis, 2025 (tõenäoseim stsenaarium).

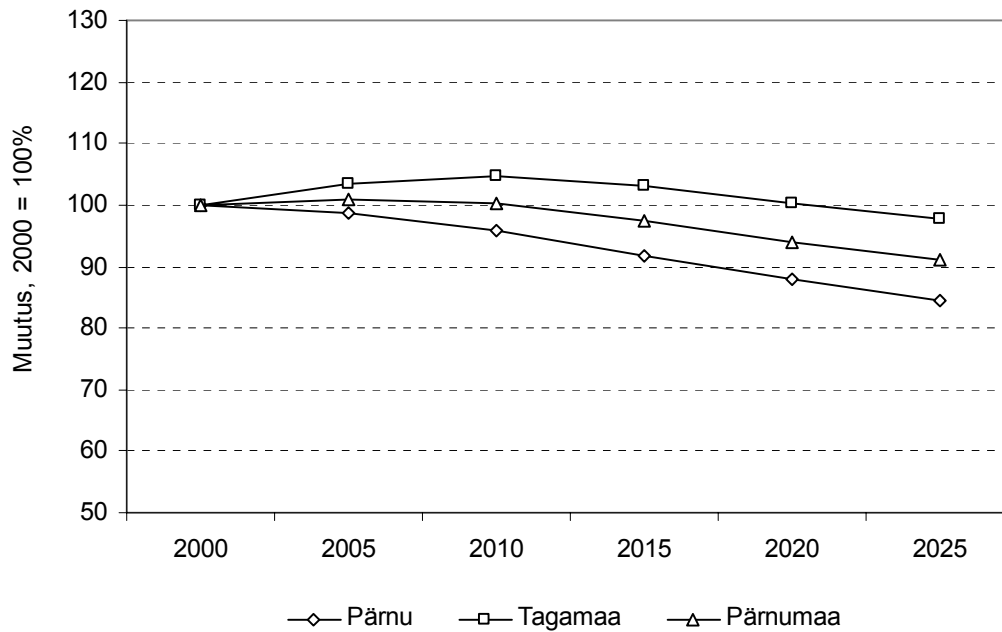

Joonis 92. Noorte (0-14 aastaste) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (tõenäoseim stsenaarium).

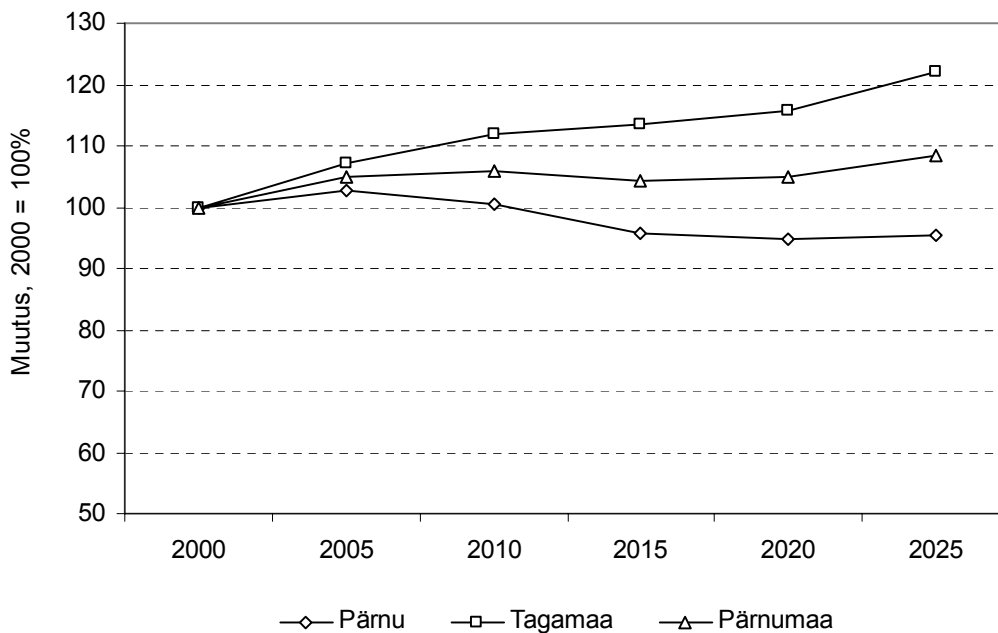
Joonis 93. 7-aastaste laste arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (tõenäoseim stsenaarium).

Tabel 16. 7-aastaste laste arvu muutus 2000-2025, 2000-2025 (tõenäosim stsenaarium).

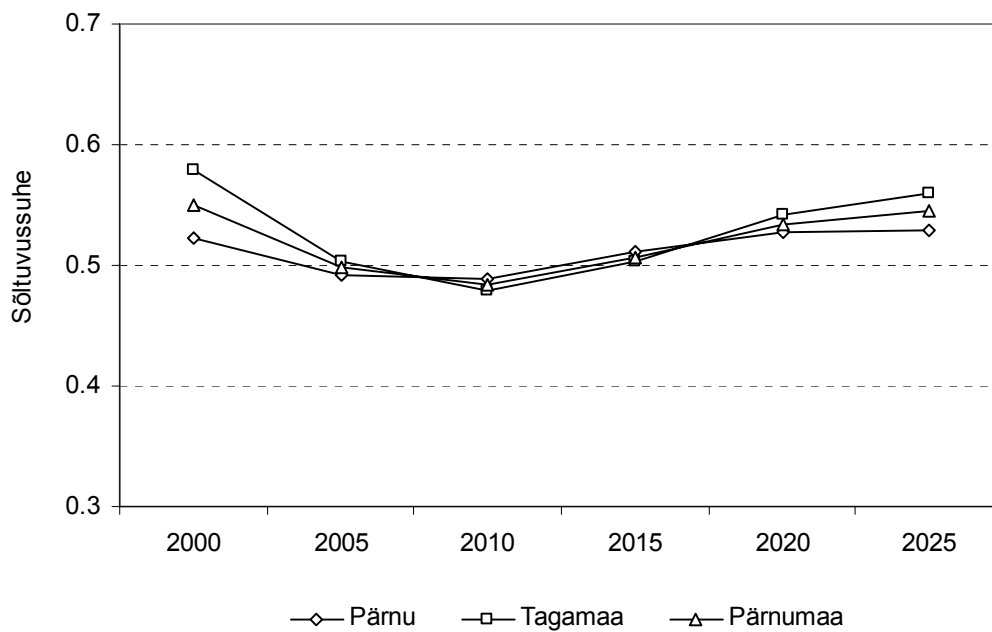
	Pärnu	Tagamaa	Pärnumaa
2000			
2001			
2002			
2003			
2004			
2005			
2006			
2007			
2008			
2009			
2010			
2011			
2012			
2013			
2014			
2015			
2016			
2017			
2018			
2019			
2020			
2021			
2022			
2023			
2024			
2025			

Joonis 94. Tööealiste (15-64 aastaste) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (tõenäoseim stsenaarium).

Joonis 95. Pensionealiste (65 ja vanemad) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (tõenäoseim stsenaarium).

Joonis 96. Sõltuvussuhe (laste ja pensionialiste suhe tööelistesse), 2000-2025 (tõenäosim stsenaarium).

5.5. PROGNOOSIVARIANTIDE VÕRDLUS

Ainsana käesoleva rahvastikuproгноosi variantidest kasvaks nii Pärnu linna, tagamaa kui ka Pärnumaa kogurahvastik optimistliku prognoosivariandi realiseerumisel (joonised 97-99). Nii baasstsenaariumi, pessimistliku kui ka tõenäoiseima prognoosivariandi rakendumisel ootaks ees aga jätkuv kogurahvaarvu kahanemine nii Pärnu linnas kui tagamaal, seejuures oleks rahvaarvu kahanemine kõikjal suurim pessimistliku prognoosivariandi rakendumisel. Kokkuvõttes kasvaks Pärnumaa kogurahvaarv perioodil 2000-2025 optimistliku prognoosivariandi realiseerudes 6% võrra (ulatudes seega 2025. aastal 97 100 inimeseni), kahaneks aga pessimistliku variandi rakendumisel -27% (2025. aastal 66 200 inimest), baasstsenaariumi korral -15% (2025. aastal 77 800 inimest) ning tõenäoiseima stsenaariumi korral -10% (2025. aastal 82 800 inimest).

Rahvaarvu üldmuutuste võrdlus kinnitab, et tõenäoliselt jätkub Pärnu linna rahvaarvu kahanemise trend ning seda kahel põhjusel – nii negatiivse loomuliku iibe kui ka jätkuva eeslinnastumise tõttu. Kuigi ka tagamaal on tegemist kokkuvõttes pigem rahvaarvu mõningase kahanemisega, siis seda oluliselt väiksemas mahus kui Pärnu linnas. Ainult baasstsenaariumi korral (st rände mõju arvestamata) oleksid Pärnu linna ja tagamaa rahvaarvu kahanemistempod samad. Tõenäoiseima variandi rakendumisel kahaneks tagamaa rahvaarv vaid -3% võrra, samal ajal kui Pärnu linn kaotaks oma praegusest rahvaarvust prognoosiperioodi lõpuks -15%. Kokkuvõttes tähendaks see Pärnumaa kogurahvastiku vähenemist 25 aastaga siiski võrreldes praegusega kümnendiku võrra, samas kui tagamaal elava rahvastiku osakaal kasvaks ning Pärnu linnas elava rahvastiku osakaal kahaneks.

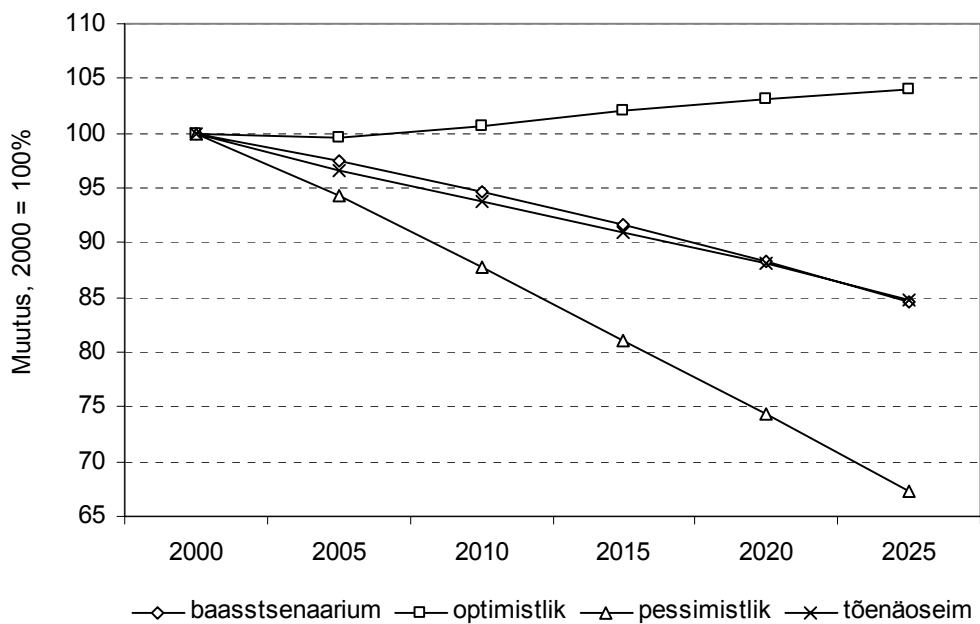
Võrreldes rahvaarvu üldmuutustega on aga suuremad ja põhimõttelisemad muutused ees ootamas rahvastiku vanusstruktuuris. Rahvastiku vananemine kaasneb kõigi võimaliku nelja arengustsenaariumiga. Samuti avaldab 1980. aastate sündimuse kasv Pärnumaal oma mõju kõikide edasiste arengustsenaariumide rakendumisel, hoides võrreldes muu Eestiga vananemise tempot aeglasemana. 1980. aastatel sündinud lapsed olid 2000. aastal 10-19 aastased ning see põlvkond eristub oma suuruse poolest selgelt nii vanematest kui noorematest põlvkondadest. Prognoosiperioodi lõpuks on nad vanuses 35-44 aastat ehk parimas tööeas.

Võrreldes omavahel kolme peamist rahvastiku earühma (lapsed ja noored ehk kuni 14-aastased, tööealised ehk 15-64 aastased ning pensioniealised ehk 65-aastased ja vanemad), on oodata kõigi prognoosivariantide korral kõige suuremad muutusi just noorte osas. Kõige tõenäolisemalt kuni 14-aastaste arv ja osakaal kaheneb nii Pärnu linnas, tagamaal kui Pärnumaal tervikuna (joonised 100-102). Tõenäoliselt jätkub praegune noorte arvu langus kuni 2010. aastani ning seda nii Pärnu linnas kui eriti märgatavalt just tagamaal. Sõltuvalt prognoosivariandist alates aastast 2010 noorte arvu kiire langus siiski kas peatuks või isegi hakkaks taas kasvama, kuid tõenäoliselt ei jõua prognoosiperioodi lõpuks siiski arvuliselt 2000. aasta tasemele. Vaid optimistlik

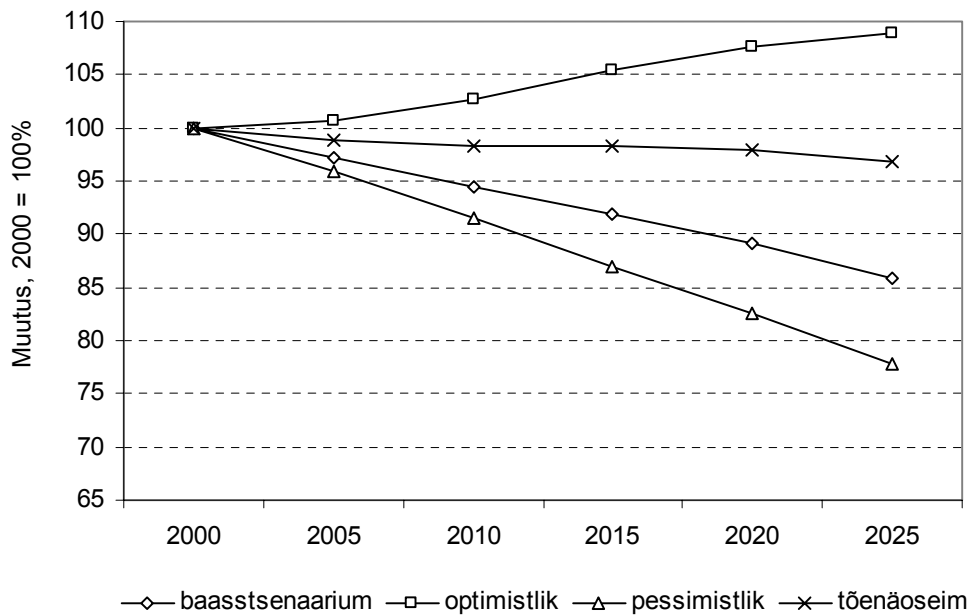
prognoosivariant näitab Pärnu linna noorte arvu mõningast kasvu võrreldes 2000. aastaga, kuid ka seda alles alates 2015. aastast. Kokkuvõttes jääks ka kõige optimistlikuma prognoosivariandi realiseerudes noorte arv Pärnumaal tervikuna prognoosiperioodi lõpuks vaid samaks praegusega, tõenäoliselt on oodata siiski langust.

Erinevalt noortest ei ole tööelise elanikkonna arvus nii suuri muutusi prognoosiperioodil oodata (joonised 103-105). Kõikide prognoosivariantide kohaselt tööeliste arv Pärnumaal pigem kasvaks aastani 2010 ning seda eelkõige tagamaa arvel (1980. aastate lõpus sündinud suur põlvkond jõuab sellel perioodil tööikka). Alates 2010. aastast algab tööeliste arvu langus, mis on tõenäoliselt märkimisväärsem Pärnus ning toimub mõnevõrra aeglasema tempoga tagamaal. Kokkuvõttes on kõige tõenäolisem, et tööeliste arv väheneb 2025. aastaks Pärnumaal võrreldes 2000. aastaga ligi kümnendiku võrra ning seda eelkõige just Pärnu linna tööeliste languse tõttu (eelkõige eeslinnastumise tõttu ning seda ka mõnevõrra optimistliku variandi rakendumisel). Paralleelselt tööelise elanikkonna arvukuse langusega toimub aga ka tööelise elanikkonna vananemine, mis omakorda tähendab pikemas kui 25-aastasest perspektiivis tööeliste inimeste arvu veelgi kiiremat vähenemist.

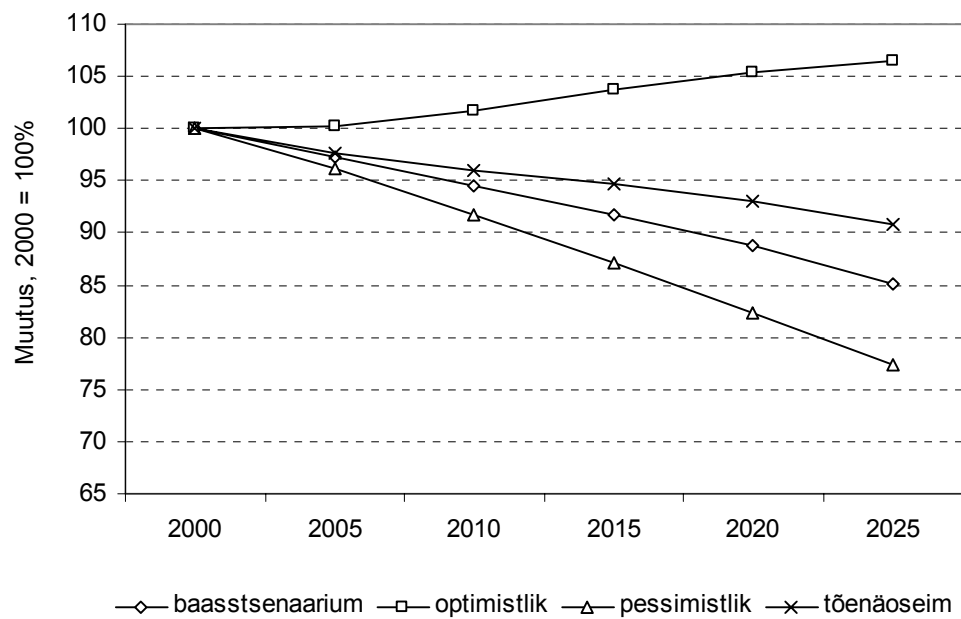
65-aastaste ja vanemate inimeste arv ja osakaal kõige tõenäolisemalt prognoosiperioodi jooksul kasvab, vaid baasstsenaariumi (ilma rände mõjuta) ja pessimistliku stsenaariumi korral oleks oodata mõningast pensioniealiste inimeste arvu langust prognoosiperioodi lõpuks võrreldes 2000. aastaga (joonised 106-108). Kõige märkimisväärsemaid muutusi pensioniealiste arvukuses põhjustaks optimistliku prognoosivariandi rakendumine – prognoosi koostamise hetkeks kujunenud vanuskoostise ning eluea kasvu koosmõju tulemusel ootaks ees enam kui 30%-line pensioniealiste arvu kasv võrreldes praegusega ning seda eelkõige tagamaa arvel (kasv 50%). Kõikide prognoosivariantide korral jätkub pensioniealiste arvu kasv kuni 2005. aastani, seejärel kõige tõenäolisemalt jätkaks pensioniealiste arv tagamaal aasta-aastalt kasvamist kuni prognoosiperioodi lõpuni, Pärnu linnas aga algaks mõningane kahanemine prognoosiperioodi lõpuni. Eelkõige tagamaa kiire pensioniealiste arvu kasvu tõttu kasvaks Pärnumaal tervikuna 65-aastaste ja vanemate arv 2025. aastaks võrreldes praegusega ligi 10% võrra.

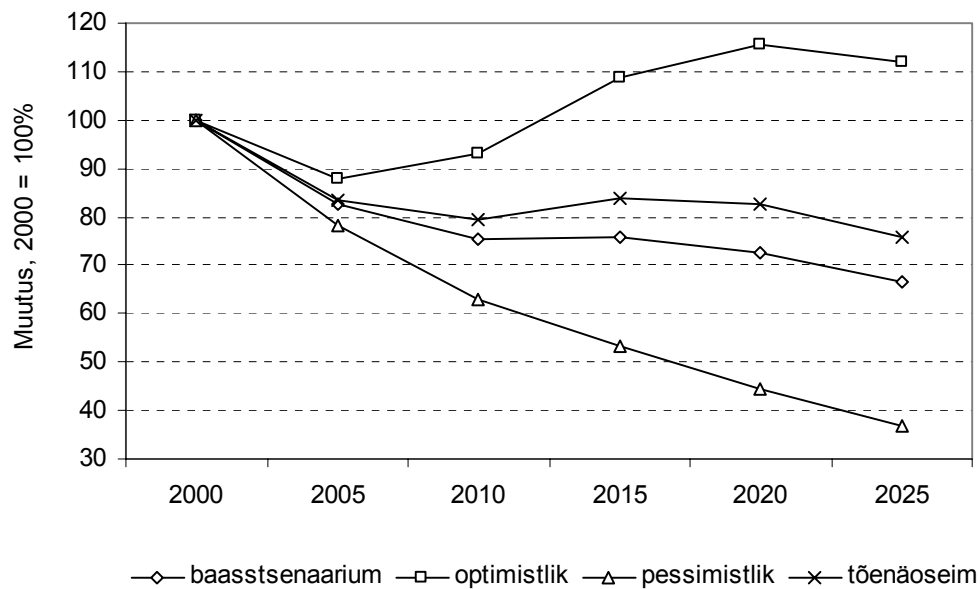
Joonis 97. Pärnu rahvaarvu muutus 2000-2025, 2000=100% (prognoosivariantide võrdlus).

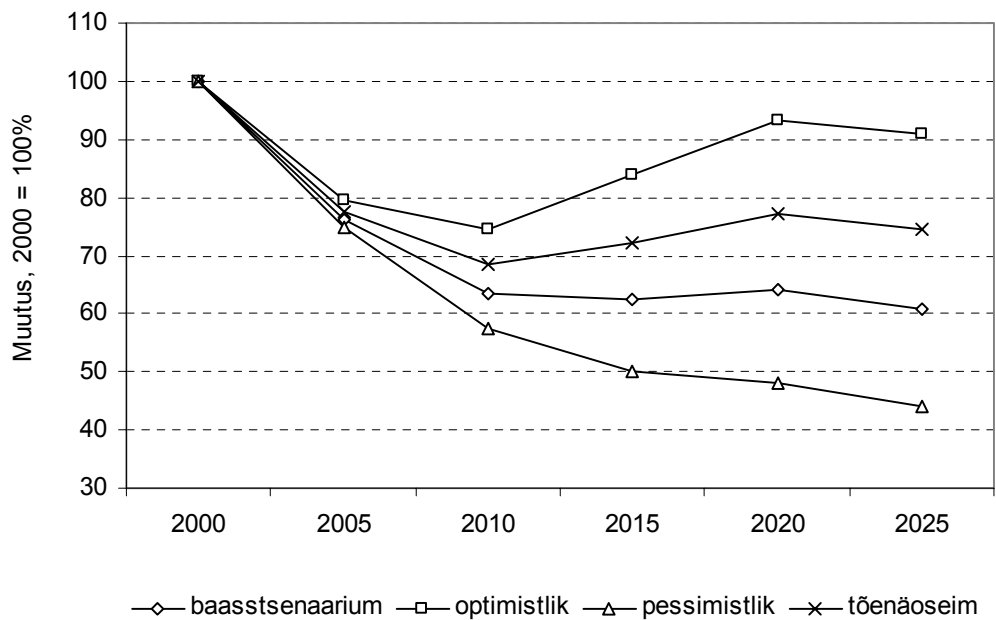
Joonis 98. Tagamaa rahvaarvu muutus 2000-2025, 2000=100% (prognoosivariantide võrdlus).

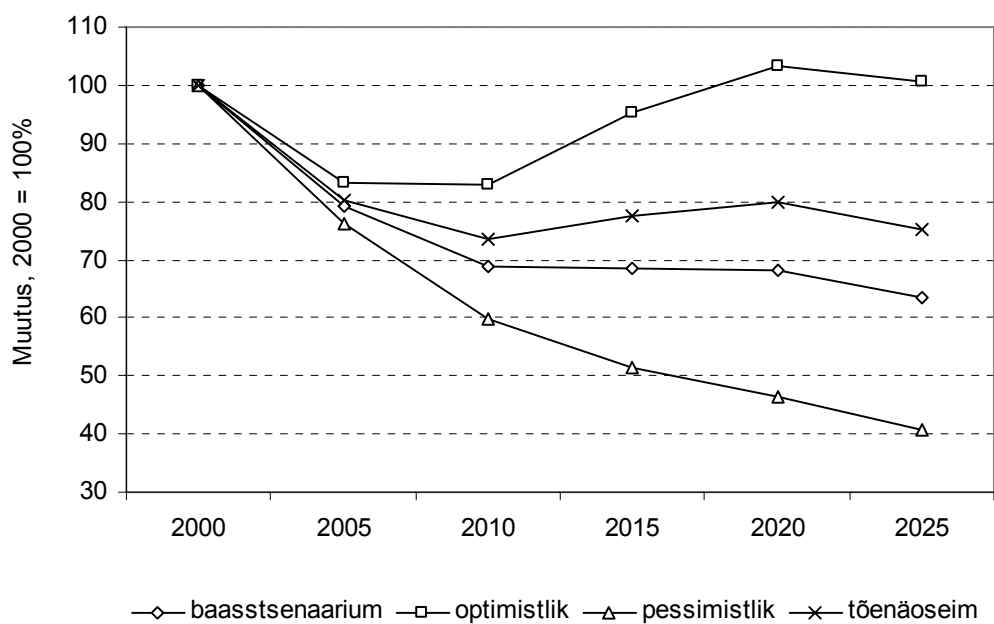
Joonis 99. Pärnumaa rahvaarvu muutus 2000-2025, 2000=100% (prognoosivariantide võrdlus).

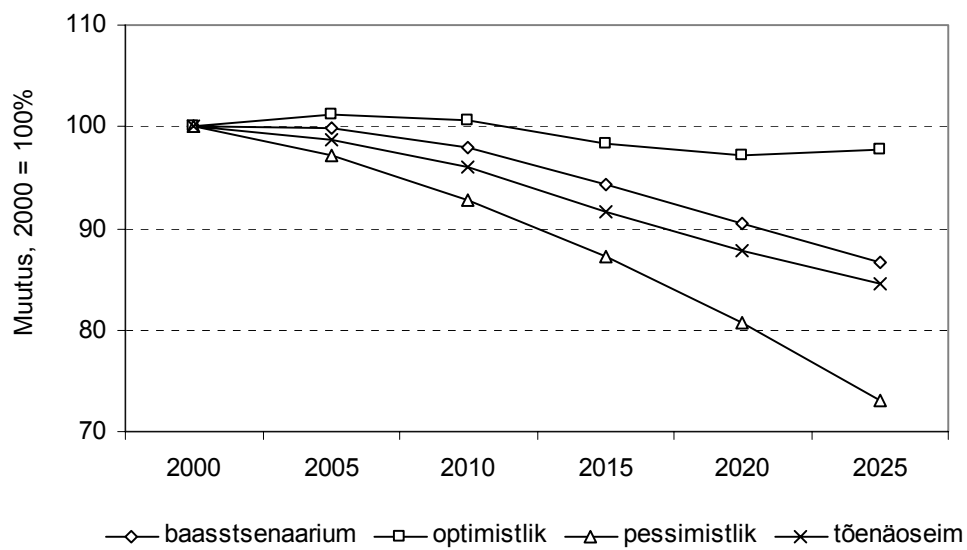
Joonis 100. Pärnu noorte (0-14 aastaste) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (prognoosivariantide võrdlus).

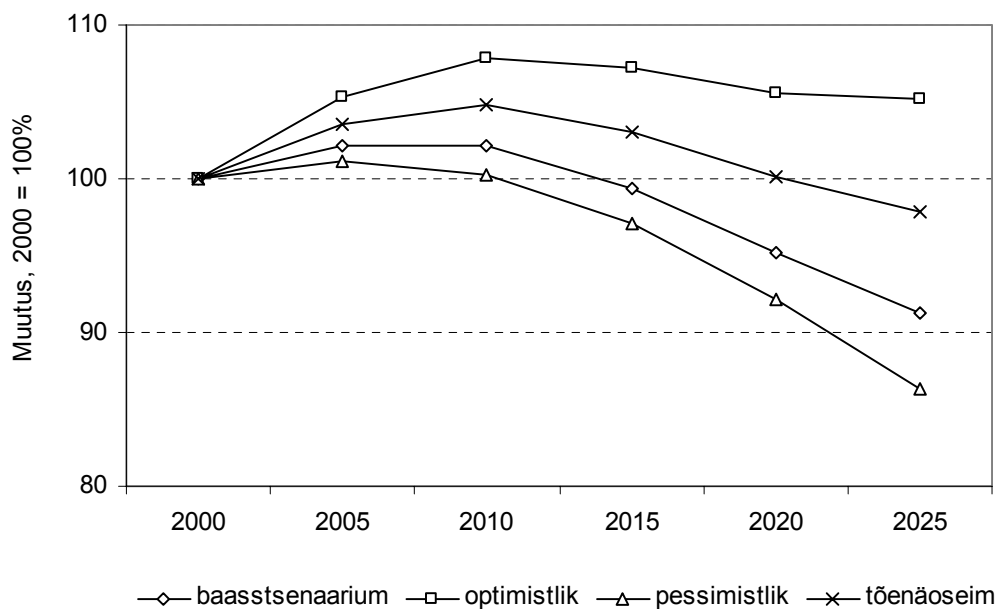
Joonis 101. Tagamaa noorte (0-14 aastaste) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (prognoosivariantide võrdlus).

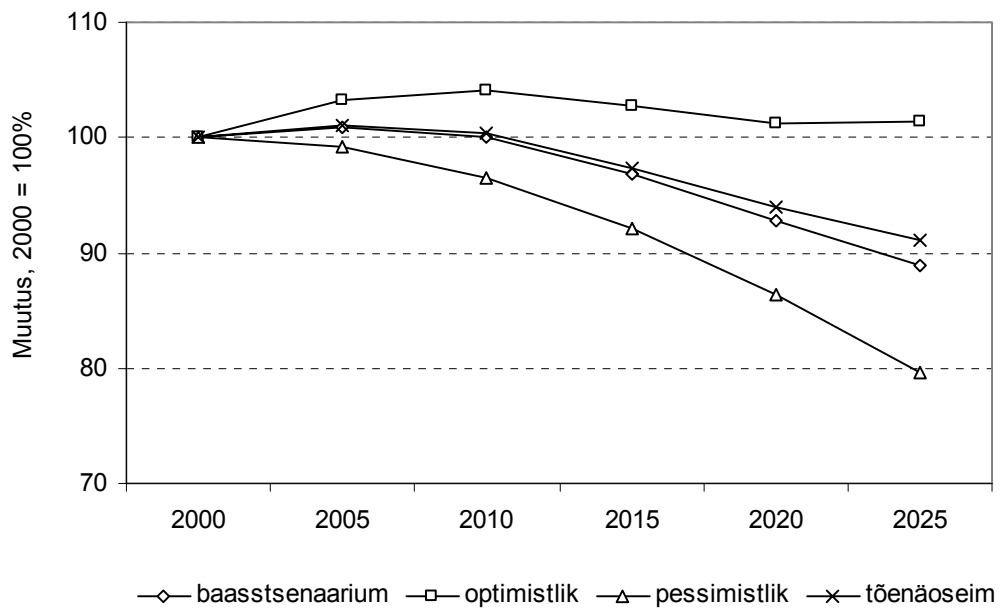
Joonis 102. Pärnumaa noorte (0-14 aastaste) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (prognosivariantide võrdlus).

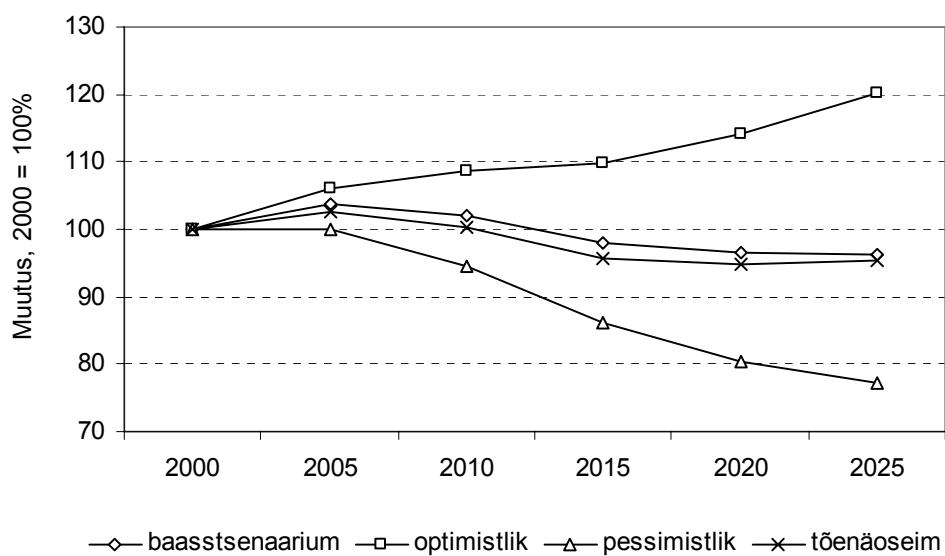
Joonis 103. Pärnu tööaliste (15-64 aastaste) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (prognosivariantide võrdlus).

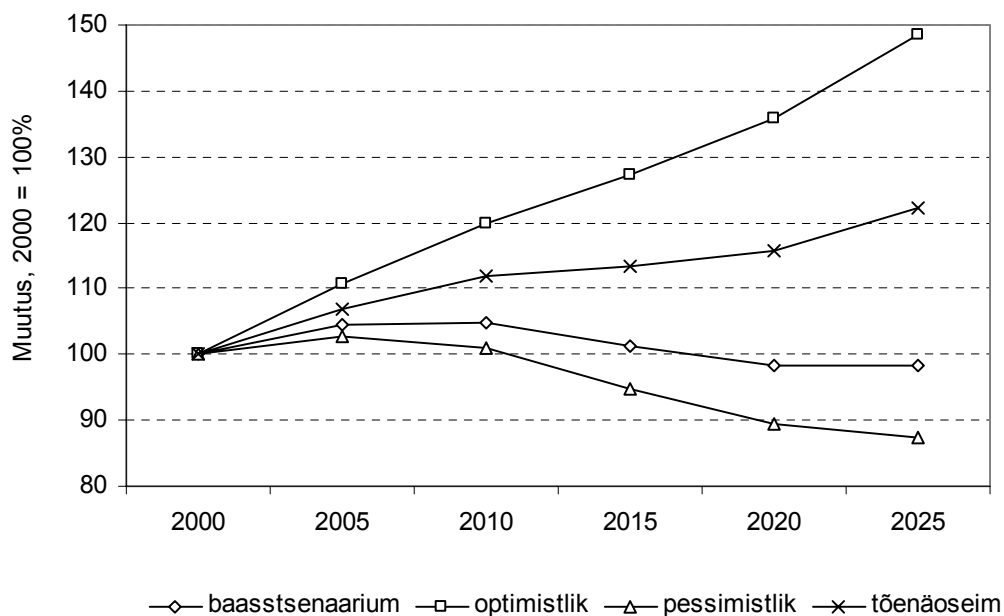
Joonis 104. Tagamaa tööaliste (15-64 aastaste) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (prognosivariantide võrdlus).

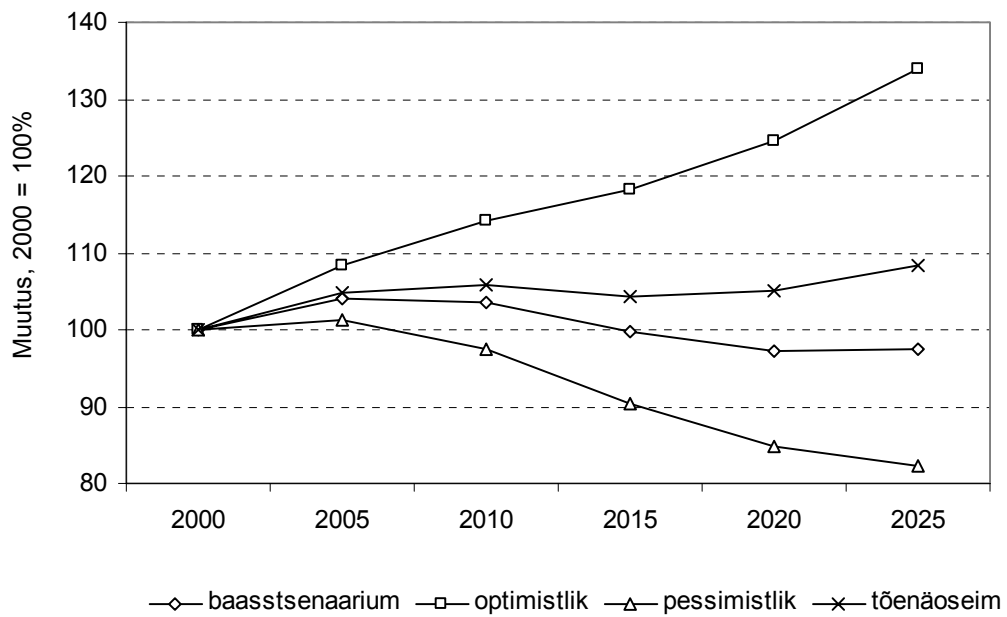
Joonis 105. Pärnumaa tööealiste (15-64 aastaste) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (prognosivariantide võrdlus).

Joonis 106. Pärnu pensioniealiste (65 ja vanemad) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (proгноosivariantide võrdlus).

Joonis 107. Tagamaa pensioniealiste (65 ja vanemad) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (proгноosivariantide võrdlus).

Joonis 108. Pärnumaa pensionialiste (65 ja vanemad) arvu muutus 2000-2025, 2000=100% (proгноosivariantide võrdlus).

KOKKUVÕTE

Pärnumaa senise rahvastikuarengu analüüsi ja aastani 2025 koostatud rahvastikupronoosi peamised tulemused kinnitasid järgmist:

- Pärnu linna rahvaarvu juurdekasvu tempod on pärast II maailmasõja järgset lühikesest tipp-perioodi pidevalt aeglustunud ja alates 1988. aastast muutusid negatiivseks. Tagamaa rahvaarv hakkas aga 1980. aastatel kasvama nii nagu maarahvastik Eestis tervikuna. **Pärnumaa elanikkond tervikuna kasvas seega kuni nõukogude perioodi lõpuni ning 1990. aastatel asendus senine kasv kahanemisega.**
- **Rahvaarvu muutust on kõige enam mõjutanud ränne. Pärnumaa 1990. aastate negatiivse rändesaldo põhjuseks on olnud üksnes noorte (15-29 aastaste) lahkumine**, vanemate vanusrühmade rändesaldo on olnud positiivne.
- **Tagamaa rändesaldo oli 1990. aastatel positiivne seoses eeslinnastumise hoogustumisega** ehk inimeste liikumisega Pärnust tagamaale. 1990. aastate lõpu maatehingud viitavad protsessi võimalikule hoogustumisele tulevikus. Eeslinnastumine on olnud eriti intensiivne neljas Pärnu lähivallas - Audrus, Paikusel, Saugas ja Tahkurannas.
- **Pärnumaa, eriti tagamaa, rändeareng aastatel 2000-2025 sõltub suurel määral 2000. aastaks suurearvuliseks kujunenud 15-29 aastaste noorte (nn. nõukogudeaja lõpu beebi-buumi põlvkonna) rändest.** Just selles vanuses noored on seni nii tagamaalt kui Pärnumaalt tervikuna intensiivselt lahkunud. Protsess jätkub kindlasti ka prognoosiperioodil (nt seoses noorte õppimaasumisega), kuid oluline on see, kui paljud neist lahkuvad jäädavalt ning kui paljud neist omakorda hiljem (nt pärast õpinguid) tagasi pöörduvad.
- **Rahvastikupronoosi baasstsenaarium** (prognoosib rahvastiku sisemist taastevõimet ehk seda, milliseks kujuneb rahvastikuareng praeguse sündimus- ja suremuskäitumise jätkudes ning rände puududes) **näitab, et Pärnumaa rahvaarv väheneks ilma rände mõjuta prognoosiperioodi lõpuks ehk 2025. aastaks -15%**, kusjuures rahvaarvu kahanemistempod ei erineks Pärnu linnas ja tagamaal.
- **Sündimusest ja suremusest enam mõjutab tulevikus nii Pärnu linna kui tagamaa ehk seega ka kogu Pärnumaa rahvastikuarengut eelkõige ränne** (eelkõige just 15-29 aastaste noorte edasine rändekäitumine) – nii rahvastiku ümberpaiknemine maakonna-siseselt kui ka ränne muu Eesti ja välismaaga. Võimalikud rändearengud on arvesse võetud optimistlikus, pessimistlikus ja tõenäoiseimas prognoosivariandis.
- **Rahvaarvu üldmuutuste võrdlus prognoosivariantide lõikes kinnitab, et rahvaarvu kasvu aastaks 2025 on Pärnumaal oodata vaid optimistliku**

arengustenaariumi realiseerudes (6%), **kõige tõenäolisem on rahvaarvu vähenemine kuni -10%**. Eesootav rahvaarvu langus on tõenäoliselt suurem Pärnu linnas ja oluliselt väiksem tagamaal, eelkõige mõjutab seda jätkuvalt negatiivse loomuliku iibe kõrval ka jätkuv eeslinnastumine. Seega Pärnumaa rahvastikus tervikuna tagamaal elavate inimeste osakaal pigem kasvab (peamiselt Pärnu lähivaldade arvel) ning Pärnu rahvastiku osakaal kahaneb.

- **Rahvaarvu üldmuutustega võrreldes suuremad ja põhimõttelisemat laadi on aga oodatavad muutused rahvastiku vanusstruktuuris – eelkõige jätkub rahvastiku vananemine** (kuigi aeglasemas tempos kui Eestimaal keskmiselt) ning seda tagamaal kiiremini kui Pärnu linnas.
- Aastal 2025 on kõige tõenäolisemalt Pärnumaal elavast 82 800 inimesest 16% kuni 14-aastased, 65% tööelised ning 19% vanemad kui 65-aastased. **Võrreldes 2000. aastaga on kõige märkimisväärsemad muutused lähema 25 aasta jooksul aset leidmas just laste ja noorte arvukuses ja seda langevas suunas (-22%, erinevused Pärnu ja tagamaa vahel puuduvad), tööeliste ja pensioniealiste arvu oodatavad muutused ei ole nii suured.**
- Vähemalt kuni 2010. aastani jätkuks veel tööeliste arvu kasv ning seda eriti märkimisväärselt just tagamaal. **Prognoosiperioodi lõpuks tööeliste arv kahaneb -10% võrra ning seda eelkõige Pärnu linna arvel.** Paralleelselt tööelise elanikkonna arvukuse langusega toimub aga ka tööelise elanikkonna vananemine, mis omakorda tähendab pikemas kui 25-aastases perspektiivis tööeliste inimeste arvu veelgi kiiremat edasist vähenemist.
- Pensioniealiste arv ja osakaal kõige tõenäolisemalt prognoosiperioodi jooksul kasvab. **Eelkõige just tagamaa kiire pensioniealiste arvu kasvu tõttu kasvaks Pärnumaal tervikuna 65-aastaste ja vanemate arv 2025. aastaks võrreldes praegusega ligi 10% võrra.**
- **Seega tooks kõige tõenäolisema prognoosivariandi** (st sündimuse mõningane kasv, kuid mitte taastetasemeni; eluea mõningane kasv; eeslinnastumise jätkumine ehk rahvastiku liikumine Pärnust tagamaale) **rakendumine kaasa prognoosiperioodi lõpuks laste ja noorte arvukuse märkimisväärse languse** (ühtmoodi nii Pärnu linnas kui tagamaal), **tööeliste mõningase languse** (seda eriti Pärnu linnas) **ning pensioniealiste arvu kasvu** (eelkõige tagamaal).

KASUTATUD KIRJANDUS

- Anderssen, O. 1991. Occupational impacts on mortality declines in the Nordic countries. *Future Demographic Trends in Europe and North America: What Can We Assume Today* (toimet. W.Lutz). London: Academic Press.
- Berg, L van den., R. Drewett, L. Klaassen, A. Rossi ja C.Vijverberg. 1982. *A Study of Growth and Decline*. Oxford: Pergamon Press.
- Bourne, L. 1997. Reinventing the suburbs: Old myths and new realities, *Progress in Planning*, 46, 163–184.
- Champion 2002 Population change and migration in the British urban system. *International Handbook of Urban Systems* (toimet. H.Geyer). Cheltenham: Edward Elgar, 87–120.
- Cheshire, P. ja D.Hay 1989. *Urban Problems in Western Europe. An Economic Analysis*. London: Cambridge University Press.
- Corman, D. 2000. *Family policies, working life and the third child in two low-fertility populations: A comparative study of contemporary France and Sweden*. Flagship Conference *Partnership and Fertility*, 29–31 mai 2000.
- Day, L. 1991. Upper-age longevity in low-mortality countries: A dissenting view. *Future Demographic Trends in Europe and North America: What Can We Assume Today* (toimet. W.Lutz). London: Academic Press.
- Eamets, R. 1999. Tööjõuturg ja tööpuudus. *Eesti inimarengu aruanne 1999* (toimet. R. Vetik). Tallinn: ÜRO Arenguprogramm, 66–71.
- Eesti inimarengu aruanne 1997. Tallinn: UNDP.
- Eesti inimarengu aruanne 1999. Tallinn: UNDP.
- Eesti Statistikaamet 1937. *Rahvastikuprobleeme Eestis. II rahvaloenduse tulemusi*. Vihk IV. Tallinn: Riigi Statistika Keskbüroo.
- Eesti Statistikaamet 2001. 2000 aasta rahva ja eluruumide loendus. Faktiline ja alaline rahvastik, rahvastiku paiknemine, soo- ja vanuskoosseis. Tallinn: Eesti Statistikaamet.
- Frey, T ja K.-W. Liaw 1998. Immigrant Concentration and Domestic Migrant Dispersal: Is Movement to Nonmetro Areas 'White Flight'?" *The Professional Geographer*, 215-232
- Geyer, H. 1996. Expanding the theoretical foundation of the concept of differential urbanization. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 87:1, 44–59.
- Höhn, C. 1991. Policies relevant to fertility. *Future Demographic Trends in Europe and North America: What Can We Assume Today* (toimet. W.Lutz). London: Academic Press.
- Jauhiainen, J. 2002. *Eesti linnaregioonid*. Lepinguline uurimistöö geograafia instituudis.
- Kandla, K. 1996. *Pärnumaa rahvastikuproгноos 1995-2020*. Käsikiri Pärnu Linnavalitsuses.
- Katus, K. 2000a. Long-term mortality trends in Baltic countries. *Trames* 54.
- Katus, K. 2000b. General patterns of post-transitional fertility in Estonia. *Trames* 54, 213–230.

- Katus, K., A. Puur ja L. Sakkeus 1997. Population data and reorganisation of statistical system: case of Estonia. *Trames* 3, 171–189.
- Kõre, J., M. Ainsaar ja M. Henrikson 1996. Eluasemepoliitika Eestis 1918–1995. *Akadeemia* 8:10, 2133–2164.
- Kupiszewski, M., L. Borgegard, U. Fransson, J. Hakansson, H. Durham, ja P. Rees 2001. Internal migration and regional population dynamics in Europe: Sweden case study. Käsikiri, Leedsi ülikool, geograafia instituut.
- Lundström, H. ja J. Vaupel, 1996. The future of mortality at older ages in developed countries. *Future Demographic Trends in Europe and North America: What Can We Assume Today* (toimet. W. Lutz). London: Academic Press.
- Laan, L. van der ja R. Schalke 2001. Reality versus Policy: The delineation and testing of local labour market and spatial policy areas. *European Planning Studies* 9, 201–221.
- Lutz, W. 1996. Future reproductive behaviour in industrialised countries. *Future Demographic Trends in Europe and North America: What Can We Assume Today* (toimet. W. Lutz). London: Academic Press.
- Marksoo, A. (töörühma juht) 1982. *Töäjõu territoriaalse mobiilsuse seaduspärasused Eesti NSVs*. Käsikiri TÜ geograafia instituudis.
- Marksoo, A. 1992. Dynamics of rural population in Estonia in 1980s. *Estonia: Man and Nature*, 129–153.
- Parming, T. 1978. Population changes and processes. *A Case study of a Soviet Republic* (toim. T. Parming ja E. Järvesoo). Colorado: Westview Press, 21–74.
- Rowland, R. 1998. Metropolitan population change in Russia and the former Soviet Union. *Post-Soviet Geography and Economics*, 39, 271–296.
- Sjöberg, Ö. ja T. Tammaru 1999a. Transitional statistics: Internal migration patterns and urban growth in post-Soviet Estonia. *Europe-Asia Studies* 51:5, 421–442.
- Sjöberg, Ö. ja T. Tammaru 2000. Rahvastiku ruumiline ümberpaiknemine üleminekuperioodi Eestis. *Akadeemia* 12:8, 1730–1751.
- Sýkora, L. and Čermák, D. 1998. City growth and migration patterns in the context of “communist” and “transitory” periods in Prague’s urban development, *Espace. Population. Societies* 3, 405–416.
- Tammaru, T. 1996. Pendelränne Pärnumaal. Käsikiri TÜ geograafia instituudis.
- Tammaru 2001a. *Linnastumine ja linnade kasv Eestis nõukogude aastatel*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Tammaru 2001b. *Eesti linnade mõjualad ja pendelränne*. Käsikiri Rahvastikuministri büroos, elektrooniline kokkuvõtte aadressil: www.riik.ee/rahvastik/tammarul.htm
- Tammaru, T. 2001c. Suburban growth and sub-urbanisation under central planning. The case of Soviet Estonia. *Urban Studies* 38:8, 1341–1357.
- Tammaru, T. 2002a. Universal and specific features of urbanization in Estonia under socialism: The empirical evidence of the sources of urban and rural population growth. *The Professional Geographer* 54:4, 544–556.
- Tammaru, T. 2002b. Tallinna linnastu rahvastikuprognosis. Käsikiri Harju Maavalitsuses ja elektrooniliselt aadressil: <http://klient.ok.ee/harju/failid/areng001.pdf>
- Timár, J., and Váradi, D. 2001. The uneven development of suburbanisation during transition in Hungary. *European Urban and Regional Studies* 8, 349–360.

Vabariigi Valitsuse määrused, Riigikogu otsused ja EV (ENSV) ÜN Presiidiumi seadlused territoriaalsete muudatuste kohta aastatel 1940–1994. Käsikiri, Eesti Statistikaamet.

Valkonen, T. 1991. Assumptions of mortality trends in industrialized countries. *Future Demographic Trends in Europe and North America: What Can We Assume Today* (toimet. W.Lutz). London: Academic Press.